

ARGIA

1985 Abendua 15 – XLVIII urtea – 1.082 zenbakia – 110 pezeta / 6 libera

Euskal Mendizaleen

urtebeteko

balantzea (X. Erro)

Nafarroako

"Euskararen Lege

Aurreproiektua"ren

aurrean

**Euskarak bilduko ote ditu
nafar abertzaleak?**

ZABALZA, BELDUR GARA

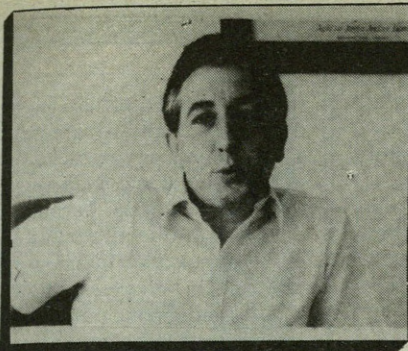
**GIPUZKOARREK ARREGIRI
"GIPUZKOANOEGIA"
ERITZI ZIOTEN**

Gure sustraiak gure indarra

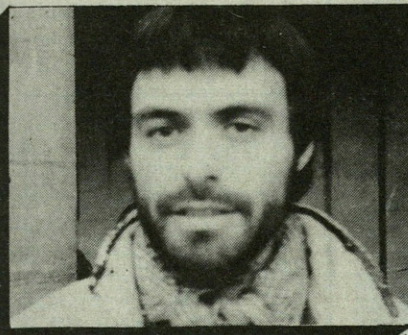
Gure sustraiak gure historian erroturik daude. Urte gutxiren buruan Euskal Herriko enpresarik aurreratuen eraikitzeke gai izan diren gizon banaka baten asmamen eta ekinean. Sendotasuna inon izatekotan, hementxe. Inbertitzeko erabaki sendoa. Handitzeko gogoa. Eta guztiau lortzeko bide argiak. Hona hemen gure indarraren sustraiak, Petronor-en indarra.

PETRONOR
PETROLEOS DEL NORTE, S.A.
PETRONOR, AURRERAPIDE BERRIAN, AURRENDARI.

Negurekin jo du hondoa EAJren krisiak. Gipuzkoarrek Arregiri "gipuzkoanoegia" eritzi zioten. Abenduaren lehen ostiralean Joseba Arregik Gipuzko Buru Batzarrean zuen lehendakaritza uztea erabaki zuenean, PNVk orain dela bi urte lehertu zen krisiak beste urrats bat betetzen zuela ulertu zuten komentaria guztiek. **12. orrialdean.**

Kike de Pablos, Xabier Garaioa, Josema Casimiro, Juanjo San Sebastian, eta Felipe Uriarte mendizaleekin elkarrizketa bana bilduz, euskal mendizaleen urtebeteko balantzea prestatu digu Xabier Errok. Abenduaren bigarren asteburuan ezkondu zen Iruñean Xabier Garaioa mendizalea. Ezkontza hori aprobetxatuz egin ziren elkarrizketak eta horiekin batera balantzea modukoa. **20. orrialdean.**

4.— Aste giroa.

POLITIKA

- 10.— Ttanttaka. Esteban Galar.
- 11.— Baina non duzue Mikel Zabaltza? I.Z.
- 12.— Gipuzkoarrek Joseba Arregiri «gipuzkoarregi» eritzi zioten. Iñaki Zubiondo.
- 15.— Mundua ez da borobila. Fanxin.
- 16.— Britainia Haundiak ere uko UNESCOri. Pablo S.

ERREPORTAIK

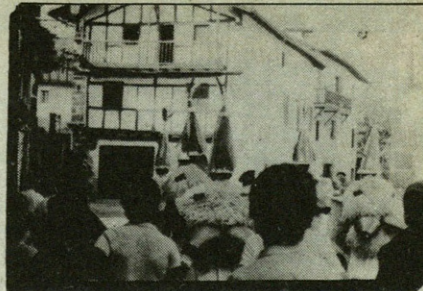
- 18.— Herriko Plaza. Jon Urrujolegi.
- 20.— Euskal mendizaleen urtebeteko balantzea. X. Erro.
- 22.— Nafarroako Euskararen Legeari buruzko iskanbilak. J. Mollarri.
- 26.— Irakurleak mintzo.
- 27.— Donostiako zezen plaza eta Lekeitioko antzaren kontrako eritziak. Animalien Defentsarako Alkartasuna.
- 29.— Gazte ginen. Koldo Izagirre.

KULTURA

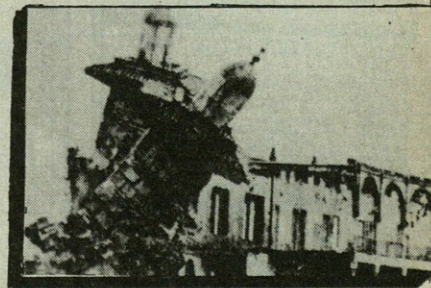
- 31.— Kultur Ataria.
 - 32.— Auskalo aldizkarikoekin elkarrizketa. A. Arana, E. Aseginolaza eta M. Untzila.
 - 34.— Robert Graves hil da. J.M. Iturralde.
 - 37.— Bilboko Zinema labor eta dokumentalen Lehiaketa. Iñaki Goitioza.
- «Ondo lo egin». Ttanttaka taldearen lan berria. E. Olasagasti.

ETA BESTE...

- 40.— Jo... adarra.
- 41.— Bertsoak: Gora gure esperantza.
- 42.— Azkena: Alde, alde hementik! Artaso.

Duela aste batzuk aurkeztu zen Nafarroako PSOEK euskarari buruz egindako, lege aurreproiektua. Orduz geroztik, prentsan argitaratutako artikulua eta komunikatuez gain, nahiko lan eginda aurreproiektu horren kontrako eta euskararen aldeko kanpaina bat antolatzen. Kanpaina honek abenduaren 15ean izango du unerik gorenetakoa bat, Iruñean egingo den manifestaldian. Horren ondoren ordean, segitu beharra egongo da, programa oso bat eginaz eta kanpaina berriak antolatuz, euskararen alde. **Erdiko orrialdeetan.**

Azken bolada honetan sortu dira bi erakunde Donostia hirian. Bata, Zezenplazaren Aldeko Batzordea, zeinari Donostiako Udalak laguntzen dion, eta Zezenplazaren Kontrako Koordinadora, Donostiako talde herrikoi batzuek osatzen dutena. Zezenplaza berri bat eraikitzeak planak ezagunak direla, eztabaida Donostiako kaleetan zehar dabil, eta guk ere **27. orrialdetik** aurrera jaso nahi izan dugu polemika hori.

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Ostaiska Irastortza, Gorka Izeta, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, (Anaitasuna taldea).

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga Zaldubi, Gure Irratikoak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, Irulegi Irratiakoak, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan Beltza, Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro Trikuharri, Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi Murumendi, Joseba Sarriñandia, Txillardegi, Mikel Ubillos, Urederra.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña, 19. 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas Semi.

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herria	4.000 pezeta
Ipar Euskal Herria	275 libera
Estatu espainola	4.000 pezeta
Beste atzerriak	5.500 pezeta
Airez	8.300 pezeta

ABENDUA 14 ABENDUA 21

Abenduaren 19ean
ilgora

mareak (abenduaren 15ean)
gora: 06.27 eta 18.59
behera: 12.39 eta 00.53

eguzkia: (abenduaren 15ean)
irten: 08.30
sartu: 17.49

(ordulariaren ordutan)

liburuak

Iñaki CAMINO

Beteluko balnearioko
mirakulua

Egileak: Iñaki Uria, Mikel Antza eta Branka taldea.

Titulua: Beteluko balnearioko mirakulua.

Argitaletxea: Susa. Antzerki saila. 2.

Ezaugarriak: 350 pta. 48 orrialde.

Presaka idatzitako lana izan omen zen, Iñaki Uriaren hitzetan, Beteluko Balnearioko mirakulu hau. Lan motza bera, Susa sailak atera duen antzerki sailean bigarrena dugu. Zarautzko Branka taldeak antzestu zuen herrietan barrena. Lana fartsa itxurako zerbait dugu, egungo antzerki-talde

marginalek jasotzen duten subentzio-politikaren kritika. Aide horretatik, gertatzen diren egoera batzu beldurgarri onak dira, eta erraz sortzen dute deskojonoa franko. Dena dela antzerki hau ikusi ez duen honi, ingenuo samarra irudituz zaio bere osotasunean, zatiren batean indarra galduko bailuen. Laburra da, ah, eta ez dago aspertzeko arriskurik.

Egilea: Joanes Urkijo.

Titulua: Patxi Trumoi letrak ikasi nahi ditu.

Argitaletxea: Auskalo saila. Erein.

Ezaugarriak: 60 orrialde.

Joanes Urkijo bizkaitarrak idatzia dugu euskara freskoz emandako gaztetxoentzako ipui hau. Patxi Trumoi kostaldeko gaztea dugu, irakurtzen ez dakiena, ttua jaurtikitzen trebe ez dena, futboleko baldar dabilena eta kuadrilakoen artean beti parregarri gertatzen dena. Badu gainera buruhaus-terik franko, Capitan Trueno bezain ausart eta kementsu izateko gogoak seko harra-pataurik baitauka. Aititek ere bere aspaldiko bidaien berri kontatzen dio, eta mutikoa ez da lasai bizi. Sorgin eta bele kontu batzu direla ta, egun batez izan nahi duen guztia izango da, azkenean izan nahi duen guztia ahaleginaren bortxaz bakarrik izango dela konturatzeko. Ezin esan gabe utzi, hizkuntzaren aldetik ipuia aberats xamar irudituz zaigula bizitasunaren aldetik.

Imanol Txabarri

hitzak naroa

Egilea: Imanol Txabarri.

Titulua: Hitzak naroa.

Argitaletxea: Maiatz. Uhar-gi saila. 6.

Ezaugarriak: 48 orrialde. 30 libera. 600 pta.

25 bat olerki argitaratu ditu liburu honetan Imanol Txabarrik. Maiz eta poliki irakurri eta, bereziki amodioaz diren olerki hauek azaleko samarrak irudituz zaizkigu, iharduera eta gogoeta poetiko gehiegirik gabeak. Hau gertatu zait neri behintzat olerki askotan. Tartean badira beste batzu sakonagoak irudituz zaizkidanak, olermenaren aldetik lortuagoak eta ederragoak, baina gutxi topatu ditudala uste dut. Gaia maitasuna da bereziki, nahiz badiren ilar-giak kontu ditzakeen ipuiak; arratsalde erdian orenak gelazain, injustiziaz egin galdeak; azkenari eta hutsari egindakoak e.a. Aitor dut, neri gehiegi gustatu ez bazazkit ere, badirela onak diren batzu.

Egileak: Malores Etxeberria, Iñaki Glz. de Garai, Begoña Mendigutxia, Alizia Sturtze. (Murgil Taldea)

Titulua: Euskal balenzaleak: arrantzaleak ala kortsarioak?

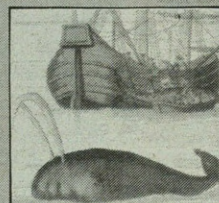
Argitaletxea: Gordailu.

Ezaugarriak: 112 or.

Lehen ere sorginkeria eta foruen aurkako saio eta erreboltei buruz idatzi zuen laukoteak burutu du oraingoan ere bale harrapaketen berri, Josetxo Urrutikoetxearen hitzaurrea duen libu-

rua kaleratuz. Historilari taldea, baleen arrantzaleen gaia bere inguru sozio-ekonomikoan kokatzen eta aztertzen saiatzen da. Ternua edo Terranoba inguruan euskaldunak XVI. mendearen hasieran beren esku eduki zuten monopolioaren zergatiak azaltzen saiatzen dira, guzti hori. Aro Modernoaren hastapenean Gaztelako Koroak zuen hegemonia eta boterea kontutan izanik. Halaber, ondorengo urteetako beharaldia, euskaldunak Ternuatik jaurtiki egin zituzten. Holanda edo Ingalaterra bezalako potentzia berrien indartzearekin, Gaztelako Koroaren hegemonia behera baitoa. Arrantza honek, gerla, eta piratakeriare-

EUSKAL BALENZALEAK,
ARRANTZALEAK ALA
KORTSARIOAK?

kin zuen harreman hertsia ere ispatatzen digu. Jakina da bestalde, interesgarriak izan arren, neurriaren bortxaz sakondu gabe ageri direla liburuskari, baina hau da azken batean sail honen helburua. Ternua bertako herriekiko harremanak edota euskal emakumeen rola (sei hilabeteetan zehar, 2000 gizon han zirela, bizitza emakumeen gain geratzen zen) esate baterako. Hara zein gai politik bestetan baterako.

Egilea: Carlos Santamaría.
Titulua: La amenaza de guerra nuclear.

Argitaletxea: Idatz. Instituto de teología y pastoral.
Ezaugarriak: 286 orrialde.

Ez dago Carlos Santamaría ezertan aurkeztu beharrik, orain arteko bere lan eta jokabidea aski adierazgarri dira ta. Oraingo honetan, gerla nuklearraren beldur bizi den gizartearen izan du gogoan egileak, herriaren eskuetan argibide ugari utzirik. Liburu sakonean barrena, armak eta guzti aipatzen dira, baina sailka behintzat holaxe doaz gauzak: batetik, arma atomikoak erabili gabe igarotako 40 urteak, Kuba, Korea, Bietnam eta Suezko ubideko arazoekin. Gero, Salt negozioak datoz, 63-79 bitarteko berri, OTAN-en erabaki bikoitza eta arma estrategikoei buruzko alkarizketak. Hirugarren atalean, arma nuklearraren aurrerapenaz hitz egiten digu, teknologia kontuak ukituz. Gaurko egunari dagokionean, Estatu Batuen eta URSS-en artean dagoen tirabira eta gero, Europa ageri da. Frantzia eta Espainiaren papera ez du ahantzi Carlosek. Atzenik, bakezaletasunaren barrenean kokatzen dizkigu arma nuklearraren aurkako arrazoi etikoak. Europa nuklearreko bakezaletasuna eta militarismoa, bakezaletasun fisiko eta etikoa, indarkeriarik eza eta desarme unilaterala, eta bukatzeko moral katolikoa arma nuklearraren aitzinean.

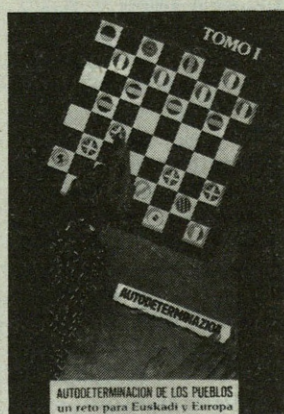
Egilea: Herria 200 eliza. Askoren artean.

Titulua: Autodeterminación de los pueblos. Un reto para Euskadi y Europa.

Argitaletxea: Herria 200 eliza.

Ezaugarriak: 2 liburuki. 334 eta 328 orrialde.

Badakizue aurtengo martxoan Euskal Herrian ospatu zela Europako herri minoritarien talde-eskubideei buruzko Biltzarrea. Biltzarre hartan, herri askotako lagunak izan ziren beren lanak eta aportazioak irakurtzen eta botatzen. Autodeterminazioaren aldeko Biltzarre

hartako lanak bildu egin dira bi liburu ateratzeko. Herrialdeen Europa horri kontribuzioa egin nahi izan zaio honekin. Toki arazoei lan guztiak argitaratzea galerazi badute ere, hor daude, Gros Espiell, Pierre Vilar, Kuipers, Gurutz Jauregi, Baletren Bakaikoa, Paulo Iztueta, Txillardegi, Samo Pahor, Xarriton, Patxi Letamendia eta beste asko eta askoren lanak.

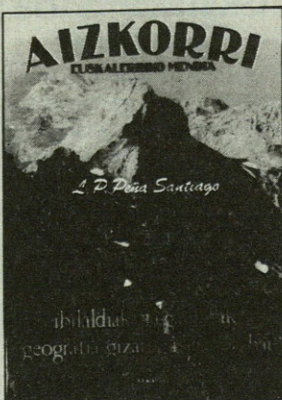
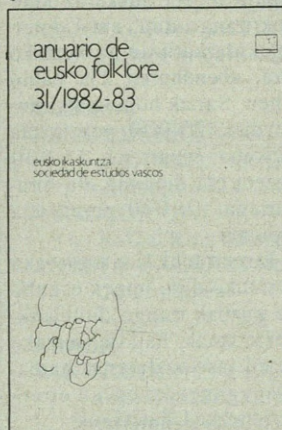
Egilea: Eusko Ikaskuntza. Sociedad de Estudios Vascos.

Titulua: Anuario de Eusko Folklore 31. 1982-1983.

Ezaugarriak: 287 orrialde.

Oraintsu atera da 82 eta 83. urteei dagokien Eusko Folklore. Beti bezala, interes izugarria duten lanez beterik datorkigu. Etnografia eta folklore kontuak dira dakizuenek aldizkari honen aztergai nagusia. Bergarako

ermiten buruzko azterketa etnografiko-historikoa, Mondragoeko Garagartza auzoko elikadura, Ipar Euskal Herriko tradiziozko artearen denbora eta espazioaren azterketa, Urepele herriko azterketa etnografiko bat, Mezquirizko etxe barnea, maiatzari buruz hitz bi, donostiako arrantza kontuak, Gipuzkoako estela diskoidak, Mondragoeko ola eta erroten historia, Arabako mendialdeko kobazuloetako ermitak, Bizkaiko Andikonako Andra Mariren sainduetegiari buruzko azterketa, kostaldeko toponimia, Punta Galeatik Basordaraino, Bakioko itsasertzeko toponimia, Gaztelugatxeko San Juanetik Ogoñorainokoa, Galeatik Ogoñorainokoa eta Anuario de Eusko Folklore aldizkariaren egile eta gai zerrenda.

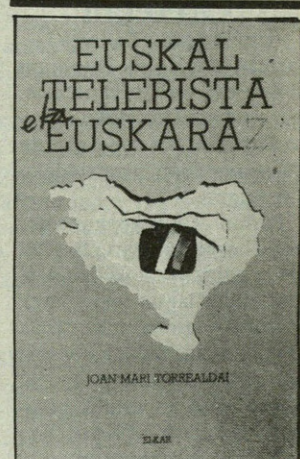
Egilea: L.P. Peña Santiago.

Titulua: Aizkorri. ibitaldiak eta gailurrak. geografía gizatiar batean zehar.

Argitaletxea: Elkar.

Ezaugarriak: 367 orrialde.

Bestetan artzaiei buruz egin bezala, oraingoan Aizkorri mendikateari buruzkoa dugu Peña Santiagoren lana. Argazki miressgarriekin batera «artzairen argazkiak, etxe, ermita, bide, baserri, galtzada, kobazulo e.a.enak» ibilbide guztien planuak ematen dizkigu, ibilbideari buruzko argibide guztiak txukun idatzita. Ez dago askoz gehiago esateko, bakar bakarrik, ibitaldiak 27 direla, pentsa zer aukera.

Egilea: Joan Mari Torrealda.

Titulua: Euskal Telebista eta ara(z).

Argitaletxea: Elkar. Irati saila 3.

Ezaugarriak: 244 orrialde.

Badakizue honez gero, Joan Mari Torrealdairen liburu honetan, funtsean bere tesia denean, ETBren proiektuan eta praxian hizkuntzak sozialki nola funtzionatu duen aztertzen dela. Lau ataletan banatu da lanaren azalpena. Lehenean, ETB beraren historiaurrea eta Eusko Jaurritaren egitasmoa aztertzen dira. Bigarrenean, protagonisten perspektibak begiraturik, gizartearen eman diren jarraerak azaltzen dira. Hirugarrenean, eztabaida hori bera gaien perspektibatik arakutzen da, protagonista horiek ematen dituzten arrazoiak eta kontrarrazoiak alegia. Laugarren atalak, beste hiru labur daramatza barrenean, laburpen asmoz egingadako gainbegiratura, aztertu-

rikako jarrearen interpretazio-saio bat eta azkenik, proposamen nahiz gogoeta gisako oharkizun batzu.

Bibliografiaren aldetik ere, bada ugari bertan, ET-Bri buruz asko eta asko idatzi baita azken honetan.

lehiaketak

Gabon kanten lehiaketa Oreretan

Urtero bezala Ereintza Elkarteak antolatutik datorkigu aurten ere Gabon kanten lehiaketa hau. Oreretako Herriko Enparantzan ospatuko da **azaroaren 28an**, arratsaldeko 7:30etan.

Bertan Gipuzkoako edozein abesbatzak parte har dezake, nahiz ikastola batekoa izan, nahiz lagun talde batek osaturiko taldea izan. Hala ere, bi maila edo kategoria bereizi dituzte antolatzaileek: A izenekoa, 15 urtetik gorakoentzat, eta B, 15 urte baino gehiago dituztenentzat. Taldeak sei partaidek osaturik egongo dira gutxienez, eta beren egitekoa, bi Gabon kanta abestea izango da. Gabon kanta hauek euskaraz izango dira. Sariak 20.000 pezetatik 5.000 pezeta bitartekoak dira, eta partaideek honako zuzenbidera bidali beharko dituzte beren datuak: Ereintza Elkarte, Juan Olazabal, 23, (Ikastola Behea), Orereta. Izena emateko epea, **azaroaren 26an** amaituko da.

Argazki Lehiaketa HBK antolaturik

Basauriko San Migeleko HBK antolatu du lehiaketa hau. Besteetan bezala, lehiaketa honetan parte hartu ahal izateko zenbait baldintza bete behar da. Adibidez, argazkien gaia San Migeleko arazoei buruzkoa edo ta San Migeleko argazki zaharrak izango da; argazkiak zuri beltzak edo ta koloretakoak izan daitezke,

eta atzekaldean testu txiki bat idatzi behar da; argazkiak bidaltzeko epea **azaroaren 18an** amaituko da eta Bar Eguzki edo ta Bar Leihoa izeneko tabernetara bidali beharko dira lanak. Pertsona bakoitzak bidali dezaken argazki kopurua gehienez 5ekoa izanen da.

Argazki guztiak H. Cortes deritzan enparantzan aurkeztuko dira **azaroaren 20an**.

Ipuin Lehiaketa Lekeition

Lekeitioko Udalak bertako Lehen Ipuin Lehiaketa eratu du, Gabonetan honen irabazlea nor den erabakiko delarik.

Lehiaketa honetan nahi duten guztiek har dezakete parte, 30 urtetako adina maximoa delarik kontutan hartuta, gaia libreza izango da, egile bakoitzak lan bat baino gehiago ezin izango duelarik aurkeztu. Idazlanak argitaratugabeak eta auskaraz idatziak izango dira, eta Udaletxeko idazkaritzan aurkeztuko dira, **abenduaren 23a** baino lehen. Sariak honokoak izango dira: 25.000 pezeta eta diploma; bigarrena, 15.000 pezeta eta diploma eta hiru-garrena, 10.000 pezeta eta diploma.

Lan sarituak Udalaren esku geratuko dira, honek eskubide guztiak izango dituelarik. Beste lanak, hau da, inolako saririk jaso ez dutenak hamabost egunetako epean erretiratu daitezke Udaletxetik.

Askatasun Saria Arrasaten

Arrasateko Jarrai-k Askatasun Saria izeneko bigarren ipuin lehiaketa antolatu du. Arrasaten jaio den edo bizi den 18 urtez behereko edozein neska-mutiek parte har dezake. Ipuinaren gaia, nahitaez, Askatasuna eta Gabonak izan behar du eta euskaraz idatzia. Guttienez, hiru foliotakoak izan behar dute eta, gehienez, zortzikoak, makinaz idatziak, espazio bikoitzez eta alde bakar batetik. Hiruna ale aurkeztuko dira, originala eta bi kopia, behar bezala elkartuak. Ipuinak Irati tabernara zuzenduko dira, Ferrerías, 27, sobrea Askatasuna Ipuin Lehiaketarako ipiniak.

Abenduaren 15ean amaituko da jasotzeko epea eta erabakia **urtarrilaren 18an** emango da ezagutzera. Partaide guzientzat izango da saria!!!

III Erakustoki Lehiaketa Zarautzen

Gabonak direla eta Zarautzen ere giroa berotuz doala esan dezakegu, eta ondorioz, lehiaketa honi hasera eman zaio. Hona hemen kontutan hartuko diren puntuak: erakustokia hoberen aurkeztea; edergarri izatea; salgaiak ahalik eta era desiragarrienean erakustea eta euskal Gabonetako giroa ematea.

Erakustokiak **abenduaren 21etik 86eko urtarrilaren 6a** bitartean prestatuko dira, egun horretan irabazleen berri emanen delarik.

Parte hartu nahi duten dende, Turismo Bulegoan, Nafarroa kalean, dagokion inpresioa bete behar dute, erakusketa hasi aurreko egunerako, hau da, **abenduaren 20a** baino lehenago.

Sari banaketa 1986eko urtarrilaren 11ean izango da. Zarautzko Udaletxeko Batzar Aretoan.

Olentzero, Jaiotza eta Gabon Kanta Lehiaketa Lasarten

Gabonetako atarian gaudenez ospakizun honekin zirikusi ugari da urte garai honetan, eta horien artean Lasarten egingo den lehiaketa hau daukagu. Lasarteko Udalak **abenduaren 24rako** antolatu du eta honako baldintzak bete behar dituzte parte hartzaileek: talde bakoitzaren abestaldia sei minututakoa izango da eta bi maila berezi dituzte, 14 urte arte eta 14 urtetik gorakoentzat. Gutxienez bi gabon kanta abestuko dituzte eta hiru gehienez, beti ere euskaraz.

Olentzero eta Jaiotzak tranpalera igo beharko dute eta han izango diren epeileen aurrean aurkeztu.

Izen emateko epea **abenduaren 21ean** amaituko da,

eta lehiaketari **24an**, arratsaldeko 4etan emango zaio hasiera Okendo Enparantzan.

Txistu Musika Lehiaketa Seguran

Segurako Udalak musika doinuak ugaltu eta ontzeko asmotan Fandango eta Ariñ-Ariñ txisturako musika konposaketaren lehenengo lehiaketa antolatu du. Lehiaketa honetan irabazle iritertzen diren doinuak joko zaizkie 1986.eko ekainean egingo den X Dantza Txapeketan bikote denei. Beti bezala baldintza batzu bete behar dira: konposizioan, ohizko txistu familiako tresnak erabiliko dira (txistu eta silbotea); lanak argitaratu gabeak eta publikoan jo gabeak izango dira; erabiltzeko diren kriterioak dantzarako egokitasuna, doinuaren aberastasuna eta edertasuna; ez da doinu herritarrik onartuko; epea **urtarrilaren 31an** amaituko da eta lanak Segurako Udaletxera bidali behar dira.

deialdiak

Paris-a bidaia

Tolosako Gazteri Batzordeak bidaia bat antolatu du Parisa, **abenduaren 25etik, 31a** bitartean, ondoko egitarau honekin: **hilak 25ean** irteera, arratsalde, gau osoko bidaia; **26tik, 30era**, gazteen ostatuan ohea eta gosaria; **30ean** irteera gauetz, **31an** goiz aldera heltzekotan. Prezioa 9.000 pezeta (bidaia eta ostatua). Izenematea Tolosako Udaletxeko Gazteri Sailean, bulego orduetan. Adierazten digutenez, leku gutxi geratzen omen da....

Behenafarroatik S.O.S.

Izurako (Behenafarroa) Haize Berri elkarteok dei bat zabaltzea eskatu digute, kultur etxean duten arazo hau nolabait ezagutarazteko eta

ahal den neurrian konponbi-
de bat emateko. Honakoa du-
zue jaso dugun deia: 'Bixtan
da, euskarazko liburu guztiak
geharko genituzkeela gure li-
burutegian

Haatik, abiadura bat beza-
la, hona, ikusten ditugun be-
harrik premiatsuenak zeintzu
diren: Haurren liburuak, erra-
zak irakurtzeko; aldizkariak,
komikiak; gai orokorreko bu-
ruzko liburuak; Historia, eko-
nomia, politika, euskal kultu-
ra; literatura. Beraz, bidaltze-
ko libururik baduzue, honako
helbidera bidal ezazue: Izura-
ko Kultur Etxea, Izura 64120
Ostabat. Tfno. 37.85.79.

jaialdiak

Abenduaren 14, Lemonan.
Peio eta Pantxo eta **Txanbe-**
laren kantaldia, iluntzeko
8'etan, Polikiroldegian.

Abenduaren 14an, Azkoi-
tian, **Txomin Artola**, Baztari-
ko Zneman, gaueko 10'etan.

Abenduaren 20an, Gaiar-
tan, **Peio ta Pantxo** eta **Gan-**
bara.

antzerkia

Azpeitiako III. Euskal Antzerki Topaketak

Hile honen lehenengo egu-
netan eman zitzairen hasera
topaketa hauei, eta oraindik
orain badute zer eskeini egun
hauetarako. Adibidez, **aben-**
duaren 19an Donostiako **Peter**
Roberts Mimo Antzerki
Taldeak Azti mutila izeneko
antzezlan aurreratu du; **aben-**
duaren 20an beriz, Tea-
tropolitan Taldeak Nekrassov
obra antzezuko du, J.P. Sar-
trek asmatutakoa hain zuzen;
abenduaren 21ean bukatzeko,
Azpeitiako Antxieta Taldeak
Bi ahoko ezpata izeneko
obraren antzezpena eskeini-
ko du. Obra honen idazlea
Imanol Elias da.

III. Antzerki Topaketak Getxon

Topaketa hauek azaroan hasi
baziren ere, abenduan amai-
tuko dira beste hiru lan ant-
zeztuz. **Azaroaren 9an** hasita
eta **hilaren 15a** bitartean Ber-
told Brecht in memoriam de-
ritzan lana ikusteko aukera
izango da, Algortako Antzerki
Eskolak eskeinia eta Jose Luis
Raymond-en zuzendaritza-
pean. **Abenduaren 19tik 20a**
bitartean Anton Chejov-en El
oso y la peticion de mano
antzezlan eskeiniko du Do-
nostiako Higa taldeak Algor-
tako Gran Cinema-n. Bukat-
zeko **abenduaren 28an** egingo
den antzezpena dugu, Algor-
tako Antzerki Eskolako taile-
rrak eskeiniko duen Los forja-
dores del imperio Boris
Vian-en obra.

Antzerki Zirkuitoa

Urrian hasi zenetik zu-
zen-zuzenean eman dizuegu
astero zirkuito honen berri.
Gaurkoan ere, egun haueta-
rako prestatu duten egitaraua
eskeniko dizuegu: Bazen ga-
raia Higa taldearen lana
abenduaren 17 eta 18an Eiba-
rren izango da, eta **19 eta 20an**
Getxon; Txotxongiloren
Printze Txikia **abenduaren**
17an Bermeon ikusi ahalko
da.

ARTE ERAKUSKETAK

GIPUZKOA

GAKP (Garibay, 20-22, Donostia): **CHU-LILY** (pintura
txinatarra), abenduaren 15a arte. Bertan ere, «Eusko
Ikaskuntzak bultzatutako musikaren hedapena
(1918-1936)».

GALERIA 16 (Buen Pastor, 16): Eduardo Sanz, abenduaren
13tik aurrera.

CAJA POSTAL (Garibay, 34, Donostia): Antonio Martorell
(pintura), abenduaren 20era arte.

GALERIA ZAZPI (Nagusia, 21, Zarautz): F. Hernandez
(pintura), abenduaren 15a arte.

AKMren erakusketa aretoa (Arrasate, 12, Donostia): Gui-
llermo Cabal (pintura), abenduaren 15a arte.

ALTERRI (Reina Regente, 2, Donostia): Picasso, abenduan
zehir.

GASPAR ARETOA (Santxo Enean, 16, Errenteria): Victoria
Montolivo, abenduaren 11tik aurrea.

SAN TELMO MUSEOA (I. Zuloaga plaza z/g, Donostia):
Joan Cots (zeramika), abenduaren 15a arte. Bestetik
ere, Gure Artea, abenduaren 17tik 30era.

ASOCIACION ARTISTICA (trinitate plaza, Donostia):
Elena Carajarille (tapizak), abenduaren 19a arte.

BIZKAIA

ARTE EDERRETAKO MUSEOA (Casilda Iturriza parkea
z/g, Bilbo): Jose Luis Cuevas (pintura eta marrazkiak)
«Intolerancia».

WINDSOR GALERIA (Marqués del Puerto, 10, Bilbo):
Rafael Ruiz Balerdi (pintura), abenduaren 17a arte.

ARTETA GALERIA (Iparragirre, 15, Bilbo): Jose Antonio
de Ormaolea.

ARABA

SAN PRUDENCIO ARETOA (San Prudencio, 30-32, Gas-
teiz): Ignaxio Zuloaga (erakusketa antologikoa), urta-
rrilaren 6a arte (pintura eta marrazkiak).

NAFARROA

CONDE RODEZNO ARETOA (IAKM, Iruñea): Fernando
Conde Torreus (oleoak), abenduaren 13a arte.

bertsolaritza

Arrano Beltzak bertso paper lehiaketa antolatu

Joan den astean esaten genezuen bezala Arrano Beltza euskal tokiak bertso paper lehiaketa bat antolatu du, bertsoak bidaltzeko epea **Santo Tomas** egunean amaitzen delarik. Gaia "ETBn gaztelera sartu nahi dute eta..." izango da eta doinua libre bada ere 6 bertso bidali beharko dira, gutxienez. Sariak benetan interesgarriak, haurrentzat lpurbeltz komikiaren urtebetko harpidetza eta txapela, gazteentzat Susa-ren harpidetza eta txapela, eta helduentzat Argia-ren harpidetza eta txapela. Ohi den bezala, lanak goitizen batez izenpetuak egongo dira, egilearen izen-deiturak, telefonoa eta helbidea beste sobre itxi batean jarriko dira, lehen aipaturiko sobreen barnean. Honako zuzenbidera bidali behar dira lanak: Arrano Beltza, Ikatz Kalea 10, Donostia 20003.

Uztapide eta Basarri omenduak

Santo Tomas egunean Donostian ospatuko den jaialdia baino lehen beste batzu ere izango dira Gipuzkoako zenbait herritan. **Abenduaren 15**ean Zarautzen izango da lehena, Lasarte, Lazkao-Txiki, Garmendia, Azpillaga, Joxe Lizaso, Xanpun eta Amuriza bertan arituko direlarik. Oñartzuneko **abenduaren 19**an ohoratuko ditu bi bertsolariak. Azken gorazarrea Donostian eskeiniko zaie **abenduaren 21**ean, Santo Tomas egunez garai batean egin ohi zen bertso-jaialdiaren ohitura berrituz. Amuriza, Xanpun, Lasarte, Mitxelena, Lazkao-Txiki, Garmendia, Azpillaga eta Joxe Lizasok eskeiniko dute jaialdia Antzoki Zaharrean, arratsaldeko 5etan, Basari eta Uztapide bertsolarien ohoretan.

ikastaroak

Txillardegiren soziolinguistika-ko ikastaroa

Hamar hitzaldi emango ditu Txillardegik Ordizian Aurrezki Kutxa Munizipalaren aretoan, euskararen etorkizuna aztertuz. Euskararen erabilpena galerazten duten faktoreak, diglosiari buruzko arazoak, pertsonen nahiz lurraldeen eskubideak eta beste hainbat gai argitzen saiatuko da. Suomi-Finlandiako kasoa, Kanada eta Belgikakoak aztertuko ditu beste hiru hitzalditan, **abenduaren 21**ean Euskal Herriari buruzko ondorioak eskeintzeko.

ihardunaldiak

Euskara guztiona eta guztiontzat

Kanpaina hau dela eta, Nafarroako herri eta eskualdetan zenbait ekintza eraman da aurrera Euskararen Legeak izan ditzaken ondorioei aurre egiteko.

Kanpainaren finantziaketarako kontu korrente bat ireki da Lankide Aurrezkian zenbaki honekin: 058.02577.8.

Kanpainaren lehen fase hau **abenduak 15**ean egingo den manifestapenarekin bukatuko da. Manifestapena goizeko 12'30etan hasiko da Zezen-plazatik Gaztelu plaza-ra joanik.

Kultur hamabostaldia Iruñean

Euskararen inguruan antolaturiko hamabostaldi bat dugu hau. Hauek dira horretarako prestatuturik dauden ekintzak:

Abenduaren 14an, J. Artzeren "Gizona mundu txiki bat da..." izeneko emanaldia izango da. Gurutze Institutaren aretoan, arratsaldeko 8etan.

Abenduaren 16an M. Strubell Iruñea, "Kataluñako hizkuntz egoera"ri buruz mintzatuko da.

Abenduaren 17an, J. Azkona Mauleon, "Euskararen egoera Nafarroan" gaiari buruz arituko da.

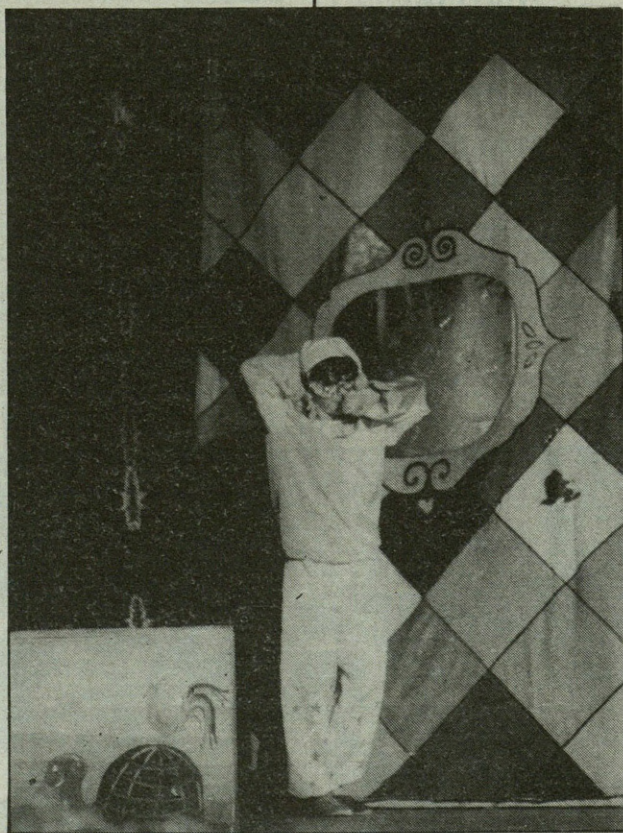
Abenduaren 18an, P. Agirrebaltzategik "Euskararen berreskurapena eta herri erakundeak" gaia aztertuko du.

Abenduaren 19an, J.M. Sanchez Carrion Txepetx, "Nafarroa eta euskara berreskuratzeko eredu teoriko eta orokorra" gaiaz mintzatuko da.

Abenduaren 20 eta **21**ean, Iruñeako euskararen aldeko topaketak ospatuko dira, Magisteritza Eskolan.

Abenduan Azpeitian Zer?

Bertako Udalak antolatzen duen zenbait ekintzen artean, egun hauetarako prestatuturik dauden berri emango dizuegu: **abenduaren 14**an, Udaletxean, eguerdiko 11etan Antzerkia eta erakundeak gaiari buruzko debata izango da. Bestalde, eta Abenturazko Zinemaren Zikloaren barnean, zenbait emanaldi izango dira Azpeitian: **abenduaren 16**an, arratsaldeko 7etan, "Rescate en el Mar del Norte", Andrew Mar Laglen-en filma eskeiniko da; **17**an "El caso de Thomas Crown", Norman Gewison-en lana; **18**an berriz, "El tren de los espías", Mark Robson-ena; **19**an "La montaña rusa", James Goldstone zinegilearena. Zine sail honekin amaitzeko, Zine Forum emanaldi bat izango da Soresu Antzokian, arratsateko 8etan, "Las esposas" Anja Breien-en filma eskeiniko delarik.

Martin GOIKOETXEA

Txori txikia nintzelarik...

Filmea: Birdy. Zuzendaria: Alan Parker. Musika: Peter Gabriel. Argazkia: Michael Seresin. Gidoia: William Wharton-en nobelan oinarritua. Aktoreak: Matthew Modine, Nicolas Cage.

«Hegaztiek, bere hegazti besterik ez izate horretan baldin bada ere, badaukate gauza bat gizonek ez daukatena; badaukate hegan egitea» zioen Birdy edo «Txori» ezizeneko mutikoak, Alan Parker-en filme psikologiko hain ederki eta poetikoki garatutako honetan.

Sentsibilitate handi bat, eta giza-muinaren ezagutza handi bat antzemateaz aparte, giza-barren horretan gertatzen dena ezagutzera emateko trebetasun paregabe bat erakutsi du zuzendaria, bi aktore nagusien lan

itzelean oinarriturik (hone-lako filme batek ezin aguantatuko luke aktoreek benetan erantzungo ez baliote paperari).

Bilakaera oso bat erakusten zaigu zeluloidean barrena, pertsona baten bilakaera osoa ideia bati atxikitzen zaionetik. Aditza eman du gizona gauza dela ideia bati lotu eta oinpean lurrik izan gabe ibiltzeko; hau da, kanpoetik lotura guztiak moztu eta bere barruan zeru-txiki bat bihurtu duen ideia horretan bizitzeko.

Erarik grafikoenean gainera. Ez ideia sozial, edo anbiziozko batetatik «galtzen» edo hegan egiten duen gizonarena.

Giza-lojikaren barruan «ero» dagoen «gizon» bat aukeratuz bere «erokeria» hori gauzik normalena eta xarmangarriena idurituko zaigu bere bilakaeran. Izan ere, Birdy eta bere laguna, eta daukaten laguntasunezko harremana, munduko gauzarik «normalena» dira, nahiz eta, mundua dagoen bezala —eta bi lagun bilakaeran munduak ere badu bere eragina: familia, Vietnamgo gerra...— munduko gauzarik «arraroena» izan laguntasuna eta askatasuna.

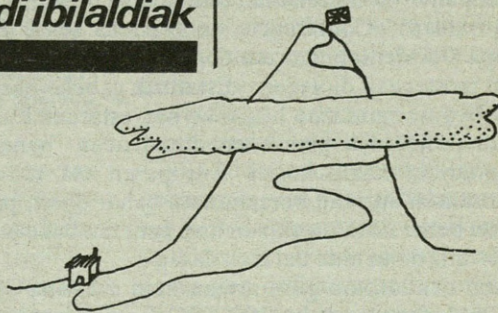
Irakurketa askotarako gaia ematen du gainera Alan Parker-en zinta honek. Irakurketa pertsonala edo indibiduala batetik, politikoa bestetik, sozial-kolektiboa ere bai... (Hegan egin

nahi duen arrano inperialistak Vietnam-en jo du lurra, esaterako), baina luze joko liguke hari horretatik tiratzeak, eta ez liguke astirik ez espaziorik utziko kamara-aren erabilera (hegan doala ematen du zenbait efektotan), edota Peter Gabriel-en musikaren egokitasuna, edota hariaren puska-lotze hain maisuki lortutakoa (flash-back-aren erabilera primoroso), edota amaiera kaxkarra aipatzeko.

Eta aipatzekoa da hain pelikula landu eta sakon batetan amaiera hain flojoa gertatzea, hau da, desenlazerik ez egotea, edota dagoena txiste bat edo gag bat baino ez izatea.

Pena bat. Badirudi zuzendaria ihes egin nahi izan diola bukaerari. Eta bukaera posible bakarra zeukan. Horrelakoetan askatasuna heriotza da.

mendi ibilaldiak

(abenduaren 22rako)

Mendikari (Hazparne): Izura-Landibarre. Xehetasunak bertan emanen dira. Tf.294336.

Club Vasco de Camping (Donostia): Igoa, Lerza, Otxola, Ireber, Beruete. Tf.428479.

Sestao Alpino Club: Revillanos (1.281), Santa Ana, Villafria de San Zadornil.

Gallarreta (Gallarta): Pico Menor (728). Goiz ibilaldia izango da hau.

Iruñeko mendizala taldeak: Elkoaz, Baigura (1.477), Abaurrea Gaiñe. Egun guztirako. Tfk:251059, 254900 eta 227115.

Gasteiz: Buzoiaren jartzea. Markina-Berretin (1.223). Tf.250354. Okasio honekin umeak eta helduak, denak batera abiatuko dira.

Reintsertzio bidea odol delituak dituztenei ere aplikatu nahi zaie

ESTATU Espainoleko irratiek hedatu zuten berria lehendabizi, iturririk gehiegi argitu gabe, eta egunkariek egin zioten oihartzuna ondotik. Orain arte ETA militarreko presoak bereganatzea lortu ez duen reintsertzio bidearen barruan, Madrilgo gobernuak prest legokeela poliziak edo juezak odol delituak egotzi dizkieten preso eta errefuxiatuak hartzera.

Prentsa horren eritzian, ETaren eta gobernu espainolaren arteko kontaktuen ondorio litzateke reintsertzioari eman nahi zaion zabalpen berria, eta hola ulertuko lirateke, beti prentsa madrildarraren eritzian, Iñaki Esnaolak AR-GIARI duela aste pare bat egindako deklarazioak ere.

Baina negoziaketa bat epe labur samar batera posible zela eta agian Madril bere eritzi publikoa prestatzen ari zela Iñaki Esnaolak esan zuela egia bada, berak esana da negoziaketarik ez dagoela eta horren errua Madrilengogorik eza dela ere. Eta batez ere, presoek bezala errefuxiatuek ere adierazi dute negoziaketa globat bat gabe, holako zeharbi-datatik sartzeko ez daudela.

Europako herri zapalduak Bartzelonako CONSEOn abenduan

BARTZELONAN abenduaren 27tik 30erako, CONSEO izeneko bilkura zabala dago antolatua. Europako herri zapaldu edo Estaturik gabekoak bilduko dira katalanez (konferentziak dituen bost hizkuntza ofizialeko batean) «Conferencia de Naciones sense Estat de l'Europa Occidental» deitzen denaren inguruan. Bere aurkezpen txostenean diotenez: «Estaturik gabeko nazio europarrek badute eginkizun historiko bat, estatuak Europaren batasun proiektuak prestatzen dituztenean: banaka naiz komunitarioki nazio horiek Europaren eta munduaren etorkizunaren aurrean berenganatu behar duten paperean sakondu behar dute, etorkizun hori benetan bake eta aurre-rapeneruntz doan bide bat izan dadin».

Azken denborotan gure artean hain ezaguna den CIE-MEN talde katalana da CONSEO horren buru eta bere deiari Europako nazio gehienetako ordezkariak erantzungo diotela espero da, bai alderdi politiko eta bai kultur mugimenduek. Guk dakigunetik, Euskal Herritik HB, LAB, Jarrai, eta Amnistiaren aldeko Batzordeak izanen dira Bartzelonan, eta kultur mugimendua biltzen ahalegintzen den EKB beste aldetik.

Ezker Mugimendu Abertzalea zehazten ari da Iparraldean

EMA edo Ezker Mugimendu Abertzalea hartu du bere izentzat datorren martxoko hauteskundeetarako Ipar Euskal Herrian prestatzen ari diren plataformak. Herri Talde eta Laguntzak proposatu zuten ideia joan den udaran Kanbon antolatu zen «Ipar Euskadi Gaur» ekitaldian, eta

geroztik independente sail bat ere bildu da ideia beraren inguruan.

Jadanik EMAREN kanpainaren eslogana («Atxik!») afitxen bidez bazter guztietan ezaguna egin delarik, joan den igandean bildu ziren Makeako ezker paretean programa zehazteko eta hauteskundearen aurreko estrategia finkatzeko. Berrehun pertsonatatik gora bildu ziren, jakin dugunez, eta kantonamenduka egun osoa eman zieten eztabaida eta azterketen ondoren, datorren larunbat honetarako gaia geratu zitzairen.

Bozketen aurreko kanpaina nahiko finkatua omen da, egutegia, mezua, itxura eta abarretan. Debate politikoa, ordea, erabat burutu gabarik utzi behar izan zen. Ez da harritzekoa, pasa den neguan artean talde horien artean diferentzia handiak zirela pentsatzen bada. Larunbatean debate politiko eta estrategia mailan dauden akordio oinarritzkoak finkatuko dira (EMA ez da alderdi bat izanen, konberjentzia bat baino), eta kandidaturen zerrenda ere larunbatean nahi litzateke zehaztu.

Eguberri jaietan preso eta ihesi diren euskaldunak ahortzi ez ditzagun

ABENDU osoan zehar ari dira ospatzen, Amnistiaren aldeko Batzordeak antolatuta, presoen askatasuna eta Ipar Euskadin errefuxiatuak nahiz handik bidaltita espulsatutako dauden aldeko ekintza frango, neurri batean Zabalzaaren desagertzeak erakarri dituen mobilizapenak aldaerazi duten zerrenda batean, batez ere Juanra Aranburu errefuxiatu detentatuaren aldekoak.

Hil honen 16tik 22ra GALEk udazken honetan hildako biren egingo zaie omenaldia, «Potros»i Urretxun eta «Xabi»ri Zestoan. 18rako dago iragarria Gregorio Jimenez tolosarraren auzia Costa Rican, eta biharamonean Olarra anaiei eta Iñaki Olaetxeari egindako torturengati Donostiako auzitegian izanen da bestea, lau guardia zibilak kontrakoak.

Abenduaren 20an GALEn izenpean hil zuten lehendabiziko errefuxiatuari, «Kattu»ri egingo zaio omenaldia Azkoitia, eta 21ean, Santo Tomasez, Argalaren oroimenezko manifestaldia Donostian, bere asesinaketaren 6. urtebetetzean. Gabon egunez, Oientzeroa aprobetxatuko da herri bakoitzetik falta diren preso eta errefuxiatuen egoera gogoratzeko.

Herrera de la Mancharako ibitaldia dago programatua abenduaren 27rako, eta 30ean Usurbilen orduan «Batallón Vasco Español» sinatzen zutenek hildako Joxe Martin Sargardiari egingo zaio omenaldia. Errege bezperan berriz, preso eta errefuxiatuen senideek karteiketa bat egingo dute.

Guardia Civila GAltze bidean

BAINA NON DUZUE MIKEL ZABALZA?

Bi hilabete t'erdiko geldialdi baten buruan, komunikabideetatik ETA eta Madrilgo indarren arteko tregoa hitzegiten zenean, ekintza armatuen haria Pasaiaiko tiraketarekin berriro hasi zenean, gau hartan bertan harrapatu zituen bost lagun Donostiako Altzan eta inguruetan. Frangotan errepikatu den mekanismoa, pentsatu zuten askok. Ez zen betikoa izan, hala ere: gainerakoak kalean dauden arren, bat desagertu da... betirako agian.

Guardia Civilaren notak gertakizunei itxura ona hartzera bultzatzen zituen Mikel Zabalzaren senide eta lagunak: ihesi egin zuela, zulo bat ezagutzen zuenaren aitzakiaz guardia civilari mendira joan erazi ondoren. Enderlazaratik pasa denak (Bera eta Irun artean, muga aldamenean) pentsa zezakeen alde egitea ez dela imposible. Holako bat gertatzen den lehen aldia ere ez zen izango. Urrutirago joan gabe, iaz, ETako beste bi kide hil eta Zabarte detenitu ondoren antolatu zen ehizean, Urnietan lortu zuen detenitu batek polizien eskuetatik libratzea, tiro artean mendian barrena korrika.

Erreazioak seguruenik horregatik iritsi dira hain mantso. Kasuaren xehetasun gehiago jakinaz zihoazen heinean, Ipar Euskal Herrira Enderlazaratik inor heldu ez zela ziurtatzean, parajea eta gorabeherak zehaztu direnean, urduritasuna hedatu da euskal gizartean.

Joseba Arregirena errepikatu ote den beldurrez

Enderlaza izenak besterik pentsaezazi lezakeenaren arren, guardia civilak seinالاتu duten lekuak aski zailtasun badu ihesi doan inori Iparraldera pasatzea galerazteko. Behinola Irun-

dik Elizondora zihoan trenbidearen tunela Enderlazarako koarteleetik hurbil geratzen da; handik errekarara amildegi bat dago, behean erreka bat dela (eskuak lotuta daramatzan gizon batentzako iragaiten gaitza), eta handik pata batean gora igo behar da bideraino, bidetik mugarainoko tartea harkaitz eta sasiz betetako malda gogorra delarik.

Baina guardia civilek kasu honetan agertzen zuten patxada zen kezkarriena. Intxaurrendoko koartelera Zabalzaren galdez inguratzen ziren familiar-tekoak ia kasurik egin gabe despatxatzen zituzten, bere aztarnarik eman gabe, ETako kide batek alde eginaz larri ez baleude bezala. Gipuzkoako Gobernadore zibilak, Elgorriagak, kasu horretan hipotesi guztiak ontzat jo behar zirela deklaratu zuten, usain txarra areagotu egin zen: teoriarik bere mende dituen indarrek zehatz-mehatz kontrolatu behar zuten gertakizun batez zalantza agertzen zen.

Eta piskanaka, tortura eguneroko ogizat onartzera iritsi den gizarte hau dardaraz jarri da Joseba Arregiren heriotzea berriro gertatu ote den pentsatu hutsarekin, apezpikuetatik Eusko Jaurlaritzara publikoki beren urduritasuna agertuz.

Kontrolatu ezin den Guardia Civil militarra

Mikel Zabalzarekin detenitu zituzten gainerako guztiak kalean geratu direla, bere andregaiak eta lehengusuak deklaraturakoak ez dira inor lausatzeko modukoak. Honek garraisika eta gonbitoka entzun zuen. Neskala-gunak, oihuka sentitu zuen... eta handik piska batera kamilla batean norbait zeramatela ikusi, guardia batek «está muy mal» esaten zuen bitartean.

Gazte orbaiztarrak ihes egitea lortu zuenaren hipotesia baztertuta, hasiera batean pentsatu zen mendian interrogatorioen batean hilgo ote zitzaien. Aspaldi honetan, izan ere, sarritan ematen dira interrogatorioak mendian: harrapatu, basora nahiz zelaira eramane, gogor egurtu, elektrodoak jarri... Beste posibilitatea ere bazitekeen, mendian bi tiro eman eta zuloren batean botatzea, egunen batean aurkituko zutelakoan. Baina Arregirekin komisaldegian torturaz hiltzean egin zuten «hankasartzea» berriro egingo zutenik ez zen espero.

Bere neskalagun Idoiaren deklarazioetatik hori sinetsi daiteke, ordea, eta Zabalzarekin Enderlazara joan omen ziren guardiek ere pulamentu handiegirik ez dute erakutsi alderantzizkorik sinestertzeko: ihesi omen zihoanari zergatik ez zioten tira esplikatututenean, komentzimendu handiegirik ez zen ageri.

Madrilgo Parlamentuan poliziaren legea eztabaidatzen denean, Guardia Civila edozein kontrolen gainetik dagoela erakusten dute gertakizunek berrek bezala agente politikoan kokaturik dauden sozialistek erreazionatzeko erakusten duten txepeltasunak. Eta Euskal Herrian bizi dugun egoeraren edozein konponketak beste ezer baino lehen agintari politikoan aldetik indar polizial eta militarren kontrol segurua eskatzen du.

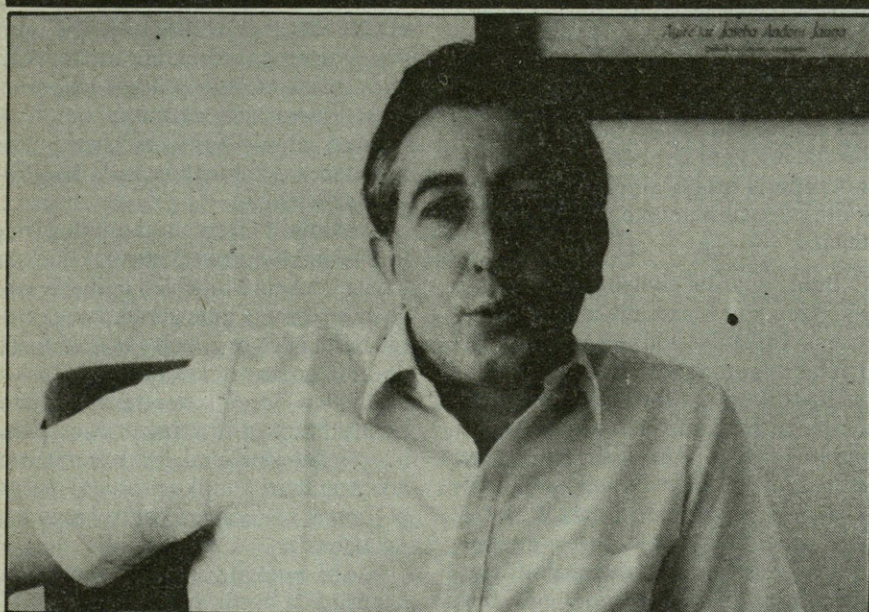
Aldiz, euskaldunon artean ikara nagusitu da berriz ere. Joxi eta Joxea-nengandik hasita, Popo Larregandik segiz, abertzaleak «desagertzeko» ohitura errazegia hartu da. Eta poliziak, edozein erasoren aurrean erreazionatzeko ahalmena duela erakusteko, dena dauka eskuko, torturatik jendea «desagertzera». Zer balio du eta garantiarik ba al dauka euskaldunaren biziak?

I.Z.

Negüarekin jo du hondoa jelkideen krisiak

Gipuzkoarrek Arregiri «gipuzkoanoegia» eritzi zioten

Abenduaren lehen ostiralean Joseba Arregik Gipuzko Buru Batzarrean zuen lehendakaritza uztea erabaki zuenean, PNVk orain dela bi urte lehertu zen krisiak beste urrats bat betetzzen zuela ulertu zuten komentaria guztiek. Alderdiaren aparatoan nagusi direnen eta sektore «kritiko» deituen artean zubi bat eraiki nahi zuela esan da, beste batzuen eritziz ofizialistei errazegi eman zien amore... Nolanahi ere «gipuzkoanoegia» iruditu zaie jelkide gipuzkoar gehienei Joseba Arregiren jarrera.

Joseba Arregik eta Rikardo Etxeparek proposatzen zutena baino jarrera gogorragoa nahi dute GBBko gehienek Arzalluzen aurrean.

Apostu pertsonal bat egin zuela adierazi zuen Joseba Arregik, abenduaren 6an, goizaldera bere dimisioa aurkeztu zuenean. Apostu horrek eraman zuen urriaren 18an GBBrekin krisiari buruzko burutapen luze batzuk egitera, eta haren ondoren EBBk gai bera aztertuz txosten luze bat burutu zuenean bera izan zen GBBren

barruan hura onartzearen alde zegoen bakarra.

Azkenean ia ehun orri dituen dokumentuari ezetza eman zioten jelkide gipuzkoarrek, bertan krisian parte hartzen duen sektore baten interpretazioa ia oso-osoan ematen delako, besteak kontutan hartu gabe. Hala ere, hartuko omen dute parte krisia aztert-

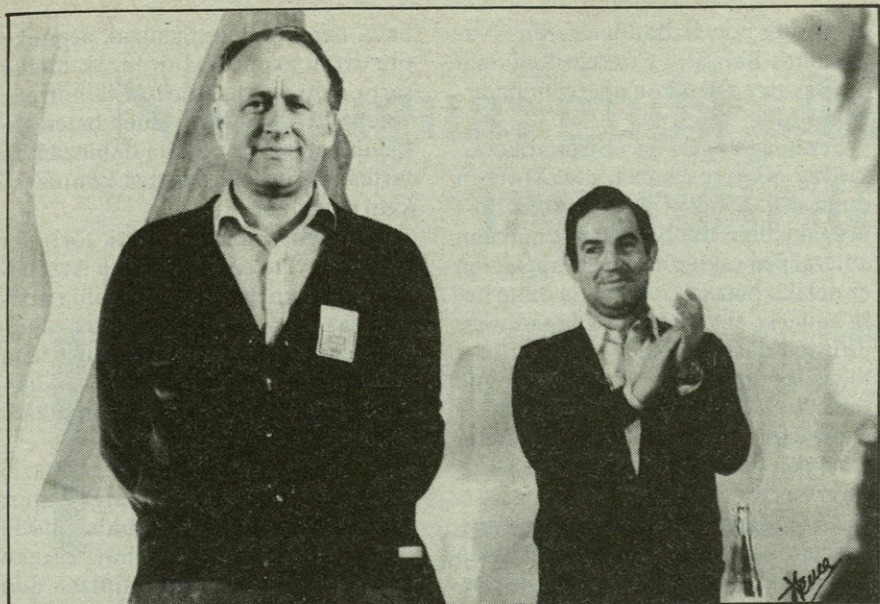
zeko sortuko den batzorde berriaren lanetan. Hirugarren edo erdibide posible bat ezinezkoa dela erakutsiko luke Arregi eta Etxepareren proposamenek jasan duten harrera txarrak.

Arzalluzi alderdia puskaka kentzeko estrategia

Alemaniatik duela zazpi urte itzuli zen Joseba Arregik, Rikardo Arregi zenaren anaia, sekulako karrera egin du denbora gutxian. Donostiako gotzaitegiak duen irakasle eskolan maisu, Euskararen Aholku Batzordearen buru jarri zuen Garaikoetxearen gobernuak, eta hortik pasako zen Kultur kontseilari eta bozeramaile izatera. Nafartarraren aldeko apostu gogorra egin zuen, honek berriro lehendakaritza lortzeko hauteskunde bezperatan ETBk eta Euskadi Irratiak zuzenean eskaini zuten prentsurreko hartan alderdiari hordagoa bota zion hartan.

Handik urtebetera Garaikoetxea gobernutik bota zuten, eta berarekin joan zen kalera Joseba Arregi ere. Berehala ordea, joan zen udaberrian, egokitu ziren GBBko hauteskundeak eta haietan Suduperen eta ofizialisten zerrenda errez hautsi zuten, buru Joseba Arregi jarri zutelarik. Horrela lortzen zuten Garaikoetxearen inguruan bildutako «kritikoek» EBBn «12-0» hura (hamabi burukideak Arzalluzen sokakoak) «9-3» bihurtzea, hiru giputzekin.

Alderdiaren nagusitasuna EBBko indar erlazioak ematen duenez, kritikoek estrategia urrats nahiko zehatzak zituen aurretik. Hasteko, Garaikoetxea bota baino lehen alderditik

Hurbiltzen ari da Garaikoetxearen eta Arzalluzen arteko benetako borrokaren eguna; oraingoan, iganderoko artikuluekin ari dira.

kanpora bidali zituzten nafartarrak berriro alderdira bihurtzea. Hori lortzearekin bakarrik «6-6» egingo litza-teke. Baina kritikoen itxaropenak as-koz handiagoak dira: Araban nagusi ez badira, hauteskunde sistemagatik da, eta hori aldatzea lortuz gero, afi-liaturik gehien Gasteiz eta Laudion daudelarik, «9-3» erdietsiko litzateke. Horra jokoa azpikoz gain.

Joseba Arregiren jokoa benetan nondik joan da?

Esan beharrik ez dago sektore ofi-zialaren estrategia aipatu dugun horren alderantzizkoa izan dela. Nafar-rei berriz sartzekotan oso baldintza estuak jarri, denbora gehiagoz neutra-lizaturik edukitzeko. Araban berriz Gasteizek osatzen duen multzo garai-kozalea hausteko bigarren batzoki bat eraiki dute, ofizialista. Bizkaian, zer esanik ez, hurrengo hauteskundeak heldu den urte hasieretarako iragartzen direlarik, gauzak ondo lotzen dira. Eta ordurako dago ofizialisten platoa prest: Arzalluz etorriko da pertsonalki borrokaren erdira.

Sartu beste erremediorik ez du. Orain artean bere irudia ahalik eta sendoen gordetzea izan du helburu, Garaikoetxea ere azken hilabeteotan horretan ari delarik: igandero artiku-lua eta elkarrizketa konprometigarri-rik ez. Baina buruek ere negu honetan saltsan sartu beharko dute belarrieta-raino, borroka gogorra izanen da eta. Kritikoen ustetan, beraien alde dute militantziaren gehiengoa, baina hori

ere demostratzeko dago.

Gipuzkoarren artean Joseba Arre-gik justu ze joko egin duen dago ikus-teke. Herrialde horretan bertan ofi-zialistek indarra dutelarik (Bergara, Oñati, Beasain...) batasuna mantzen saiatu dela esan da. Dimititu duen on-doren kritikoen eta ofizialen arteko zubi bat egiteko ahaleginetan aritu dela idatzi da, biak ere bere faltaz he-mendik aurrera dolutuko direlarik. Baina egia dena da EBBk krisiari bu-ruz egin duen balorazioa berak ontzat ematen duela. Eta dokumentu hori nola idatzia dagoen ikusirik, gipuz-koarrak susmo txarretan sartzea ere ez da harritzekoa.

Nafartarrak «atzerriko jeltxak» bihurtzeko arriskutan

Zail da jakitea hain tirabira sakonak kongreso argitzailek gabe irentsi ote daitezkeenik, kongreso horren behar-ra aspaldi aipatu zen arren bere az-tarnarik ez da-eta susmatu. Baina EBBk hamaika aldiz aipatu izan due-na (hau pertsonalismo kontua da, ara-zo politikorik ez dago...) erori da az-kenean. GBBk urrian prestatu zuen informe harekin lehertu zuen dinami-ka.

Alderdiari gero eta gehiago etsipena nabari zela adierazi ondoan, borroken gainetik analisi politikoa jartzea pro-posatzen zuten burukide gipuzkoa-rrek. Hasieratik deklaratzeko zuten krisiaren konponbidean ia aurrerape-nik egin ez zelako, eta nafartarren ka-sua aipatuz zuzendaritzari bere itxike-

ria aurpegiratzen zitzaion. Arazo-pertsonalen gorabeherak utzi eta ana-lisi politiko global batetik abiatu behar zela zioen GBBren agiriak.

Horren ondorioz, EBBk bere azter-keta behar izan du prestatu. Baina ez da kritikoen artean oso ondo erori. Izan ere, kritikoen artean uste bada zerbait konpontzekotan lehendabizi nafartarra bideratu behar dela, Mi-chel Unzuetak prestatutako txoste-nean alderantzizkoa proposatzen dela erizten dute gipuzkoarrek: Hegoaldea bi komunitatetan banatuta dagoenez, Nafarroako PNVk bide ezberdin eta berezi bat eraman behar duela propo-satzen da, NBB sekzio estraterritorial izendatuz. Asmo izugarria, eta PNV barruan aldaketa koalitatibo bat su-sosatuko lukeena.

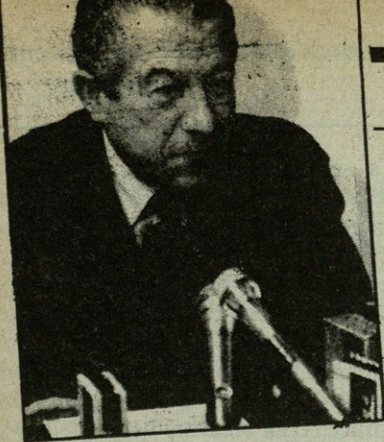
Helburu politikoak argitu daitezela

Dena dela, gipuzkoarrek hartuko dute parte krisia aztertzeko sortu den batzordean. Hartara joango direnak izendatu dituzte: Antton Jaime, le-hendik ere GBBn ezaguna; Jose Luis Iriarte, «Bultzagilleak» taldekoa eta «Goiz-Argi»koa; eta Xabier Otaño, Aurrezki Kutxa Munizipaleko zuzen-daria. GBBtik EBBra azaltzen direnak ere aldatu egin dira: Markel Izagirre, Jesus Artetxe eta Iñaki Barriola joanen dira, Arregik dimititu ondoan, eta Ri-kardo Etxeparek lan hori nahi ez due-nez.

Eta batzordean aurkezteko azterke-ta bat ere prestatu dute. Azterketa politikoa egin behar denez, bi fasetan egitea proposatzen da. Lehendabizi-koan, krisiaren zuzeneko arrazoiak aztertuko lirateke, puntu hauen ingu-ruan: alderdiaren konfederabilitatea; Euskal Herriaren egituraketa; alderdi barruko disziplina; barne demokra-zia; alderdiaren eta erakundeen arte-ko harremanak.

Eta berriaren alderdiari aurkeztan zaizkion oztupoak aurre egiteko oina-riak planteatzen dira: helburu poli-tikoak eta epe labur eta ediko bati be-girako politika; beste alderdiekiko harremanen azterketa; autodetermi-nazioa eta bere aplikazioa; biolentzia politikoa eta bere konponbidea; Eu-ropan politikan bezala ekonomian in-tegratzearen ondorioak.

Batzordeari begira egina dagoen txosten horretaz gain, beste idatzi bat ere prestatu da EBBkoari erantzunez. Eta badirudi hor ere, beste kontside-

razio askoren artean, Nafarroaren prolematika dagoela erdi-erdian. Salatzen dute gipuzkoarrek, ofizialistek nahi duten bezala Nafarroa eta Komunitate Autonomoa bi komunitate bezala onartuko balira, oso bide arrisksutik sartzea litzatekeela. Eta segun eta alderdi barruan gauzak nola egituratzen diren, herrialdeen arteko harremanak hoztu eta azkenean Hego Euskadin Nafarroak duen papera ahulduko litzatekeela.

Alde guztietatik zuzendaritzari tiraka

Horrela dabilta gauzak, ofizilaki bederen, Eusko Alderdi Jeltzalean. Ofizialki diogu, azpitik askoz mugimendu gehiago nabari bait da. Batetik txosten eta gutun anonimoak dabilta batera eta bestera. Eta aldizkariak ere bai.

Bi dira horien artean, benetan indarrean ikusten direnak. «Amaiur» da bata, «Euzkadi» astekariak euskaraz orain barruan dakarren koaderniloarekin zerikusirik ez duena, noski. Ia jekide nafartar guztiak biltzen dituen sektore kritikoa argitaratzen du, eta

alderditik boteak dauden arren «Napar Buru Batzar — Consejo Regional de Navarra» delakoa agertzen da argitaratzaile.

Sendoago ageri da «Euzkadiko jakintza elkarte» batek plazaratzen duen «Ikatz bizi», dagoeneko bost urtetako bizia duena. Alderdi barruan adierazpen eskubiderik errespetatzen ez delako plazaratzen dutela diote bere egileek, «hasta que los órganos de difusión nacionalista estén abiertos a todas las opiniones y se entienda que saber vivir con nuestras diferencias, es el principio fundamental de la democracia en general y del PNV en particular».

Zuzendaritzari egurra gogor ematen zaio. «... la dirección de un Partido Nacionalista, en vez de volar buscando apoyos reales, se dedica a la cacería de brujas, arrastrándose en la búsqueda de apoyos que les permitan ejercer sus pequeñas ambiciones de fracasados en todo lo que han emprendido, como hombres y como políticos, y que jugando el rol de desertores de todo...». Burukideei aurpegiatzen zaie «... su búsqueda de apoyos extraños, en círculos de intereses lejanos a euzkadi o en Embajadas que les dictan estrategias ajenas a nuestros intereses... sirven como cónsules a los enemigos de fuera.»

Garaikoetxea eta Arzalluz laster aurrez aurre

Ezinegonak maila horietaraino iritsi den arren, ez da samurra elkarrikketarik lortzea bere protagonistekin. Behar

bada negu honetan gauzak argituko ote diren esperantzan inork hanka sartu nahi ez duelakotz. Eta horrela, «Kepa Egia» sinatzen duen baten gutunak batera eta bestera dabilta bitartean, kritikoen buruek kontuz jokatzen nahi dute.

Hasteko, Garaikoetxeak lortu du igandero «Deia» egunkarian Arzalluzen aldameneari bere artikulua argitaratzea, horretarako artikulua gainerako egunkarietara ere bidaliz. Joan den igandean, Konstituzio espainiarren eguna zela eta, biek dedikatu zioten artikulua bana.

Garaikoetxeak autodeterminazio eskubidea aipatzen zuen, argudiatuz: «autodeterminazio eskubidea modu erreal batean erabili ahal izateko posibilitateak bakarrik zaintzen ditu estatutik gabeko nazionalitateak harren gehiegikerietatik». Eta Konstituzioan eskubide hori sartu beharra sujeritzen zuen.

Arzalluzek alderantzizko bidea defenditu du: «Batzuei autodeterminazioz mintzatzean aholo modernitatez betetzen zaien arren, gure formula autentikoago eta sendoagoa da: jatorrizko burujabetasuna, Koroearekiko, eta beraz, Estatuarekiko, itun baldintzatuak».

Hitz horiek estrategia ezberdinetan zehaztuko al dira? Krisiaren haritik tiraka EAJan guzti hori eztabaidatzera iritsiko ote da? Zer egin nahi da Nafarroarekin? Ikusteko, negu osoa dugu aurretik.

Iñaki ZUBIONDO

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

Telefonoa

Herria

Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Zenbakia

SINADURA

Nikaragua: guda zibila ala eraso inperialista?

Reaganen administrazioak 1988rako nahi luke Nikaraguako gobernu sandinista boteretik kanpo ezarri, eta horretarako datorren urte bitarako «oinarrizko» neurriak hartu beharko lituzke. Hori esaten du 250 ikerle iparramerikarrek argitaratu duten informe batek. Informe horrek —Frost and Sullivan sinadurak galdegina— amerikarrek datorren urterako mundu guztian egin behar dituzten inbertsioak bideratzeko helburua dauka. 50eko posibilitateak omen daude Nikaraguren aurka ekintza militar bat gerta dadin, eta 25a ekintza militar hori amerikarrek berek burutu dezaten. Honako artikulua honetan, I.U.k orain arteko ekintza oldarkorren balantze txiki bat egiten digu.

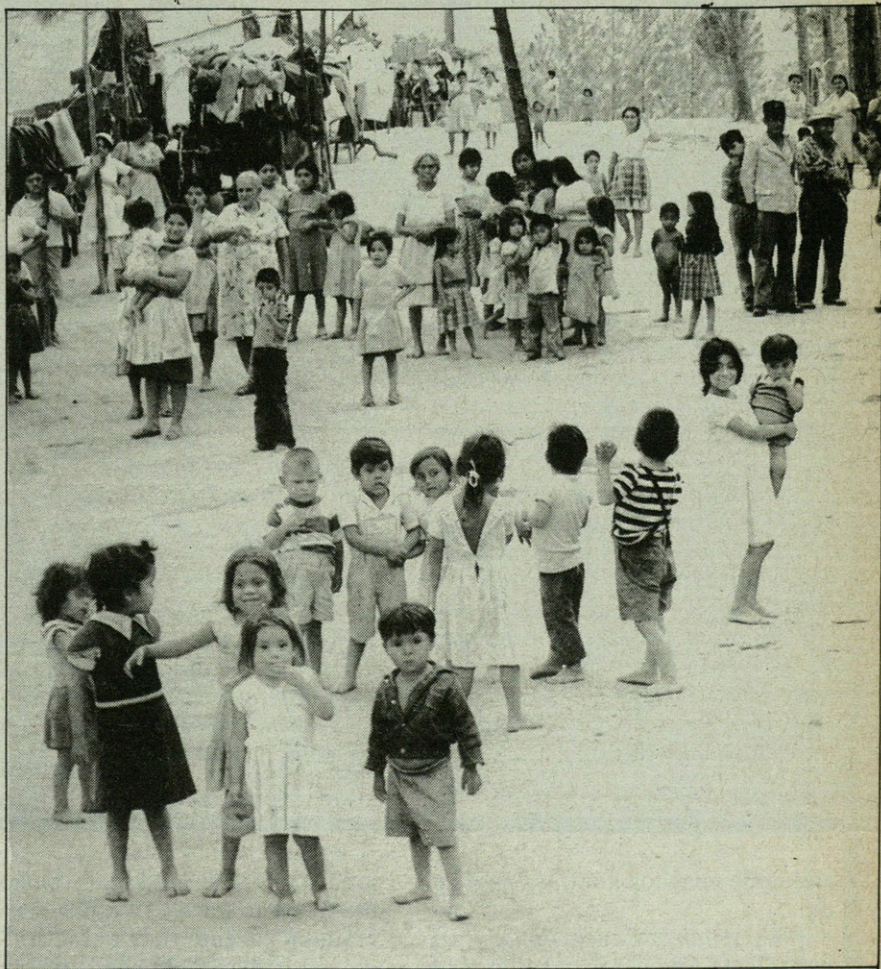
Azken denboretan behin eta berriz aipatzen da komunikabide tradizio-naletatik Nicaraguan ez dagoela demokraziarik, eskubide zibilak zapal-duta daudela eta abar. Espainiako agintariek ez izateko guttiago (euro-par izateko) sandinistek dekretaturiko emergentzia neurriak gaitzetsi dituzte, eta bitartean Pinochet-i, Brasili, Argentinari eta besteri armak saltzen dizkiete. Napoleon Duarte El Salva-dorreko hiltzaile nagusiak Felipe Gonzalez eta erregearekin bildu eta afalondo ederrak izan ditu. Laster ahazten dituzte demokrata europearrek Guatemalako hilketak masiboak, Honduras-eko militarizazioa, Costa Rica-ren babesa Nikaraguako kon-trairaultzaileei... Mendebaldeko ger-maniarrak urrutiago doaz oraindik Ertamerikako sos laguntzak emateko Nikaraguari demokrazia eskatzen diote, auzokoek pake eta askatasuna-ren paradisuak balira bezala.

Artikulu honen mamia Nicaraguan kon-trairaultzaileek egindako sarraski eta kalteen datuak eskaintzea da. Es-tatistika hauek gobernu sandinistak «*Contrarrevolución: desarrollo y consecuencias. Datos básicos 1980-1985*» txostenean argitaratutako informean oinarriturik dago.

Kontrairaultzaren eraketa prozesua.

Iraultza sandinista eta gero ez da denbora luze joango kon-trairaultzaile-en taldeak sortzen ikusi arte. Hona hemen eboluzio historiko laburtua:

1980: Urte honetan honako era-kunde hauek sortu ziren: ELN

Errefuxiatuak dira gerraren ondorioz ingarrietakoa; Nikaragutik at 25.000 herritar dagoela jotzen da.

(*Ejército de Liberación Nacional*), gra-duazio gabeko goardia somozistak eratutakoa; ADREN (*Alianza De-mocrática Revolucionaria Nicaraguen-se*), Somozaren Goardia Nazionalako ofizialez osatua. Eta azkenik *La Le-*

gión 15 de Septiembre, Goardia Na-zionalako buruzagiez osatua.

1981: Aurreko hiru taldeak biltzen dira FDNri (*Frente Democrático Ni-caraguense*) sorrera emateko. Bestal-de Steadman Fagoth-ek MISURA

Bretainia Handiak ere uko UNESCOri

Perez de Cuellar eta Amadou-Mahtar M'Bow, UNESCO-ren zuzendari militantea.

Hemendik aitzina, euskaraz inprimaturik orain dela gutxi ikusten hasi garen «Unescoren albistaria»ren langileek lan militanteago egin beharko dute. Bretainia Handitik ere ez zaio erakunde sortzaileari bat ere sosik etorriko.

Estatu Batuek, pasa den urtean, erabaki bera hartu zutelarik, UNESCO-k bere diru sarreretatik 25a desgartzten ikusi zuten. Bretainia Handiarena beste kolpe bat da, 4,6a aportatzen zuelarik. Ideia bat egiteko, esan dezagun: 49.790.000 dolarrez laguntzen zuten amerikarrek, 9 milioiez bretaindiarrek gutxi goiti-beheiti. Nolabaiteko tunpateko, erakundearentzat.

Bretainia Handiak akusatzen du: «UNESCO-k informazioari eta desarmeari buruz komunisten hizkera bereganatu du». «Gestio txarra» ere leporatzen diote erakundearen zuzendaritzari, baita «burokratismoa» ere (mendebaldeko jendea oso da horretaz sentibera). Gainerantzean, eztabaidak «politikatu» egiten dira, eta oinarritzko printzipioei «iruzur» egiten zaie.

Egitan UNESCO-k zera bakarrik egin du —ez bait da, bestalde, oso gutxi—: munduaren zenbait «antolamendu» zalantzan jarri. Kulturari, zientziari, informazioari buruz bide ez-ohizko batetik jokatu du. Informazioaren monopolioaren aurka ahalegindu da.

Estatu Batuek ezin onar zezaketen, eta Londresek —geroz eta haiekin letratuago— ere ez. Laboristen oposizioek interpretatzen dutenez: «ostiko bat da hirugarren munduarentzat eta Bretainia Handia isola dadin beste urrats bat aurrera».

Eta —oraingo galdera— bi horiei beste inork jarraituko al die? Ez dirudi, berehala, nahiz eta aurrerantzean ez litzatekeen hain harrigarritzko. Japon-ek adierazi duenez (presupostuen 10arekin laguntzen du estatu horrek), UNESCO-k egin behar dituen berriztapenak «bijilatuko» ditu.

Sakoneko arazoa Jean Ziglier aztertzaile ezagunak ongi planteiatu zuen (Afrique-Asie, 1984ko martxoaz): «Problema zera da, menpeko nazioetan eramaten den nazio askatasun borrokaren barnean kulturak zein funtzio betetzen duen».

UNESCO-ren alde daudenek oso zaila dute. Jeneralean, nazioarteko erakunde guzti horietan gauza bera agitzen da, elkarren kontrako borondateen eraginez paralizaturik egoten direla. Eta hala ere —UNESCO-ren zuzendari orokorra den Amadou-Mahtar M'Bow-k entenditzen duen bezala— lan horri eutsi egin behar zaio. Maila horietan behinik-behin, komunikazioa eteten duen edozein erabaki progresoarekin aurka doa. Ahalik eta indarrik gehienak lotu beharreko dira, ahalegin oinarritzko batetan.

FANXIN

erakunde miskitoa kontrara pasatzen du.

1982: Alianza Revolucionaria Democrática (ARDE) sortzen da Eden Pasto aren inguruan. Brooklyn Rivera buruzagi miskitoak MISURASATA ARDEn sartzen du.

Urte hartan CIA burubelarri murgiltzen da Nicaraguako kontrairaultzaileen ekintzetan.

1983: FDN hasi egiten da eta ARDEk kolumnatan antolatzen du bere

jendea. MISURA eskualde batzutan erasotzen hasten da. Urte horretan goi mailako zuzendaritza batua sortzen da, berorretan CIA, kontrairaultzaileak eta hondurarrak dira partaide.

1984: MISURASATA ARDEtik urruntzen da, eta MISURA beste erakunde miskitoa ordea FDNko kide bilakatzen da. CIA-k gero eta indartsuago indar kontrairaultzaile guztien batasuna eskatzen du.

Kontrairaultzaileen ekintza guneak.

Iraultza garaitu zenean Honduras-eko lurraldean babesten dira goardia somozista ohiak. El Paraiso eta Choluteca departamenduetan borroka kanpamentuak finkatzen dituzte. Bestalde kontrak Florida eta Californian hasten dute entrenatzen.

1980-81-82: kontrak iparraldeko muga inguruan egiten dituzte erasoak.

1982an ARDEk ekintza armatuak hegoaldean bultzatzen dituzte.

Ofentsibaren planak.

Ofentsiba hasterakoan kontrek iparraldeko muga inguruan jartzen dituzte beren indar gehienak, Honduras barnean. Lehenengo saiakera izan zen Nicaraguako eskualderen bat hartzea, eskualde liberatutzat emateko eta nazioarteko elkarteetara jotzeko behin behineko gobernu estatusa lortzeko. Plangintza honek huts egiterakoan «Siembra», «Maratón» eta «Sierra» planak eramaten dituzte aurrera. Plan hau eskualde osoak hartu beharrean hiri garrantzitsu batzuk menperatu eta ekintza sakabanatuak Nicaragua osoan hedatzean datza.

1983tik aurrera kontrairaultzaileak elementu politikoagoak sartuz bere egitarau ideologikoan komandoak barneratzen dituzte Nicaraguako lurralde osoan. Hauen ekintzen artean bahiketak, segadak eta egoitza zibil eta ekonomikoak erasoak dira nagusi.

Hurrengo urtean kontrak estatu osoan borroka erregularra hedatu nahi dute, Nicaraguan guda zibila ematen delakoaren itxura kanporatu gura. Horrela Estatu Batuetako kongresuaren aurrean haien erasoak zilegi modura aurkeztu, dirua lortzeko.

Aurten kontrak «Azken ofentsibaren urtea» prestatu du, ekintza armatu eta propaganda lana konbinatuz. Kontrairaultzak barru laguntza handia duela adierazi nahi dute, baina ez dute inolaz ere lortu.

Erasoak populazio zibilari eta ekonomiarri

Erasoak populazio zibilari eta indar ekonomikoak 26tik 1983an 513ra 1984ean gehitu dira. Argi ageri dena da kontrek borroka armatua nagusitzerik ez dutenez behingoan ekonomiarri eta populazioari egiten dizkietela sarraskiak, helburua barne desoreka, inkonformismoa eta hondatze ekonomikoa sortuz.

Ekintza batzu bereziki kaltegarriak gertatu zaizkio gobernu sandinistari:

- Cesar Augusto Sandino aireportuari eraso, Managuan (1982); elektrizitate sistema eta ekintzak hondatu zituzten.

- Puerto Corinton eraso lantxa eta su emateko jaurtikigailuekin (1983). Galera ekonomikoak oso handiak izan ziren, zenbait erregai biltoki lehertu bait ziren.

- FDN-ko hegazkin bik Montelimarreko azukregintza eraso zuten (1984).

- Urte berean portu garrantzitsuenak minatuak izan ziren, nikaraguar

itsasuntziek eta kanpokoek leher egin zutelarik.

- Erasoa Bluefields hiriri.

Ekintza guzti hauek hainbat lagun eta diru galtzea kostatu zaizkio Nicaraguari. Kontrek bestalde bost urte hauetan 7.253 hil eduki dituzte, eta guztira bederatzi mila bajatik gora. Indar sandinistek garbitu dituzte kontren zenbait base: Rafaela Herrera eskualdeko basea Jinotegan, Astro izeneko basea Puerto Bartolo-n (Hego Zelaian), eta San Pedro del Norteko kontrairaultzaileen baserik garrantzitsuenak.

Bestalde sandinisten hegazkinak azken bi urteotan kontren 7 helikoptero, 4 hegazkintxo eta 2 hegazkin handi bota dituzte.

Gudak horretan dirau, egunero yankeen bultzatutako mertzenarioek pakea eta ekonomia zapuzten diraute. Europa ordea oraindik zalantzatan dago, gobernu sandinistari kritika egeri edo izkutuak eginez. Aspaldiko aitzakia —hots, Nicaraguak iraultza esportatzen duela—, ez da gaur aurkezgarria, eta askoz errazago zaie demokrazia eza salatzea. Somozairen garaian demokrazia ikaragarria omen zegoen, inork ez bait zuen halakorik aipatzen.

I.U.

Mitterrand Ameriketako kolonietan

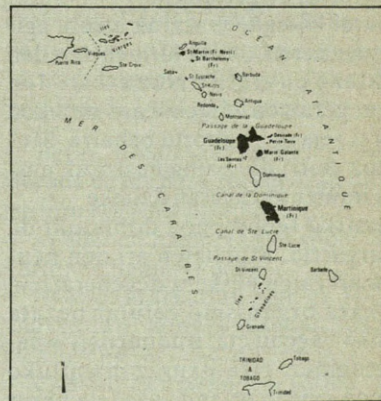
Guadalupe-n eta, neurri apalago batetan, Martinica-n independentizaketasuna gora zetorren momentuan. 1981ean Frantzia ezkerre nagusitu zen hauteskunde orokorretan. Irletako alderdi ezkerriar «nazionalistak» harrituta antzean gelditu ziren, boterera iritsitako gehiengo berriarekin nola edo hala konprometitu. Paris ez zen noski izango ordurarte izan zena, ez al zuen beti bezain etsai jokatu.

Antilletako nazionalismoa piskana-piskanaka bilakatu da azkeneko hamarkadetan barrena. Guadalupen bereziki, non sindikalismo berri bat sortu zen, metropoliko zentraletatik zeharo berezia. Aldi berean, frantses anitz iritsi zen hara, eta tentsioak biziagotu ziren. Martinica-ko Alderdi progresistak «sustituzioaren bidez genozidioa» egiten ari zirela salatu zuen, guadalupetarrak aldis ekintza armatuak burutzen hasi ziren.

Horretaz, Mitterrand boterera-edo heldu zelarik Martinica-n protestak ia arras isildu baziren, Guadalupe-n ez zen berdin gertatu. Horko populazioaren aspaldiko zatiketari bertako esportazio produkturik garrantzitsuenak den azukrearen krisi sakona gehitu behar zaio. Borroka armatuak segitu egin du.

Frantziako presidentea haraino ailegatu da orain. Autonomia gehiago agindu du. «Biolentzia errepresibituko» duela, adierazi du, «edozein eskubide-estatuk hala behar bait du». Martinica-n Mitterrand-ek «nazioaren elkartasuna» galdegin du, «arazo partikularrak dituzten eskualdeak laguntzearen» beti bezala.

Oso arazo partikularrak dituzte. *Dependencez*, *independancez*, «a-dependence» ere mintzo egiten da (azken ele hori independentziarena erabiltzera ausartzen ez den hango batek sortua da), baina, ikusi batera, kulturak, et-

niak, ekonomi harremanek hango populua geroz eta gehiago Frantziatik aparte bizi dadin determinatzen dute. Horretarako *antillanité* delakoaren bidea (inguruko herrien elkatasunarena) ongi xuxena gerta liteke.

Pablo Sastre

GAZTELANIAREN BIDEZKO EROSIOA EUSKARAREN BAITAN

Gaztelaniaren bidezko erosioa euskararen baitan biziki ari da indartzen. Azken hamabost urte honetan euskara jasaten ari den erosioa, nola hizkuntza mintzatuan hala idatzian, biziki kez-kagarria ari da gertatzen.

Garai batean, euskarak atzera egi-ten zuen arren, elurra lurmentzen den bezalaxe euskara urtuz etorri den arren, geratzen zen euskara nahikoa jatorra zela dago aitortu beharra. Murrituz etorri da, baina euskarak eus-kara irauten zuela esan daiteke.

Gaurko fenomenoak doblatuki da negargarria. Murritzen ari den neu-rrian ari zaigu euskara degeneratzen. Euskara organismo zelular bezala ikusiko bagenu eta, irudimenari are-ago eraginez, giza itxuraz mamituko bagenu, ohean etzanda azal eta hezur legokeen gorputz ahitua eta indargea litzateke. Tresna moderno batzuk ge-laratu bazaizkio ere, interes bereziak dituzten familiarrek ez dirudite gaixoa sendatzeko «gogo» handirik dutenik. Tresna garesti batzuk erosi bazaizkio ere, badirudi etxe inguruan bildurik

gauden herritar gutxi batzuk ikusteko izan dela, ez gehiagorako.

Medikutzat hautatuak izan direnak, berriz, jakitun dira familiarren interesak nondik doazen eta herrita-rrei leihotik lasai egoteko esaten saiat-zen dira, tresna egokiak erosi direla eta. Bitartean, gaixoaren gorputza eu-lik, harrek eta era guztietako xomo-rrrok amaitzeaz daukatela dirudi. Es-zena katastrofikoegia? Gelatik pasa ez denarentzat, beharbada bai. Gaixoa-ren errealitatea ezagutzen duenarent-zat, deskribapen errealista.

Heriotza zertxobait atzeratzeko in-diziotxoak aplikatzen zaizkion bitar-tean, hona hemen, diodanaren frogat-zat, erosio hilgarrien hainbat eragile agerien:

1.— Subjektu agentearen galera. (Ez dago adibiderik jarri beharrik, egune-roko ogia da eta: «hau zenbat balio du? Nire anaia ez daki hori» eta abar nahi bezain luzea).

2.— Zeharkako galderazkoetan —N galtzea:

— Ez dakit noiz etorriko dira lagunak.
— Galdetu nau zer egingo dut.

Baita ere:

— Ni nola geroago joan behar dut.

3.— Laguntzaile trantsitiboaren or-dez, intrantsitiboa erabiltzea:

— Ze erropa jartzen naiz?

— Jertse berria erosi naiz.

— Pastel osoa jan naiz.

4.— Aditzaren era nominalaz balia-tu partez, era burutua erabiltzea:

— Hobeto da hemen jarri.

— Ez zait gustatzen entsalada jan.

— Dago debekatua hemen aparkatu.

— Ez du balio liburua zabalik eduki.

5.— Gerundioaren eraz baliatu par-tez, aditzaren era burutua erabiltzea:

— Utzi neri bota.

— Ez dakit euskaraz hitz egin.

5.— Kirol-izenetan ZERTAN kasua erabili partez ZERTARA kasuaren marka erabiltzea:

— Tenisera, golferra, futbolera, pelota-ra, sokasaltora, kartetara, indiotara jolastu (jolas egin).

7.— —TA aditz-atzizkia, aldaezina izan arren, pluralizatzea:

— Galdutak ibili gara.

— Nekatutak eseri gara.

— Andereñoak esan nau gu eseritak egoteko.

8.— Futuroaren ordeaz orainaldiaz baliatzea:

— Joaten gara kalera?

— ..., bai, etxean dago, oraintxe jartzen da.

— Esnea ekartzen dut (dakart).

— Autobusa etortzen da (badator).

9.— NOLARI —Z atzizkiaren ordeaz —TZEN/—TEN atzizkiekin erantzut-ea?:

— Geldi-geldi ibiltzen etorri gara.

— Eguzkia hartzen jarri naiz morena.

— Telefonoz deitzen esango diot.

10.— Erdaratiko —ION hitz batzuk euskaraz —IO amaitu beharrean —IOI amaitzea:

— Ilusioi, bakazioiak, errepresioia, bertsioi berria, negoziazioia, ea. ea. (Salbuespen dira erdaraz bi silabako hitzetatik datozenak: «abioia, ka-mioia, bastioia, ea.).

11.— Artikulu mugatu singularra eta BAT mugagabea elkarrekin era-biltzea:

— Gizona bat, behatza bat, automobi-la bat, tren bat, lapurra bat, donos-tiarra bat, ea. ea. (Hemen obtserbatu dut batez ere kontsonantez amaitzen diren hitzei erasten dietela alferrikako —A hori. Nekez entzuten da: «gaztea bat, mendia bat, erregaloea bat»).

12. — BIHURTU, BILAKATU (eta EGIN aurrekoen adierarekin), HAUTATU eta antzeko esanahiekin, paziente mugagabea erabili partez, era mugatuak erabiltzea:

— Euskal Herriko erdaldun guztiak euskaldunak bihurtzeko... («euskaldun bihurtzeko» behar du).

— Neskamea etxekoandrea bilakatu zen (etxekoandre behar du).

13. — —N erlatiboaren ordezkari —LA konpletiboa erabiltzea:

— Hartu jertse urdina, erdiko kajoian dagoa.

— Edurne etorriko da, nire laguna dela.

— Orain galdetuko diot lagun bati, han bizi dela.

Gehienak erdarakada hutsak dira. Erdarakada nabarmenak eta nahi baino gehiago ari direnak ugaltzen. Batez ere haurren baitan entzun daitezke horrelakoak, benetako euskal girok bizi ez dutelako.

Beste hainbat oker ere plazara daitezke, hala nola:

a) Ezezko perpausetan, EZER EZ adierazteko EZER bakarrik erabiltzea.

b) BADA KIZU? erabili partez DAKIZU? erabiltzea.

c) ARI erabili partez EGON erabiltzea. (Bizkaikoa salbuespen).

d) JOAN eta ETORRI aditzekin —Z erabili partez —TZEN / —TEN erabiltzea:

— Eguraldia atzotik txartzen etorri da (txartuz).

— Euskal liburuaren kopurua hazitzen joan (haziz).

e) Elizatik, zibiletik ezkondu («elizaz, zibilez» ezkondu).

f) Adjektibo femeninoa beharrik gabe erabiltzea: bonba atomika, partikula konpletiba, orkest(r)a sinfonika («atomikoa, konpletiboa, sinfonikoa» behar du).

HAMARKADA

Idazleen munduan HAMARKADA hitza erruz ari da sartzen eta bere erabilera ez da gehienetan oso jatorra, era askotakoa izateaz gainera. Hona hemen bildu ditudan era batzuk:

a) 60 urtetako hamarkadaren hasieran...

Nahiz eta «bai jakin zer esan nahi duen», hamarkadak 60 urte zituela uler daiteke literalki.

b) 60. hamarkadako kultur ekintzak. (Formarik erabiliena).

Ezin daiteke izan 60. hamarkada, mendearen 6. hamarkada baizik. Beraz, ongi legoke: 6. hamarkadako kultur ekintzak.

c) 1.970 deitu hamarkadetan zehar.

d) Berrogeiko dekada ilunaren inguruan.

e) XX mendeko lehen hamarkadan.

Nire ustez, aurreko hiruak gaizki erabiliak daudela esan daiteke. Lagarrena ez nuke esango gaizki dagoela, ongi dagoela afirmatu gabe. Bosgarrena, dudarik gabe, ongi dago.

Beraz, nola esan, adibidez: «en la década de los 80?». Hauek izan daitezke hiru era jator posible:

a) 80koen hamarkadan (hots, 80ko (urte)-en hamarkadan).

b) 8. hamarkadan (eta ez 80. hamarkadan, honela askotan idazten den arren).

c) 80ko hamarkadan (80ko —urteen— hamarkadan). Azkeneko forma hau ez dakit ongi legokeen. Beharbada, hizkuntza gehegi behartzea litzaiteke. Aurreko bi formak hobetsiko nituzke, eta bietan lehenengoa.

ZINKUNEGI OPTIKA

Optikari-Optometrista

Ukipen lenteak

hernani,4

donostia

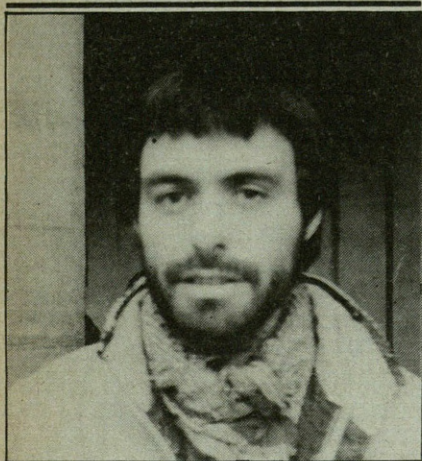
t.42 06 24

Jon URRUJULEGI

Kike de Pablos, Xabier Garaioa, Josema Casimiro,
Juanjo San Sebastian, Felipe Uriarte

EUSKAL MENDIZALEEN URTEBETEKO BALANTZEA

Abeduaren bigarren asteburuan ezkondu zen Iru;ean Xabier Garaioa mendizalea. bera izatez medikua ere bada eta aurtan beste hainbat mediku eta mendizalerekin batera Cho9oyu mendirako espedizioan parte hartu zuen. Bere ezkontza aprobatxatuz bertan bildu ziren hainbat mendizalerekin mintzatu ahal izan genuen, ARGIArako nolabaiteko urtebeteko balantzea prestatzearren.

Kike de Pablos

ARGIA. Iaz Makalu egin zenuen (8.480 metro alpino eran); aurtengoa nola joan zaizu?

KIKE DE PABLOS. Maila horietan egiten duzuna daukazun diruaren arabera neurtu behar da, dituzun bi-tarteko materialen arabera. Uda honetan Pakistanen izan gara, hiru pertsona berrehuna mila pezetarekin, oso modu sinplean, eta ahal izan duguna egin dugu: 6.600 metrotako mendi birjina, mendealdeko Karakol glaziarren zonaldea hilabete t'erdiz esploratu, etabar... Ahal izan duguna egin dugu.

A. Hori erraz esaten da baina egiten ez da hain erraza izango. Konta ieza-guzu mesedez.

K.P. Hilabete t'erdiz Lultalen ingurutan ibili gara Joanadur Joanagir eta Lultalen hurbilketa bideak aurkitu nahian (aurten arte inork burutu ez zituen 7.300 metrotako mendiak). Gero, Batura glaziarretik ibili gara, zirkulu artikoetatik kanpo dauden glaziarren artean munduko hirugarrena delarik, bere ertzak arakatu genituen, 7.000 metrotako gailur birjinak inguratuz. PASO ko glaziarra ere ibili genuen, handik Maidon Shar mendia igo genuelarik. Azken mendi hau da lehenago aipatu dudana 6.600 metrotako mendi birjin hori. Gerora Shispar izeneko beste birjina (7.700 metro) alpino eran baina eguraldi txarragatik atzera jo behar izan genuen. Balbareko glaziarretik izen bereko mendia igotzen saiatu ginen, baina besterik ez. Egia esan, generaman diruak ez zuen ghiagorako ematen.

Pakistan aldeko parajeak oso desberdinak dira Nepalgoekin gonbaratuz gero: herriak 2.000ko alturretan daude, eta oinarritzko kanpoak gehienez 4.000 metrotan jarri behar dituzu. Igoeretakako desnibelak, beraz, ikaragarriak dira batzutan.

A. Zer izan da zuretzat aurtengo gauzarik interesgarriena?

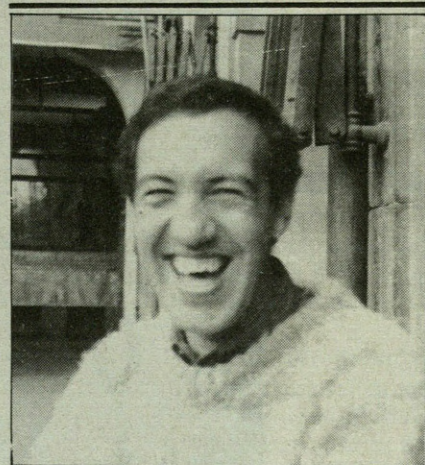
K.P. Everest alpino eran eta iparretik igotzeko saioa oso inportantea izan da, nahiz eta espedizioa bat hilda gertatzeak balantzea apur bat ilundu. Baina tira, horrelako zorte txarrik edozein tokitan gerta daiteke.

Gero, Cho-oyu-rena dago, oso inportantea ere. Bestalde, orain urte hasierarako prestatzen ari diren zenbait ekintza nagusi daude. Alde horretatik Bizkai aldetik Patagonia aldera antolatutako espedizioa aipatu behar da, bi mendi igotzeko asmoz.

Hemengo bi mendizale beste italiar batzuekin batera Makaluko gailurre-ra heltzea ere izugarri inportantea izan da aurtengoen artean: beren poltsiko-ko diruarekin joan dira, denbora gutxian prestatua, eta arrakasta osoz.

A. Zeintzu dira zure proiektuak?

K.P. Proiektuak? Proiektuak asko edo bakar bat izan daitezke, baina prolema dirua da. Dirurik izanez gero, edozein tokitara joango zinateke, hori segurua da, baina horretarako dirua behar da eta zaila da lortzen.

Juanjo San Sebastian

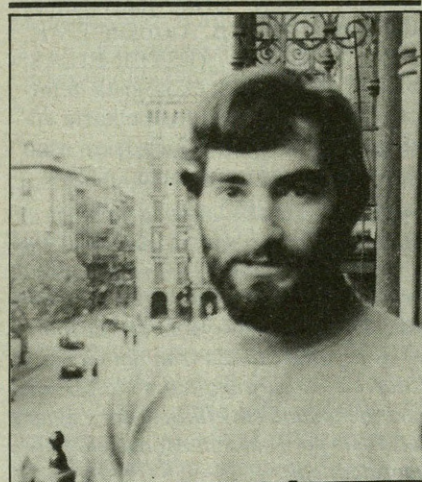
ARGIA. Udazken honetan lortu zenuen Makaluren gailurrera heltzea. Nola izan zen hori?

J.S.S. Abuztuak 12an irten ginen Madriletik, eta Katmandun italiarrek

gauza guztiak prestatuak zituzten. Katmandutik 16an abiatu. Beheko kanpamendua abuztuaren 20an ipini genuen eta bi ahalegin egin ondoren, urriaren lehenean heldu ginen tontorrera. Oso eguraldi txarra egin omen du udazken osoan eta horregatik ere gure lehen saioek porrot egin zuten. Hirugarrenean eguraldia hobetu zen eta asmatu egin genuen. Hotz haundi-haundia egin zuen. Igotzen lau egun pasa genituen eta jaisten hiru, baina hotza, batez ere hotza.

A. Zuk K-2 mendiko espedizioan egona zara. Zer esango zenuke orduko hartaz?

J.S.S. Hura teknikoki zailagoa zen, askoz eskalada gehiago egin behar zen, nahiz eta zailagia ez izan. Hori hala da, baina eguraldi aldetik ere ordukoa askoz egokiagoa izan genuen. Ia hotzik ez zuen egiten, eta haizerik ere ez. Makalun askoz desberdina izan da. Askotan elurtzen eta elurtzen aritu da, eta horrekin batera haizea. Makalun bizi dudan klimatologia inon ez bezalakoa izan da, ez nuen inoiz horrelakorik ikusi.

**Josema
Casimiro**

A. Aurten Everesten izan zara, Abrego, Nabarro eta Zamarbiderekin batera. Espedizio horretan galdu zuen bizia Nabarrok, eta guk nahi genuke espedizio hori zure ahotik entzutea.

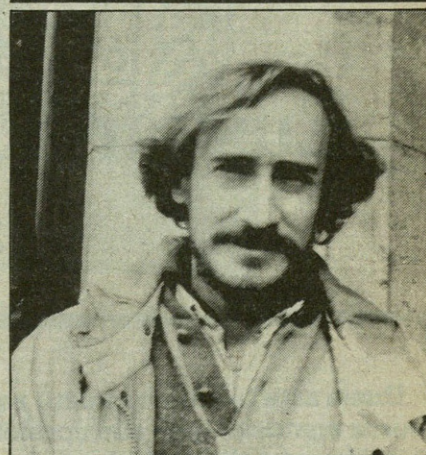
J.C. Everest Chinatik igotzeko baimena genuen eta Mari Abrego eta bion artean posibilitateak ikusten hasi ginen. Presupostuak ikusi eta jende asko joateko modurik ez genuela konaturatu ginen hasteko. Biok bakarrik joatea ere planteiatzera iritsi ginen

baina azkenean lau arte joan gintezkeela erabaki genuen eta aurrera jo.

Beste moduan ezin egin eta alpino eran egiteko asmoz otsailaren hasieran abiatu ginen. Ronbugko glaziarrean aklimatazioa egin ondoren, Rapiu-peac igo genuen (6.800 m.), eta Everesti ekin genionean zailtasun haundiena zazpi mila metrotara helduta hasi zen. 500 metrotako pareta bat, eta nahiz eta bertan beste espedizioetako soka finkoak aurkitu generaman material apur hura hantxe utzi genuen. Gailurrera heltzea maiatzaren pentsatzen genuen, eta 7.600 metrotatik lehen saioa egin genuenean hiru egun pasa ondoren etsi behar izan genuen, justu handik jaisten istripua gertatu zelarik. Zauritutakoa jaitsi eta espedizioa amaitutzat eman zen.

A. Deskribatuko al diguzu nola izan zen istripua?

J.C. Nahiz eta 7.500 metrotako zona hartan pendiente haundiegirik ez egon, toki hartan tobogan moduko bi zeuden, beren parte txarrean %70 gradutako inklinaziora heltzen zelarik. Oso elur gogorra zen, haizeak elur-hauts guztia eraman egiten bait zuen, eta kranpoiak justu-justu sartzeko aukerarik ez zegoenez imajinatzen dugu zorte txarreko urrats bat izan zela, baina hori ezingo dugu inoiz seguru jakin. Antxon eta Nabarro izan ziren maldan behera aildu zirenak eta oso erorketa fuertea izan zen, abiadura haundikoa, gerarazi ezinean berrehun metro beheagoraino heldu zirelarik, guztiok ezagutzen dugun balantze tristearekin: Nabarro hilda eta Zamarbide zauriturik. Oinarritzko kanpora jaitsi zaurituarekin eta gero berriaz gora igo behar izan genuen material bila.

Felipe Uriarte

A. Aurten Cho-oyu (8.200 m.) Himalayako mendi altua igo duzu espedizio batetako partaide bezala. Nola izan zen jakin nahi genuke.

F.U. Denek dakiten bezala Cho-oyuren espedizioa ez zen espedizio hutsa izan, azterketa batzu egiteko ere baino. Hori dela eta lau mediku joan ziren beren ikerketak egiteko eta bestetik beste bederatzi bat mendizale edo alpinista ginenok. Balantze bezala, uste dut azterketa haiek nahikoa poliki joan zirela, medikuak pozik zeuden eta oraindik ere material harekin lanean ari dira, ondorioak ateratzearren.

A. Zer azterketa ziren horiek?

F.U. Elektrokardiogramak egiten genituen eta eguneko hogeitalau orduz aparatua gainean eraman behar izaten genuen. Odol-ateraketak ere izan ziren.

A. Eta mendi bezala?

F.U. Gauza ezaguna da Choyu ez dela mendi zaila, zortzimilakoen artean errazena dela esan izan da, eta egia da teknikoki ez dela zaila baina halere zortzi mila metroak hor daude eta egin egin behar dira. Eguraldi ez zen inoiz ona izan baina elurraren egoera oso ona zen eta horri esker oso errazki burutu genuen.

Nafarroako «Euskararen Lege Aurreproiektu»ren aurrean

Euskarak bilduko ote ditu nafar abertzaleak?

Duela aste batzuk aurkeztu zen Nafarroako PSOEk euskarari buruz egindako lege aurreproiektua. Ordur geroztik, prentsan argitaratutako artikulua eta komunikatuez gain, nahiko lan eginda aurreproiektu horren kontrako eta euskararen aldeko kanpaina bat antolatzen. Kanpaina honek abenduaren 15ean izango du unerik gorenetakoa bat, Iruñean egingo den manifestaldian. Horren ondoren ordea, segitu beharra egongo da, programa oso bat eginaz eta kanpaina berriak antolatuz, euskararen alde.

Duela gutxi ikurriñaren erabilera debekatu zen bezalatsu, euskararen erabilera ere debekatu egin nahi dute Nafarroako agintariek.

Euskararen lege-aurreproiektu hau dela eta indar abertzale asko bildu dira Iruñean, EAB (Euskararen Aldeko Batzarrea) izendatu duten plataforma.

Bilera batzuk egiten hasi eta euskal erakunde (AEK, EHE, ikastolak...), alderdi politiko (HB, Auzolan, EMK, LKI), sindikatu (ESTEE-EILAS, ESK-CUIS, LAB...), ekologista, feminista, auzo elkarte, guraso elkarte eta independente gisara joandako asko bildu dira plataforma horretan.

«Bilerak nahiko mantso joan dira, baina hasierako susmoak gaindituz eta baztertuz joan diren heinean, gauza gorpuzten ari da. Ez dezagun momentutik kanpoko eztabaidetan denbora gal. Kanpaina handia izan daiteke, eta Nafarroa osora zabalduko da. Orain behar dena lana eta efikazia da — zioen duela aste pare bat Jon Alonso gure kolaboratzaileak.

Ordutik hona egin dira zenbait gauza 15eko manifestaldiaren aurretik. — Hitz-jarioa — izeneko ekintzak esaterako _tabladua jarri eta bertatik, eten gabe, bertsolari, hizlari, kontalari... denak euskaraz ihardunik_ arrakasta handia izan zuen.

Duela egun batzuk Iruñeako La Milagrosa auzoko gaudeskolakoek eskolak kalean ematea erabaki zuten lege honen kontra egiteko.

Bestalde, milioi baten inguruko kanpaina batetan sartu da Euskararen Aldeko Batzarrea, diru kopuru hori, kartel, pegatina, bando, panfleto etabarretan gastatu dituelarik. Bono batzuk ere atera dituzte diru hori osatzen joateko.

Bildurik baina ez baturik

Euskararen Aldeko Batzarre horretan ikusi dena zera da, jende anitz bildu dela erakunde askotakoa, eta ez direla denak bat etorri gauza guztietan, bakoitzak bere zokatik tira nahi izan duelarik.

Honela, alderdi politikoek hartu dute protagonismoa EABn nahiz eta gero, gauza konketuak egiteko orduan, batzordeetan, "independiente"ek eraman gauzak aurrera.

Eztabaida ugari izan denik ezin uka. Bai EAB horren funtzionamendua zela eta, bai EABren osaketa zela eta, bai ekintza zehatzak zirela eta... Ez da erraza izan plataforma martxan jartzea.

Gauza da 15ean egingo den manifestaldiaren ondotik ze jarraipen emango zaion euskararen aldeko kanpaina honi, «Euskara guztiona da eta guztiontzat» izeneko kanpaina honi.

Izan ere, 15eko manifestaldi hori, ze ikuspegitik begiratzen denaren arauera, kanpainaren amaiera bezala edo jarraipena izango duen kanpainaren aurrerapauso bat bezala planteatu daiteke.

«Orain Gabonak datoz eta oso fetxa txarrak dira kanpaina bero mantendu ahal izateko» zioen EHEko arduradun batek. Egia da. Fetxak ez dira batere onak. Baina beste handikap bat ere badago. Kanpaina oraintsu arte nahi-ko tirabiren artean sortu baldin bada, pentsatzekoa da orain arteko bilkura hori deuseztu egingen dela manifestaldiaren ondoren. Hau da, manifestaldia dela une honetan Euskararen Aldeko Batzarrea mantentzen duena.

Zentzuzkoa da hau horrela gertatzea, egin dena eta bilatu dena, unean uneko erantzunik handiena izan denean, lege-aurreproiektuari begira bereziki, eta ez aurrera begirako indar euskaltzaleen bilgune iraunkor bat euskararen defentsarako.

Herri eta auzoetan Euskara Batzordeak sortzen ari

EHEko arduradunak esan zigunez, erakunde horren ustetan «Legearena bigarren mailako gauza da. Benetan garrantzia duena euskararen aldeko

Nor dator bat aurreproiektuarekin?

«Si el Amejoramiento del Fuero ya discriminaba a Navarra con relación a otras comunidades autónomas al limitar la cooficialidad del euskara a las zonas vascófonas, el anteproyecto de ley del euskara lo restringe todavía más al limitarlo únicamente a las zonas en las que el vasco es predominante, olvidando a las de contacto o a la propia de Pamplona que es, en la actualidad, la zona más importante en cuanto a número de vascoparlantes de Navarra». **Jose Mari Satrustegi. Deia, urriak 29.**

«En el texto elaborado por Diputación se limita el uso del euskara a las zonas rurales y es claro que así, por mucho que se hable de potenciar la lengua vasca, a lo que se va es a la regresión del euskara». **Jesus Azkona. Egin, urriak 29.**

«Entre quienes quieren que la cooficialidad se establezca en toda Navarra y los que tratarían de restringirla a su mínima expresión, hay que lograr un punto medio que aporte soluciones válidas a la problemática del euskara. El Gobierno en este aspecto no se cierra a ninguna solución». **Javier Rozas (Nafarroako Gobernuaren bozeramale), Egin, urriak 30.**

«El anteproyecto de ley del euskara elaborado por el Gobierno navarro es técnicamente malo y socialmente injusto, no solo para los ciudadanos vascoparlantes de Navarra, sino también, y en la misma medida, para los no vascoparlantes». **Patxi Zabaleta. Egin, urriak 31.**

«Etorkizunean izango dugun araudi hori "Nafarroako Foruaren Amejoramiento"aren alaba da, era berean Espainiako Konstituzioaren semea izanik». **Iosu Iraeta. Deia, azaroak 1.**

«Nuestros derechos y libertades, que como navarros nos corresponden, quedan vulnerados en contra del reconocimiento que la misma Constitución nos otorga al sentar el principio de que "nadie podrá ser discriminado por razón de la lengua». **Rosa Miren Pagola. Deia, azaroak 1.**

«Esta es más un ley de protección del castellano que una ley del euskara». **Sagrario Aleman. Egin, azaroak 1.**

«Con este anteproyecto lo único que se hace es crear una reserva vasca en Navarra, no reconocer el derecho de todos los navarros a su uso». **Nafarroako apaiz talde batek**. *Egin*, azaroak 2.

«Una ley tan complicada y rebuscada no puede ser fruto de la sinceridad, sino una colección de componendas entre políticos, que no miran sino a sus fines y a quienes la cultura vasca en Navarra les importa muy poco». **Jaun de Alzate**. *Deia*, azaroak 3.

«Euskara aurrera aterako bada, ez da izango honelako edo beste inolako legeek agintzen edo debekatzen dutenagatik. Euskaldunon bihotz, esku eta ahotan dago auzia». **Zaldiko Maldiko elkarte**. *Egin*, azaroak 3.

«Una ley (que bajo visos de auxilio al euskara) le margina aún más al reducto de su muerte desde un zona de "reserva" que no responde de ninguna forma a la realidad del euskara». **Luis Mari Mujika**. *Navarra Hoy*, azaroak 3.

«El criterio seguido divide a Nafarroa de modo arbitrario y sin relación alguna con los usos de la legislación comparada sobre política lingüística». **Euskaltzaindia**, *Egin*, azaroak 9.

«Euskara berreskuratzeko plangintza orokor bat behar du Nafarroak (gainerako herrialdeek bezala, bestalde); eta ez legezkotako etnozidio sasi-baketsu bat». **EHE**, *Egin*, azaroak 21.

«Se descalifica por sí mismo, y esta Federación lo descalifica también porque no sirve ni siquiera como punto de partida de debate de una Ley del Euskara». **Nafarroako Ikastolen Federazioa**. *Egin*, azaroak 28.

«Euskararen berreskurapena eta garapena sustatzeko omen datorren legea, haren kontrako erasorik handienetakoa dela uste dugu». **EKB**. *Navarra Hoy*, azaroak 30.

kanpaina egitea da. Horregatik proposatu genuen lema bezala "Euskara guztiona eta guztiontzat"». Horrezaz gain 15aren ondoren jarraitu beharra azpimarratu zigun.

AEKren arduraduna ere eritzi berdinekoa agertu zitzaigun. Lege-aurreproiektuaren aferra euskararen aurka-ko beste eraso bat bezala hartzen du eta horren aurrean indar euskaltzaleen antolaketa eza salatzen du. «Garaia da antolamendu iraunkor batera jotzeko, bateratzailea dena eta edozein momentuan ekingiz egin edo erantzunak eman ahal dituen. Aurtengo euskararen aldeko kanpaina hau aurrera eramateko sortu eta sortzeaz dauden herri eta auzoetako euskara batzordeei iraupena eman behar zaie, eta denok Nafarroa eta Euskal Herri mailan koordinatu».

Orain arte, eta Iruñea mailan funtzionatu duen EAB horrezaz gain, 15-20ren bat Euskara Batzorde antolatu dira herri eta auzoetan. Aurrenengo lan bezala lege aurreproiektua salatzea hartu dute, baina horrezaz gain euskararen aldeko lanean jarraituko dutela espero du batek baino gehiagok.

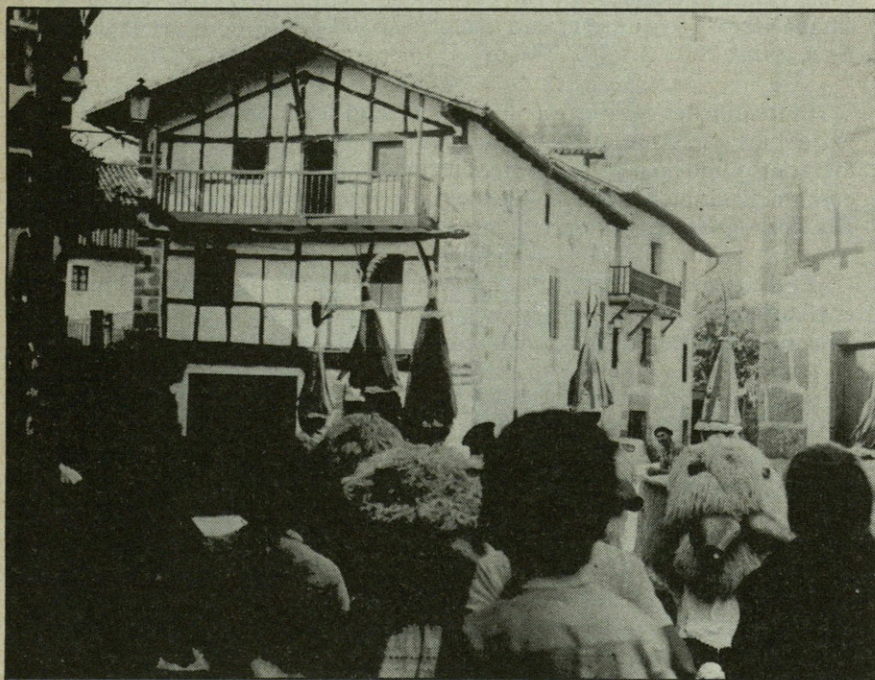
AEKk proposamenez talde hauek beharko lukete, koordinaturik, kanpainaren norabideak ezarri eta antolakuntzaren kargu egin. Oraingoz ordea badihala nahiko autonomo eta espontaneoki sortzen eta funtzionatzen ari direla: Euskara Batzorde hauek batetik, eta Iruñea mailako Euskararen Aldeko Batzarrea bestetik.

Nafarroan bakarrik ez

Batek baino gehiagok komentatu digun gauza, eta kanpaina orain arte nola joan den ikustea besterik ez dago, Nafarroan besterik ez dira prestatu kanpainarako ekintzak. Alde horretatik oso «navarrista» izan da orain arteko kanpaina.

Harritzekoa da Euskal Herrian Euskaraz batek, AEK batek, Ikastolen Federazio batek..., harritzekoa da organikoki Euskal Herri mailan funtzionatzen duten erakundeek ezer ez antolatzea Euskal Herri osoari begira. Edota banaketa instituzionala onartuta dago eta herrialde bakoitzean bakoitzak nahi edo ahal duena egin behar du?

Informazio mailan ere apenas egon da Komunitate Autonomoan informazio handirik kanpainaren garapenari buruz. Ez hitzaldi, ez pegatina,

Lege aurreproiektuaren arauera ez da nahikoa euskara zonalde batetan hitzegitea koofizialtasuna lortzeko; euskarak "nagusi" izan behar du zonalde horretan.

E.A.B.ren agiria

Nafarroako Gobernuak Urriaren bukaeran Euskararen Lege aurreproiektua eman zien talde parlamentariari. Aurreproiektu hori puntu hauetan labur daiteke:

—Euskararen ofizialtasuna Nafarroako zonalde batzutarra mugatua geratzen da, gainerako eskualdetan inolako ofizialtasunik ematen ez zaio-larik. Zonalde «vascofonoetan» ere sasiofizialtasuna da, zenbait xehetasun udaletxeen eskuetan uzten bait dira.

—«Zona de predominio vascofono» deituriko eskualdetarako eskubideez besterik ez du hitz egiten, eta eskubide hauek ere beste batzuren menean uzten dituzte (15. artikulua).

—O.H.O., hau da, oinarritzko heziketa hartzen du kontutan batez ere, beste hainbat alor urrun uzten dituelarik.

—Iruñean euskara ofiziala ez izatean eta hemen egonik Nafartarrondako zerbitzurik gehienak, denon eskubideak zanpatzen dira.

Aurreproiektu hau dela eta, Iruñeako zenbait erakunde, sindikato eta alderdi politikotako partaidea, eta pertsona independenteak, batzarraren bildurik, agiri hau aurkezten dugu:

Aurreproiektu hau gaitzesten dugu, euskara suntsiarazteko biderik onena delako.

Euskara GUZTIONA da. Hortaz euskara Nafarroa guztian behar dugu. Nafartarrok euskara ikasteko eta erabiltzeko eskubidea dugu; beraz, Nafarroa barnean herri edo hirien kokapenak ez du inolako aitzakia izan behar eskubide hau ukatzeko. Nafartarron hizkuntza propioa euskara da, hala gaur nota historikoki. Euskaraz hitz egiten ez den eskualderik baldin bada, espainol eta frantses estatuek Nafarroarengan ezartzen duten zapalketaren ondorio zuzena da. Zapalketa hau frantsesera eta gaztelera tresna bezala erabiliaz egiten da, eta

bide batez, hizkuntza horien eskuetan sortzen diren sistema administrati-bo-juridiko-komertzialen bitartez. Hau bera gertatzen da beste euskal probintzietan.

Horregatik euskararen ofizialtasuna iragarri behar da Nafarroa guztian.

Euskara GUZTIONTZAT. Esku-bide hau erabili ahal izateko beharrezkoa da irakaskuntza publikoa behe mailetatik goi mailetara euskaraz egin ahal izatea. Eta, euskara ikasi nahi duen bai gazte, bai helduen eskaerari berehalako erantzuna ematea administrazioak.

Euskaldunok ez dugu zerbitzu publikoetan inongo oztoporik aurkitu behar:

—Irrati telebista eta egunkarietan euskararen erabilpena ezin da gaztelararena baino urriagoa izan.

—Beste horrenbeste garraio publikoetan; euskaldunari euskara hutsez aritzea ezin galarazi zaio.

—Zer esanik ez Diputazio eta beste erakunde ofizial guztietan. Euskaldunok euskaraz egin ahal izan behar ditugu gure eginkizunak.

—Gauza bera beste gainerako zerbitzuetan (osasun zerbitzu, kirol, denborapasa...).

Euskararen egungo egoera latza ikusirik nahitaezko deritzogu Plangintza Orokorra egiteari Euskal Herri osoan. Orain arte euskarari eta euskaldunoi egin zaigun kaltearen ordainetan, Administrazioa behartua dago neurri zehatzak hartzea eta plangintza hau bultzatzera. Hau, gaur egun euskal kultur alorrean lanean ari diren erakunde guztiekin batera egin beharrekoea da.

Batzarre honetan bilduriko erakundeek, aurreproiektu honen aurka eta euskararen aldeko kanpaina bati ekiten erabaki dugu.

Euskararen Aldeko Batzarrea

Legearen tranpan ez erori

Orain arte, eta Komunitate Autonomotik begira, beste gauza bat ere nabarmendu da: nahiz eta kanpainak «Euskara guztiona da eta guztiontzat» lema eraman, bai artikulua, bai agiri, bai prentsaurrekotan behin eta berriz, eta ia ia bakarrik, agertu dena Lege-Aurreproiektuaren kritika izan da.

Alde batetik hala beharko zuen, bera izan bait da mugimendu guztiau eragin duena, baina bestetik kontuz ibiltzeko gauza da euskararen normal-kuntza juridiko-instituzionalaren uinimoak zeintzuk diren ez ahaztutzeko.

Esan nahi da, lege-gai hau euskararen kontra egin zitekeen kaltegarri-netakoa da. Dударik ez.

Hori horrela izanik ez da batere zaila beste bat «egokixeago» edota «hobexegoa» egitea. Halaz eta guztiz ere pentsa non geldituko litzatekeen euskararen normal-kuntza juridikoak eskatzen dituen minimoetatik; hau da: plangintza baterakoi bat burutu ahal izateko marko instituzional bakarra, horren barruan euskararen normal-kuntzari begira egindako lege bat, Euskal Herri mailan lanean diharduten erakunde euskaltzaleak babestuko dituen euskararen instituzionalizazio orokor eta baterakoi bat...

Oso urruti geldituko litzateke minimoetatik. Eta arriskua legoke orain lanean ari den euskaltzale horietako zenbaitek aldaketa horiekin legea onartzekoa, zerbait atera ahal izango delakoaren esperantzan, eta une honetan euskararen alde dauden indar bakanak sakabanatzekoa.

Nafarroako PNVren sektore ofizialetik egin den planteamendua ikustea besterik ez dago: «Pena bat baldin bada ere Nafarroa aparte dago. Lege-gai hau maltzurra eta txarra da. Ahal dena egin beharra dago legea hobeto atera dadin».

Beste batzuren ustez egin behar dena ahalik eta ongien antolatzea da, euskararen arazoari irtenbide global bat emateko Euskal Herri osoan.

Horretarako ezinbestekoa da abenduaren 15eko manifestaldiaren ondoren lanean jarraitzea eta iparra garbi edukitzea.

Joxe MOLLARRI

kartel, ekintzetako konbokatoriari...

Harritzekoa da arestian aipatutako indar euskaltzaleek kanpaina Euskadi mailan antolatua ez izatea. Ez dakigu justu zergatik gertatu den horrela, baina gauza da horrela gertatu dela eta saiatu beharko litzatekeela aurrera begira hori aldatzen. Azken finean,

EAB osatu duten indar euskaltzale horiezaz gainera alderdi politiko eta sindikatuek ere badaude erakundetarik Euskal Herri mailan, eta beste herrialdeetan oraindik ezer proposatu ez badute beraiek ere, izan dezakete aukera zerbait globalago aurrera eramateko.

Bertsolari txapelketan puntuen batuketa soilak ez du balio

Horrela irakurrita gogorra dirudi, baina gehiegitan horrelaxe gertatzen da. Txosten hau matematikoki oso ximple eta erreza da agertzen.

Gai honetaz eztabaidatxo bat, aurtengo maiatzean, bi bertsolari ospetsuekin eduki nuen, orduan heurak epaimahiko zeuden eta. Biak «Baiet-zean» gogor zeuden eta agindu nien papertxo batean idatzita argi ta garbi bialduko niela argibide hau, eta halaxe egin nuen, usten dut konprendituko zutela. Berririo aurtengo txapelketa egiten ari ginela Loiolan, bertso baten puntuaketa halako desberdintasunak ikusirik, bilduta zeuden guzietz-hogei bat baginan-Bizkaitarrak ere baziren, aitatu nien txosten honen garrantzia eta arrixkua. Ez dakit etzidaten ulertu edo etzioten garrantzi haundirik eman, oraindik behintzat egunkarietan eta saio bakoitzaren ondoren puntuen batuketa soilak emate dute.

Exenplu ximple batekin denok ulertuko dezute, horra:

1) Exenplu honetan, lehenengo epailearen (Juan) puntuaketa alderantziz dago, paper batean bestelakotz ezin litekeelako.

2) Horra, epaile bakar batek exenpluan —beste zazpi epailearen aurka— dena erabaki, nor den txapeldun eta nor kanpora den. Puntuen batuketa bakarrik kontuan izanez gero. Injustizi nabarmena edoenerentzat.

3) Horregatik derrigor bi motatako batuketak egin behar dira. Ikusi ondoren:

a) Puntuen arabera: batuketa soilak.

b) Puestoen arabera: puntu gutxien dituenak, aurren.

4) Ikusi hau honetan adibidez:

erreza. Epaileen-eritzirik inola ezin litekelako batu edo bateratu... eta literatura mailan gutxiago. Zenbat buru hainbat aburu eta hau aldatuko duen aman-semerik etzegok-zion bertsolari ospetsu batek. Horregatik bi epailetik gora daudenean punta denak lotu behar dira hanka-sartzeak ez egiteko. Bi exenplu jarriko dizkizuet:

Bat. Irakasleen oposizioetan. Hore ere iritzi desberdinak nola dauden (bertsoak baino errezagoa izan arren) legeztatua dago, nota haundiena eta txikiena kontuan ez hartzeko. Adibidez: 3, 5, 5, 5, 6... erdira jota 4,8 suspentsio, baina lege honekin ez, gainditu egiten du.

Nor txapeldun? Puntu soilen arabera: 728 puntu. Xalbador txapeldun. 726 puntu. Uztapide bigarren.

Puestoen arabera: 9 puntu. Uztapide txapeldun. 15 puntu. Xalbador bigarren.

Nor kanporatua? Puntu soilen arabera: 492 puntu. Uztapide kanpora. 194,5 puntu. Xalbador aurrera.

Puestoen arabera: 65 puntu. Uztapide aurrera. 71 puntu. Xalbador kanporatua.

Epaia-mahaia	Juan	Jesus	Jose	Antxon	Abel	Mikel	Pedro	Martin	Puntuaketa orokorrak
Uztapide 1	118	92	87	94	88	74	82	91	726
Xalbador 2	129	91	85	92,5	87	73,5	81	89	728
3									
4									
5									
6									
7									
Uztapide 8	53	64	62	65	63,5	58,5	60	66	492
Xalbador 9	64	62,5	61	64	63	57	59	64	Kanporatua 494,5
10									

Aurrean daukazuten exenplu hau, oso nabarmena da, baina jarri dut denok errez ikus dezazuen, kasu zailtxoak sarri gertatzen dira. Hemen ipini ditudan izenak asmatuak dira eta Uztapide ta Xalbadorrek zihur nago barkatuko didatela. Garbiago ikus dezazuen jarri baiditut.

Ikusten duzuen garrantzi handia du. Kasu honetan epaile bakarrak dena erabakitzen bait du. Epaile bakoitzaren sailkapena (puestoak) askoz garrantzi haundiagoa baidute. Hobe bost epaile alde eta bi aurka. Ez dakit ulertu duzuen, baina ez da hain zaila.

Zergatik gerta liteke hori...? Oso

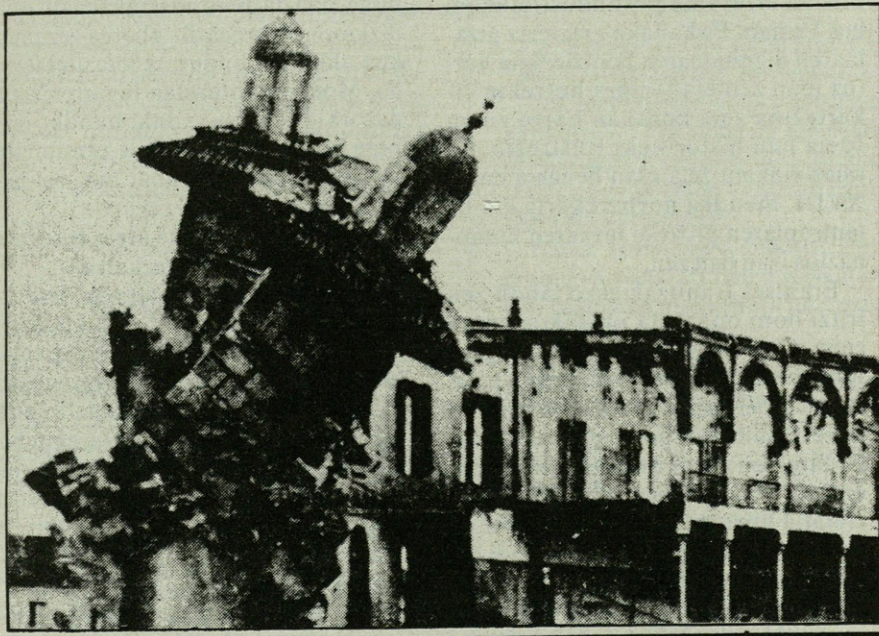
Bigarren, soinketa erritmikoan (Gimnasia Ritmica) berdintsu, puntuaketa altuena eta baxuena ez dira kontuan hartzen, telebistak mila aldiz esan du. Zergatik hau...? Epaile buru-gogor batek dena erabaki litekelako, eta injustizi haundia litzakelako.

Benoa, argibide hau ez derizkiot inoren aurka edo inoren kritika denik, baizik guzientzat mesedegarri, onuragarri. Epaileentzat hanka-sartzerik ez egiteko, bertsolarientzat beren esku-bideak jakiteko eta entzule guzientzat ikus dezaten zein zaila den juradutza zuzen egitea.

Etxezarreta Jesus Mari
«Izazpik»

«Abereen defentsarako Alkartasuna»koekin berriketan

Donostiako zezenplazaren eta Lekeitioko antzaren kontra

Azken bolada honetan sortu dira bi erakunde Donostia hirian. Bata, Zezenplazaren Aldeko Batzordea, zeinari Donostiako Udalak laguntzen dion, eta Zezenplazaren Kontrako Koordinadora, Donostiako talde herrikoi batzuek osatzen dutena. Zezenplaza berri bat eraikitzeko planak ezagunak direla, eztabaida Donostiako kaleetan zehar dabil. Egunkariak zezenplazaren aldeko oi hartzuna ematen ari bait zaizkio, astekari honetan zezenplazaren kontrako ei espazio txiki bat ematea pentsatu dugu. Horregatik Koordinadora honen partaide batekin, M. Teresa de Urkidirekin, hitzegi n dugu.

ARGIA.— Gipuzkoako zezen-jaiaren kontrako Koordinadora zerda?

KOORDINADORAREN ORDEZKARIA.— Koordinadora honetan Donostiako Ekologisten Batzarra eta Gipuzkoako ADA (Abereen Defent-

sarako Alkartasuna) taldeez gain beste talde herrikoiek ere (Txantxangorri Irratia, Jaiei batzordeak, gazte taldeak) parte hartzen dute. Nahiz eta kasu honetan talde hauek elkarrekin lan egin, helburu desberdinak ditugun

taldeak garela esan beharra dago.

A.— Denok dakigu zer den ekologismoa, baina ADA zer da?

K.O.— ADA, Abereen Defentsarako Alkartasuna (gazteleraz 'Asociación de Defensa de los Derechos del Animal') nazioarteko elkarte bat da, zeinaren adar iberiarra Bartzelonan 70. hamarkadan sortu bait zen. Beranduago Madrilén ere sortu zen eta azken bolada honetan Gipuzkoan. Zer esango nizuke gure elkarte hau definitzeko... ekologismoaren azpiespezie bezala definituko nuke, abereen eskubideak babesten eta eskatzen dituen; abereei tratu egokia garantiatzearren, eta gobernuak eta legebiltzarrekin protezio-legeak eta abereen bebespen-legeak, tratu txarrak edo degradatzaileak sufritu ez ditzaten, eman ditzatela borra katzen duena.

A.— Zentzu honetan kanpaina bat egiten ari zaretela uste dut, ez da?

K.O.— ADAk Estatu mailan 500.000 sinadura bildu nahi ditu, Parlamentuan lege proiektu bat aurkezteko, dibertsio publiko bezala abereak torturatzén dituzten jaiak edo ikuskitzúnak gálérázi ditzan. Jai hauen artean Tordesillasko eta Koriako zezena, eta Lekeitioko antzarak aipa ditzakegu. Gipuzkoan orain dela sei egun hasi gara, eta kriston arrakasta lortzen ari gara, bai heldu bai gazte eta haurren artean.

A.— Zuekin kontaktatzeko jendeak zer egin dezake?

K.O.— Oraindik egoitzarik ez dugunez, bi posibilitate dituzue. Alde Batetik, Donostiako Herri Irratian «Gladysen txokoa» irratsaioan agertu edo Donostiako Ekologisten Batzarrearen posta-apartadora guttúnak bidali. Gure kanpaina aurrera eramateko, seilo, sobre eta fotokopiak ordaintzeko bakarrik izaten bada ere, dirua beharrezkoa zaigunez, iriki dugu kontu korrónte bat Aurrezki Kutxa Probintzialean, 319.729-0 zenbakia rekin.

A.— Esan diguzunez, ekologistek eta beste talde herrikoiek ere koordinadora honetan parte hartzen dute. Zein asmo dituzte talde hauek?

K.O.— Gauza anitz egin nahi dira eta herrian oi hartzún handia izan dezaketenak. Zenzen plaza hipotetikoki honen kontrako borroka inportantetzat jotzen dute. Zentzu honetan talde hauek plan batzuk badauzkate, baina oraingoz sonatuak izango direla bakarrik esango dugu.

A.— Donostiako zezen plaza honen kontrako etsaitasuna zertan datza?

K.O.— Aurresuposamendu askotan datza. Guk Erdi Aroan sortutako ikuskizun zibilizatu eta odolgabeakoen kontra ez dugu ezer. Uste dugu tradizioa balore absolutoa ez dela. Esate baterako, gure historian zehar euskaldunok foruzaleak izan bagara ez da izan Foruek tradizio errepresentatu izan zutelako, baizik eta gure herriaren autogobernuarekin erlazioaturik zeuden eskubideak eta garantiak zeuzkatelako, mendeetan zehar luzatu zirenak.

Horregatik, Espainiako Parlamentuan, II. Errepublikaren Garaian, euskaldunoi 'harpetarrik' deitu ziguten, eta hori guri ez zitzaigun ezer inporta. Gure tradizio honek ba zituen elementu interesgarriak, oraindik zutik dirautenak, hau da, legeak egiteko ahalmena, absolutismoaren kontrako mekanismoak, eta hauek euskaldunok errebindikatu ditugu. Euskal Herriko beste tradizio batzuk, berriz, pape-rontzira zuzenean joan direla esan beharra dago; haien artean fededunismoa, karlismoa, Jainkoari buruzko burutapen nafartarrak, Donostiako erdi aroko harrapagailua, eta abar...

A.— Euskaldunok zezenketaren gurasoak garela esan da, eta hori argudio garrantziko bat da.

K.O.— Bai, zezentzale asko tradizioen galerengatik negarrez ikusi izan dut, hala ere, herri interesa duten gauzak errebindikatuz inoiz ez ditut ikusi. Konkretoki, 1976ko uztailaren 2lean, azken Foruen Abolizioaren egun gomutagarri eta errebindikagarri hartan, Bergaran hainbeste euskaldun bildu ginenean, zezentzalerik ez nuen ikusi. Esate baterako, non zegoen Ordoñez zinegotzia? Han beste zinegotzi batzuk ikusi nituen, Elkorok ikusi nuen, betidanik erretsisientian egon direnak, berezko 'tradizionalistak'.

Euskal Herrian zuzenketaren oina-

rri supuestoei buruzko datuak Erdi Aroko Nafarroan eta Errioxan dautza. Zezen plazetara joaten direnek Errioxa eta Nafarroa Euskadi barruan dudelaren pentsatzen dute? Haiei galde egin behar diegu. Hurrengo datuak oso sakabanatuak daude eta XVIII. eta XIX. mendekoak dira. Haien artean gure 'Majek' ere peinetara erabili zuten.

A.— Zuei aurpegiratu dakizueke beste argudio bat, kaso honetan ezker abertzalekoek eginda, hau izan daiteke. Nola da posible abereen eskubideak errebindikatzea gaur egun Euskadin oraindik giza eskubideak errezpetatzeko daudenean?

K.O.— Bai, Giza Eskubideak gaizki daude, baina ez hainbeste. Mende askotan zehar tortura Estatuaren instituzioa izan zen. Esate baterako, Erromaren Inperio garaian, Grezian eta kristau erresuma postindustrialen, eta Txinan. Piskanaka gizateria giza-kiaren dignitatearen kontzientzia hartuz joan zen eta tortura horrekin elkartezina zela kontuan hartu zuen. Ideia hau historikoki Ilustrazio garaian finkatu zela esan beharra dago, XVIII. mendea norberekeria eta filantropiaren prozesu luzearen kulminazioa izan bait zen.

Frantses Iraultzak asko landu zen iritzi honi onarketa juridikoa eman zion. Giza dignitate honen ideia gure foru batzuetan sartu zen, tortura galaraziz. Liberalismoa, Giza Eskubideen bozeramailea, mundu guztian zehar hedatu zen. Erakundeek torturaren erabilpena abolitu zuten. Garai horretatik aurrera torturalege ezin da egin. Eta hau agertzea pauso handi bat iruditzen zait.

Denok dakigu, gaur egun pertsonak torturatzen dutela, baina ez dut uste, torturan mota desberdinak bereiztu egin behar ditugunik, lotsa eta minaren aurrean gizakiaren eta beste animalien arteko fisura onartzen ez bait dut. «Amnistia Internacional» eta guk berdina gara, konbate berdina, fronte desberdinetan. Gizateriaren progresu moralak dignitatearen errespetoa eta behar ez den minaren ekinginaren dituen oinarriak.

A.— Dena dela, zezena nahiko ondo bizi izan da zezenplazara joan baino lehen, eta plazan gertatzen dena ez da hainbestekoa, ez da?

K.O.— Zezenak badu eskubiderik ondo bizitzeko, uste dut behintzat. Plazari dagokionez, ikuskizun honetaz daukagun ezjakitea aitzaki bezala hartzen dute. Zezenak ez daki zezen-

keta zer den eta gainera aberea izateagatik ezinezkoa zaio jakitea. Zentzu honetan interesgarriak izango zaizkie zezenaren ezaugarri batzuk ezagutzea.

Zezena abere belarjale da, eta bere ardatz optikoak ez dira pareleloak, urrunkorrak baizik. Orduan bere aurrean dagoen gauzak ez ditu ondo ikusten eta gainera modu bikoitz eta ilun batean. Zezena zezentokira torturaturik ateratzen da. Irten baino lehen zezendegi baten ia ia mogitu gabe ilunpetan, jan eta edan gabe, eta bera nekaturik egoteko lur aldapatsu batean, ordu batzutan egon da. Hauetaz gainera, aberetaldearen ezaugarria hiruzpala aldiz nahiz bizkarrean nahiz potroetan sartu diote, eta bere giltzurrintan zaku bat hondarrez beteta erortzen utzi dute.

Askotan zezenari adar-moztea egin diote, hau da, bere adarrak segatu egin dizkiote. Horregatik, aberea zezentokira ahula eta bildurra jota ateratzen da. Momentu horretan bigarren zatia datorkio: akuilukadak, banderilak, bere gorputzean zenbait zentimetro sartzen direnak, eta abar luze bat hil-keta iritsi arte.

A.— Arlo hau aparte utziz, ba daude beste kontsiderazio ezezkorrak?

K.O.— Bai, esate baterako, bere ordainketa. Donostiako Zezen plaza berri hau bultatzen dutenek hiriarentzat ekonomikoki oso baikorra izango dela, eta orduan, hau Erakunde foralek eta autonomikoek, bai lurrarekin bai diruarekin, bai kredito merkeekin, Kutxak emandakoak, ordaindu behar dutela diote. Hau dena diru publikoa erabiltzeko montaje bat bakarrik da. Iniziatiba hau lortu ahala, gauza berbera egiteko asmotan beste hirira joango litzakete. Mozkin suposatu hura Donostiako dendariak inizatiba hau langun dezaten txakar bat da.

Jaiak «Tipical spanisch» zentzuarengatik etorriko omen diren turistek, edozein dendatan Manilako mantoia edo botijo bat erostera bide batez sartuko liratekeela, gazpatxo bat hartzera Artzak jatetxera joango liratekeela, txapel oker baten ondoan erretratua ateratzeko Kodak argazkimakina bat erosiko luketela, eta abar luze bat egingo dutela dirudi. Hauek dira mozkin handiak, zeinekin batzuk Merkatal Federakuntzaren ordezkotasuna bereganatzen ari diren. Eta bi-tartean Merkatal Federakuntzak jaramonik ez duela egiten ikus dezakegu.

A.— Baina, Turistak zezenketara joaten ari al dira?

K.O.— Hau behin betikoz argitu behar den gauza bat da. Dakigunez Espainian ikuskizuna atzeraka ari da, eta TVEkoek ematen dioten laguntzaz oraindik jarraitu egin dezake. Lehen-go egunean irakurri genuen «Cambio 16» astekarian, Alicanteko udala eta hiri honen zezenplazaren enpresarioa, Paco Gil, 10 korridatik 3 korridatara gutxitzeko akuerdo batetara iritsi direla, azken urte hauetan galera anitz eduki dutelako. Gilek esan duenez bost korrida gehiago ospatzen baldin badira bere galerak 40.000.000 inguruan egon litezke. Eta gu, XXI. mendearen atarian, zezenplaza eraitzera ausartuko gara?

Gaztediak «jai» honekin ez du eduki zerikusirik, jauntxo jereztarren saraskia iruditzen zitzaaien-eta. Donostian gutxiago. Eta helduak, San Miguel patronatoa itxi dutela, Gipuzkoako Onkologikoa hiltzeaz dagoela jakinik, hemen zerozer ustela dagola konturatu dira.

A.— Bukatzeko, jendeari zer mota-tako deia egingo zenioke?

K.O.— Deituko ditugu bai helduak eta haurrak; bai abertzaleak bai ez abertzaleak; bai gizonak, bai emakumeak; bai eliza, zeina beti «jai» honen kontra egon den, antisorgailuen kontra hartu duen apasionamentu baino gehiago har dezan; filantropoak, haien arduraren hedadura defentsagabekoenei ere luza diezaieten; dendariak, haiek engainatzen utz ez dezaten; Donostiako zinegotziak, garbitasunez, partiduaren obedientzia utz dezaten; herria, manipulatu nahi dutela kontutan har dezan; profesionalak, haien laguntza guri eman diezaguten; zezenzaleak, —gure taldean zezentzale ohiak baditugu— bere zaletasuna utz dezaten. Zindotasun arazoa da, honek ez du ez sexorik, ez kolorerik, ezta adinik ere.

Mikel UBILLOS

GAZTE GINEN

TOSHACK

Koldo IZAGIRRE

IETRA nagusitan gainera, behar dut aipatu. Izan ere, badirudi azken bolada honetan ahotan hartzea ere bekatu dela. Ezker abertzalearen egunkarian behintzat baditu zenbait aste izena inprimatzen ez diotela: «Realeko entrenatzailea», «Txuri-urdinen teknikoa»... eta antzeko zir-kunlokiok adierazten digute Toshack, zera bat bezala, gauza zikinaren antzeko, debekatutako sexoa iduri. Eta artean argazki bakarra argitaratu diote: bizkarrez. Gauza bera esan genezake Donostiako irratia ezagun baten jokabideaz. Kirol irratia-kazetalariek bat hartu eta agiri bat ere egin zuten Toshack-ek iraindutako kazetalaria lagunaren alde... oh, egunerokotasunaren notario mqi hartuak! Toshack tabu bat bilakatu da. Ez dezagun aipa, bizi dela aitortzea litzateke eta.

ZER egin ote du gizon honek halako ukoa sor erazteko? Zakarra omen. Erabaki zoroak hartzen omen. Eta Realak golik egiten ikasi ez.

Nik ulertzen dut mirari hutsa dela ezkerreko egunkari betentzat egunero kaleratzea. Utergarria da kiroletako orrialdeak erraz betetzen dizkion kazetalariekin pozik egotea, dionaren ardurarik gabe. Azken finean, ezker-rak ez dio jaramon handirik egin izan kirolari. Badu bestelako gairik harrotu eta sakontzeko.

Baina Toshack-ek erakutsi digu gairik arinenak ere artaz behar direla erabili. Kazetalaria baten kasketa eta petraikeriagatik egunkariak halako edo bestelako makurdura hartzea ez da, egia esan, serioa.

ZER da ba, petraikeria ez eta, euskarazko asteroko honek kazetalaria ospetsu horri behin eskatuko artikulua bat, eta Toshack-ek Lisboatik egin behar izan zuen gisan azkenerako hemendik ere hanka eginen duela dion artikulua ekartzea? (ARGIA, urriak 27, 1985). Noski, kazetalaria horrek ez daki euskaraz. Euskararen normalkuntzak inozokeria sonatuenak itzuli beharra dakar nonbait!

Ormaetxeak berak behin baino gehiagotan esan duenez, ez omen dago euskal futbolari, futbola ona ala txarra besterik ez omen dago eta, baina oraindik orain irakurriak gara Ormaetxea bai, hura zela alegia estilo nazionala. Eta mementu hauetan Ormaetxea laudatzea (beharra zeukan!), «bartzertu» egin dutela esatea, ez al da Toshack, aipatzeko, akusatzea?

ESTILO nazionala.... Nik uste nuen teknika zegoen lekutik hartu eta ekarri egiten zela.

Baian esaidazue, nolako estiloa da «Aizu Toshack jauna, zer derizkiozu, entrenatzaile inglesa bezala...» dion kazetalaria hitza moztu eta zehaztea «Barka jauna, galesa!»?

Xenofobiak aitzaki asko ditu.

SASTRE

AUZMENDI

DONOSTIAKO ESTILOA

MODARI HOR KONPON
ALA AUZMENDIRI TXANPON

V E R G A R A, 1 - D O N O S T I A

kirolzaleen
zerbitzutan

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

Abenduaren 9an aurkeztu zuen Rupert Ordorikak bere iraupen luzeko hirugarren diskoa Bilbon. Biharamonean zeremonia bera Donostian errepikatu zen eta bai batetan eta bai bestean «Bihotzerreak» albumaren edukiaz berri ugari eman zen. Bederatzi kantu biltzen ditu diskoak eta bertan Ruperren azken urte t'erdiko erakus-leiho bat modukoa ikus dezakegu. Grabazioaren kalitatea eta produktua maila teknikoa berez eta lehen inpresio batetan nabarmentzen dela egia izanik ere, disko horretan bada horrezaz gain zer nabarmendu, besterik ezean Rupert bera dela —aurreko diskoetan ez bezala— bat kenduta testu guztien egile. Testuen aldetik horrek ematen dio nolabait disko honi aurrekoekiko berezkuntza, musika aldetik ere hainbat eta hainbat eboluzio ikus badaitezke ere. Rupert Ordorikak duela urte t'erdia Gasteizko musiko batzurekin batera formazio berria estreinatu zuen eta denboraldi honetan hartuz joan diren eta ikasiz joan diren elementu guztiak isurtzen dituzte «bihotzerre» hauetan.

berriak

Sabin

Jean Berria, Seaskako lehendakari izendatu berria.— Mailux Zaldunbide Seaskako presidentea izendatu zutenetik badira urte t'erdia baino gehiago. Oraingoan itxura denez Mailuxek karguari aurre ezin egin izan diolarik Jean Berria eta bere ekipo berria izan da integrazioaren mementu hain inportante honetan Iparraldeko Ikastolen zuzendaritza bere bizkar hartu duena. Hona hemen ekipoko guztien izenak: Dominique Fuchs, Robert Irigoyen, Juliette Bergougnan eta Rafa Valdivielso. Jean Berriari dagokionez, 42 urte du eta duela hiru urtetatik Seaskako zuzendaritzan ibilia da, idazkari gisa hain zuzen. Arrangoitzeko ikastolako lehendakariak hurbil hurbiletik eta bete betean segitu ditu uda eta udazken honetan Seaskak Hezkunde Nazionalarekin eraman dituen negoziaketak.

Bi filme labor berri estreinatu dira euskaraz.— Abenduaren hamarrean eta hamaikan estreinatu ziren Donostian euskarazko bi filme berri, iraupen laburrekoak bada ere. Biak Euskadiko Filma-tegiak ETBekin batera eginda direlarik, bata Eduardo Txillida eskultoreari buruzkoa eta bestea El Labradorreko euskal arrantzaleei buruzkoa da. Lehenari dagokionez, eskultorearen bizitza eta obrari buruzko hurbilketa nahiko sakon bat da, minutuetan zehar artistak berak bere hitzen bidez obraren eta bizitzaren zenbait alderdi desarrolatzen doalarik.

Durangoko Liburu eta Diskoaren Azoka, aurrera begira.— Aurtengo Durangoko Azoka ere amaitu da dagoeneko eta balantzeen tenorean gaudela kontutan hartuta han-hemenka jasotako eritziak bildu beharko ditugu hona. Hasteko, Azokaren aretoa bitan banatzea (bata betiko Azokan eta bestea eliz atarian) nahiko ongi jausi den ideia izan dela, batik bat ikusita horrela egiteagatik ez direla disko gutxiago saldu, eta batik bat jendea askoz lasaiago ibili dela konturatuta. Gainerako nabarduretan ez da kasik aldaketarik egon, azken urteotako hariari jarraiki. Oraingoan maiatzeko euskarazko Azoka horren ideia dago, hortik zer atera daitekeenari buruz jendeak askoz erreserba gehiago dituelarik.

«Kalabaza Tripontzia», zinema komertzialetan.— Bilbon eta Donostian kasik simultaneoki estreinatu da hilaren erdialdean Juanba Berasategi eta Koldo Izagirrerren «Kalabaza tripontzia» deritzon kreaioa. Irudi animatuzko filme luze honek hori ipuin hartzen ditu oinarritzat (Tartalo, Kukubiltxo eta Galtzagorri) eta hiruoi argumenduzko hari bat emanez lortzen du bere iraupen luzean zehar ikuslearen atentzioa bereganatzen duen trama. Filme hau egiten bi urtetako lana egin behar izan dute Jaizkibel produktorakoek, eta bere aurkezpeneko lehen saioetan, sari eta aldeko kritika ugari jaso dituzte. Batik bat bere euskarazko bertsioan izango da eskainia «Kalabaza tripontzia», erdarazko azpitituluez baliaturik.

«Auskalo», paperezko oñatiarra

—Harpidedunik ba al daukazue?

—Aldizkaria atera genuenean, harpidedunik edukitzea hobe zela pentsatu genuen, aldizkarietan egiten den moduan, ezta? Gero aterra genituen harpidedun egiteko txartelak eta hamalau urtetako gazteek banatu egin zituzten, baina nire ustez oso jende gutxi egin da harpidedun.

Jendeari entzuten zaio AUSKALO gora eta AUSKALO behera, baina harpidedun egiteko momentuan... Zenbat egongo dira? Larogei bat? Dena den, datorren urtean harpidetzak guk banatu beharrean, korreoz partituko ditugu.

—Oñatiarrek zer diote AUSKALORI buruz?

—Haseran batzu elkartu eta ea zer irudipen zegoen aztertzen hasi ginen. Batzuk ondo dagoela diote eta beste batzuk ba betikoa. Izan ere, denei ezin zaie gustatu. Jende nagusiari elkartetako gauzak zaizkio atsegin eta beste batzuei ba kirolak. Eritziak ere jasotzen ditugu. Bestalde, Oñatin ere badaude talde batzu euskara mailan erroilo hauetan sartuta, esate baterako, Euskal Herrian Euskerazeko bi eta Euskera Zerbitzuko arduraduna eta hola-koak eta gu denok elkartu ginen.

Bakarren batek esan zuen gu hain gazteak izanik ez zirudiela gazteen aldizkari bat. Eta guk badakigu, baina AUSKALO ez da karka. Ezin da egin, gazteak garelako, ba musika eta hura eta bestea sartu, ezta? Gure asmoa herri mailako aldizkari bat ateratzea zen. Eta denen gusturako egitea zaila denez, ba bakoitzetik pittin bat jartzen dugu.

Hementxe irakur dezakezuena, elkarrizketa bat izatea pentsatu genuen. Baina azkenean erdi elkarrizketa eta erdi solasaldi eginda geratu da, AUSKALO eta HOTSekoen arteko solasaldi hain zuzen ere. Paperezko oñatiar bakarraren berri izan nahi baldin baduzue, hementxe aukera ederra. Edurne Galdos, Begoña Anduaga eta Arantzazu Iturbe dira mintzatu zaizkigunak.

Bestela, lagunek eta beste-lakoek ondo dagoela diote. Herri osoari begira dago eginda AUSKALO.

—Pentsatu al duzue datorren urtean zer egin?

—Aldizkaria ateratzen jarraitzeko asmoa behintzat badaukagu, hilabetekaria izaten segituz. Eta zabalitzea ere gustatuko litzaiguke. Guk, pittin bat, zuen mundua, hau da, HOTSen mundua ikusten dugu. Zuek denbora luzea daramazue eta hau eta bestea atera duzue eta guri ere gustatuko litzaiguke aldizkari soilarekin ez gelditzea. Gauza berriak sartu nahi genituzke.

Aldizkaritik aparte, Oñatiko euskerari buruzko liburu bat ateratzea pentsatzen dugu. Orain gertaketan dabilta Iñaki eta. Eta haurren ipuinez osatutako liburuxka bat ere gustora aterako genuke. Gaztetxoei begira batipat.

—Egutegi bat aterako duzuela entzun dugu. Nolakoa izango da?

—Hile bakoitzeko argazki bat jarriko dugu, Oñatiko argazkilariren batek eginda,

zeren gu argazki mundu horretan...

—Legazpin ere IKATZA argazki taldeak ateratzen ditute.

—Hori ba. Hori egin eta euskeraren munduarekin lotuko dugu. Egutegi normal bat izango da; paretetan jartzeko horietako bat.

—Egindako lanetan, zein da zailena zuentzat?

—Tira, elkarrizketa bat egitea ez da zaila, elkarrizketatuarengana joan eta besterik egin behar ez delako, ezta? Baina gero lan denak elkartuta azaltzen zaizkizu eta azkenean, hori aurrera eramateko, makinaz idatzi, konposaketa egiteko etabarrera-ko, jendea behar da. Ni, esaterako, ez naiz batere trebea konposaketa eta maketa lanetan, hori gaizkaren esku dago eta makinaz, ba nik pasatzen dut.

Tira, hori esan nahi dut; lan astunak gerokoak direla, mahai aurrekoak. Nire ustez gaiak biltzea ez da zaila. Orain arte behintzat, eh? Gauza asko daude; lana batu, egin eta aurrera.

—Nola antolatzen duzue dena? Bilerak egin eta gauzak aurretik erabakitzen dituzue ala iristen zaizuen materiala argitaratzen duzue, edo...

—Bildu, gehienetan ez gara biltzen; lanak proposatu eta egin egiten ditugu. Pixkat pentsatu eta denen artean berba egin bai, hori bai, baina ez bilera moduan. Jendeak proposatzen duena egiten dugu, baina aldizkariaren ildoa jarraituz, bai?

—Eta egitea gehien gustatzen zaizuen zer da?

—Niri adibidez asko gustatzen zaizkit elkartetako elkarrizketak, guk eta Gaizkak egiten ditugunak. Elkarrean oso giro jatorra dagoelako eta gustora egoten delako; kontu kontari egoten gara. Eta oso harrera ona egiten digute. Denak hasten dira; «Eh! AUSKALO!» eta ez dakit zer, «zuek egiten duzue lana!». Elkarreko elkar-riketako primerakoak dira guretzat, bai, guk egiten ditugulako.

Beste batzuei, kirolak egiten dituztenei adibidez, ba horixe gustatuko zaie, halako kirolariarekin egoteko etabarrerako aitzaki izaten duzulako.

Normalean, kultur mundu horretan sartzeko aukerarik ez duzu eta aldizkaria aitzaki delarik, ba honekin eta bestearekin egon zaitezke edozein alorretan. Kultur mailan zabaldu egiten zara. Adibidez, ba Benito Lertxundirekin izan ginen, etabar...

Lan bat egitera zoaz, baina atsegin ere errez sortzen da. Eta herriko gauza askoren berri jasotzen da; bestela sekula inola ere jakingo ez zenukekeen gauzeekin topatzen zara.

—Harremanik ba al dauka-
zue beste herrietako aldizka-
riekin?

—Zuekin. Egia esan, gure
aldizkaria eta, gehienbat
zuengatik irten da. Gu halaxe
hasi ginen; ba Legazpin
HOTS zegoela eta zuek era-
bili zintuztegun orientatzeko.

Bestalde, Euskal Telebis-
tan esan bezala, ezta? Politia
izango litzatekeela herrieta-
ko aldizkariak elkartzea eta
zeozer egitea batera. Ze, jaki-
na, Arrasaten zeinek daki
Oñatin AUSKALO dagoela?
Egunkarietan eta agertu da
noizean behin, baina... Her-
rian bota eta kitto gertatzen
da eta hori ez da, ezta? Ko-
meni bait da Euskal Herrian
zer egiten den denok jakitea.
Hori gauza inportantea da.
Euskal Herriko herri bakoit-
zean gauza bat egotea, berta-
ko fruitu bat da, ezta? Eta
hori jendeak jakin egin behar
du eta komeni da guk elka-
rrekin zeezer egitea. Hor
daude NONDIK, TTI-
PI-TTAPA... Batez ere herri
guztietan gogo hori piztea lit-
zateke.

—Durangoko azokari begi-
ra, ezer egiteko asmorik bai?

—Ondo egongo litzateke
gauden aldizkariak bildu eta
Durangora joatea. Horrela
gainera jendeak ezagutu
gingo gintuzke, bestela, ez
dago bide egokirik horretara.
Jendeak ez daki Oñatin
AUSKALO eta Legazpin
HOTS daudela.

Gure ustez, egongo da bes-
te herriren batean gure mo-
duan lanegin nahi duen jende
gehiago, aldizkariaren batekin
alegia, baina ez dauka nondi-
ki ikusi. Gure denboran, ba
Legazpin HOTS zegoela ja-
kin genuelako, baina egongo
dira nondik hasi ez dakite-
nak. Orduan ba, topaketa
bat, primerako aukera litza-
teke harreman sakonagotan
sartzeko.

Halere, entzunda daukagu
gure arteko afari bat egongo
dela, ezta?

—Bai, badaude talde batzu.
Tolosan ere badago jendea
beste aldizkari bat ateratzeko
prest eta afari horretan bilt-
zeko asmoa dago. Ez dakigu
zertan geratuko den azke-
lean.

—Hori da; bildu eta elkar
lagundu behar dugu.

—Eta AUSKALOREkin ja-
rraituz, Oñatieraz idazten
den atal horretan zein kriterio
jarraitzen da? Oñatieraz idat-
zita dagoela ikusten da, baina,
esate baterako, «h»a ipintzen
duzue...

—Nik ere hori askotan ez
dut ulertzen. Beno, gizon hori
Oñatin oso ezaguna da. Eto-
rri egin zen guregana ea idatzi
zezakeen galdetuz, gauza
idatzi asko zeuzkalako, Oña-
tiko euskerari buruz eta hura
eta bestea. Eta guk gogo onez
onartu genuen; gu oso pozik.
Bera herriko euskera gordet-
zearen aldekoa da eta guk
txalotu egiten dugu postura
hori eta bat gatz erabat be-
rarekin. Gainera, «h»aren
asuntu hori bere kontua da,
berak idazten bai du horrela.

Bestalde, Euskaltzaindiak,
nahiz euskalkiez idatzi, grafia
batua erabiltzeko gomendat-
zen du.

Eta beste gizon bat ere, beti
ibiltzen da tabernetan AUS-
KALO irakurtzen eta etorri
zitzaigun eta artikulatu bat de-
na Oñatiko euskeraz eman
zigun. Eta beste andre bat ere
badago, zeezer egin nahi
duena eta guretzat oso ongi
dago hori. Ba, Oñatiko eus-
keraz idaztea gauza ona da
dudarik gabe eta irrikatzen
gaude, jendeak noiz idatzi-
ko... Izugarri gustatzen zaigu
jendeak aldizkarian idaztea
eta, esateko probetxatuko
dugu; ateak zabal-zabalik
daude.

—Zenbat zarete AUSKA-
LON eta zein adinetakoak?
Oso gazte ikusten bait zaituz-
tegu.

—Ba hogeiren bat eta adina
16 eta 20 urte bitartekoa da.
Lehendabizikoz bildu gine-
nean, 10en bat izango ginen
eta 17-19 urtetakoak. Gero
gazteagoak sartu ziren. Baina
gazteagoak diren horiek, gu-
re ustez, beste modu batean
ikusten dute aldizkaria, pittin
bat, hobby baten antzean
edo. Eta inor ez dago horren
aurka, eh? Baina beste ikus-
pegi bat da. Hori ona da ja-
rraipena edukitzeko, ez bait
da oraindik 30 urtetako inor
etorri gugana, sartu egin nahi
duela esanez. Guk gustora
onartuko genuke, jakina,
baina ez dakit... gu gabilza
jendea gonbidatzen eta, be-
rez, ez dira asko animatzen.

—Baina hori normala da.
Leku guztietan gertatzen da.
Jendeari kortea ematen dio
hola, hotzean azaltzeak, bai-
na esaten baldin badiozu.
«Ah, bai, bai!» erantzuten du.

—Bai, gu ere holaxe ibilt-
zen gara, honi eta besteari
idazteko esanez, eta gustora
egiten dute egin ere. Jendeak
idazten du, bai. Badago talde
bat errebista eramateko, bai-
na horrezaz gain, kolabora-
zioak daude.

—Legazpin ere, antzeko
zerbait gertatzen da; talde bat
ibiltzen da maketatzen, ar-
gazkiak errebelatzen etabar
egiten eta gainontzekoak, ba
kolaboratzen.

—Zuek zenbat zarete?

—Beno, maketatzen, maki-
naz idazten, errebelatzen eta
horrela, ba zortziren bat ibi-
liko gara. Eta gero gainont-
zekoak, ba idazten, argazkiak
egiten etabar. Gero, irratia
eta beste mugidak ere ba-
daude, baina tira, denera
25-30en bat izango gara.

—Gu ere hogeiren bat gara,
baina askok beste modu ba-
tez hartzen dituzte gauzak.

—Hor, lokala edukitzeak
ere asko egiten du.

—Ah, hori beste bat da! Gu
orain arte euskaltegian ibili
gara eta korte bat da. Gainera
ezin zara edozein egunetan
joan eta gero larunbatean
itota ibiltzen zara. Euskalte-
gikoak primeran portatzen
dira beren borondate on guz-
tiaz, baina ez da hori plana
eta lokal baten atzetik gabilt-
za. Ez bait da posible lagunon
etxeetan etxez etxe ibiltzea
materialearekin eta bertara
hogeia lagun eramanez, ezta?
Lokal bat edukiz gero, lan
egiteko aukera askoz ere za-
balagoa da.

—Eta zein izan zen AUS-
KALOREn hasiera? Nola sor-
tu zen?

—Ba ikastolatik irten gi-
nen, eta ondoren, ba institu-
tora zoaz eta... beno, guk eus-
keraz egin dugu suertea izan
dugulako, ezta? Baina beste
batzuk ez, eta orduan, beti
daukazu, ez dakit, euskerare-
kiko zera hori, bai? Zeezer
egin behar hori eta gure adin
ingurukoak, zerbait egiteko
gogoz elkartu ginen. Irrati
bat, aldizkari bat, esaten zen,
kezka hura nolabait bideratu
nahian. Zeezer ezta? Oñati

mailan ez bait zegoen ezer.
Eta institutoan bazegoen Le-
gazpiko jendea eta han
HOTS zegoela jakin genuen,
eta hura ikusita, ba zera esa-
ten genuen; «Oñatin halako
gauza bat edukitzea nik uste
dot... erantzuna eukiko
dauela...». Eta holaxe. Gero
dena bidea urratzea izan zen
eta horretan gabiltza. Bapa-
tean elkartu ginen.

—Zein da AUSKALOREn
eragina Oñatiko euskal mun-
duan?

—Beno, aldizkariarena ba-
karrik ez, aldizkaria mundu
hori girotzeko tresna bezala
har daiteke, baina berak ba-
karrik ez luke gauza haundi-
rik egingo. Gure ustez, «Eus-
kal Herrian Euskaraz» ekoe-
kin bai, baina besterik ez.
Dena den, eragin zuzen bat
nabaritzen da, baina guregan
baino ez. Eta hain zuzen ere,
jende guztia euskaraz mint-
zatzen zaigula da. Lehen be-
harbada ez hainbeste, baina
orain gehiago.

—Zer moduz saltzen duzue
aldizkaria?

—Bostehun inprimatzen
ditugu eta hirurehun eta piku
saltzen, harpidedunak bar-
nean daudelarik.

—Zuen aldizkarian litera-
tura gutxi ikusten da.

—Literatura gustatzen
zaion jendea betikoa da, eta
gure ustez Oñatin egin ezin
duzuna, literatura asko sart-
zea da, bestela literaturaz be-
tetako orriak berehala salta-
tuko litzukete. Gure aldizka-
rian arrakastarik haundiena
daukaten gaiak, herri mai-
laakoak dira. Eta literatura
mailan ez dago arrakasta
haundirik. Horrexegatik da-
go gutxi.

Aitor ARANA
Elena ASEGINOLAZA
Mikel UNTZILLA

Robert Graves

poesizaleon maisu eta eredua

Egun batetik besterako artikulua eskatu didate, korrika eta presaka, Robert graves poeta ospetsua hil berri dela eta.

Ez dut uste jende askok nor izan zen ere jakin dezakeenik ez badiete azaltzen behin telebistan ikusi zuten «Yo, Claudio» filma, berak egindako nobela batetan oinarritua zela. Honek prosa lanak irakurritz hurbildu dira irakurle ausartenak Graves-engan: «Yo, Claudio», «Claudio el dios y su esposa Mesalina». Oraindik izango dira beste batzuk, nobeletatik aparte, haren ikerketa lanetan murgildu direnak: «La diosa blanca», «El asfodelo común»; ipuinetan: «El grito y otros cuentos» edota bere autobiografia zoragarrian: «Adiós a todo eso».

Dena dela Graves-en poesia ezagutzen ez duenak ez daki ezer berataz. Ehun eta hogeitar bat liburu argitaratu zituen, eta neuk berrogeitar bat besterik ez baditut irakurri ere garbi asko adieraziko dizuet ene iritzia: dudaizpirik gabe esango nuke Robert Graves izan dela mende honek eman digun poetarik onenetakoa (beste batzuetan, onena esan ohi dut) eta zalantzarik gabe, hau bai, interesgarriena. Espainian antologi batzuetan agertu izan dira bere poemak, eta kalean dago aspalditik «100 poemas» deituriko poema liburu miwesgarria. Liburu hau irakurtzen duenak berehalaxe jakinen du zertaz ari naizen.

«Hark jarraitzen du bizkoreta egoskor bere irudi argietan Nik jarraitzen dut geldo eta zorrotz nere inuidi apurtuetan Hark bere ulertzearen nahas-mendu berri batetan Nik nere nahasmenaren ulertze berri batetan».

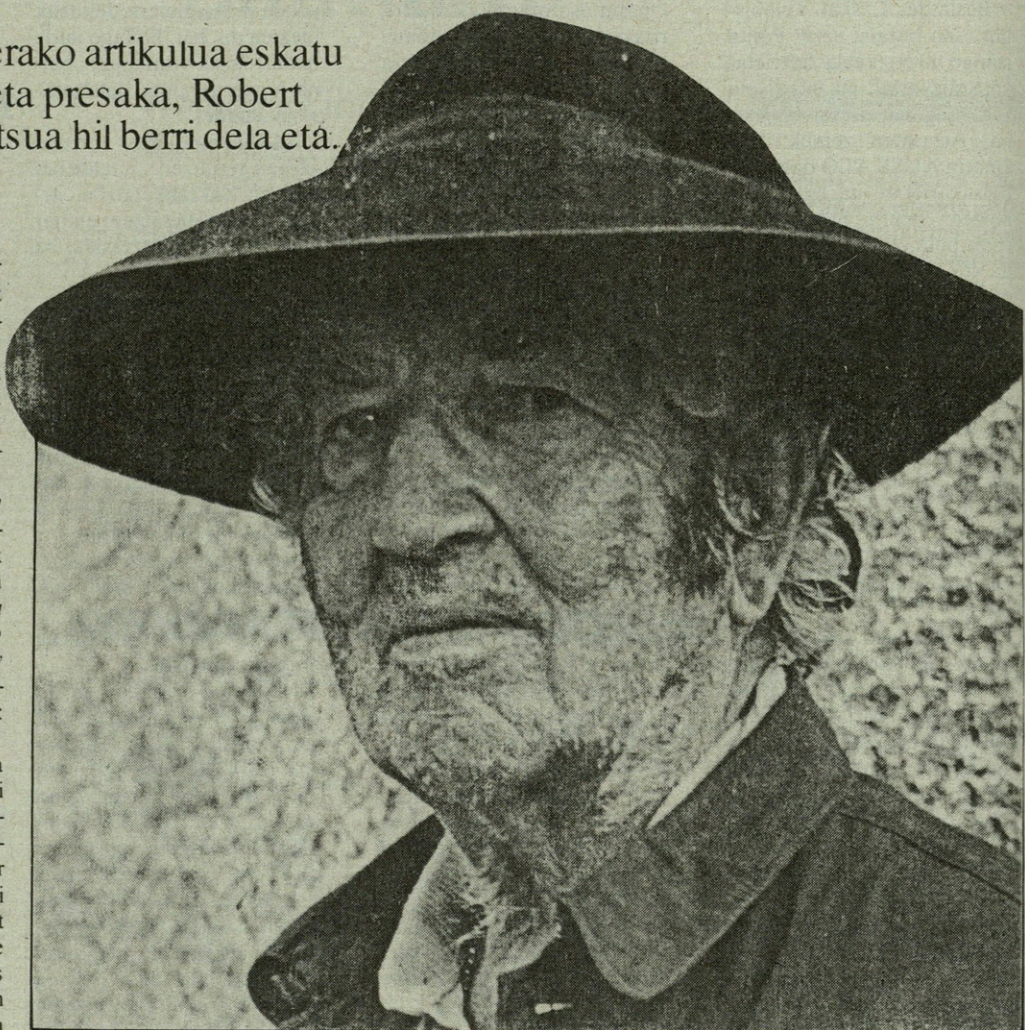
Poesia, autobiografia, gutunak, ipuinak

«Robert Graves 1895ean jaio zen Wimbledon-en, Ingalaterran. Aita ere poeta izan zuen eta galeseraz idatzi. Jatorriz Graves eskoziar, alemaniar eta irlandar odoleko arbasoengandik zetorren. 1915ean Frantzira joan behar izan zuen 1. Gerra Mundiala zela medio eta 1916ean larriki zauritua izan zen Somme-ko gatazka famatuan eta hilzorian egondu hainbeste hilabetetan. London-eko «Times»-ean bere eskela irakurtzeko badaezpada zoria izan zuen eta gerla

amaitu ondoren burutik eta psikikoki ez zen hain ongi ibili. Garai hartan bertan, Graves-ek zioenez, T.S. Eliot poeta famatua London-eko saloi dotoretan egoten zen, atso zahar eta dirudunen aurrean, tearen zeremoniari kunplimendu egiten eta tedio eta gogaitasunaren tesisak hedatu nahiez.

Garai hartan hasi zen Graves poesia argitaratzen eta 1926ean Egipton, el Cairo-ko Unibertsitatean zegoen irakasle. Handik bueltan eta Ingalaterran berehala aspertu ondoren Mallorca-ra, Deia-ra etorri zen bizitzera eta jaioterriko kaiteak betirako etendu zituen

«Adiós a todo eso» autobiografia lituragarrian irakur daitekeenez. Poesia lanekin jarraitu zuen, asko argitaratuz: maiz sei liburu urteko; ikerketa lanetan, klasikoak aztertuz eta itzultzen. Gutungintza ere izugarri zaintzen zuen: karta guztiei ematen zien erantzuna, egun askotan hoge gutun idazten zituela (hainbat hobe gureztat, horrela bere «Selected Letters» liburuak irakurtzeko aukera izan baitugu). Gravesen kasuan gutunak ere, lan literariotzat harturik, izugarri onak dira, interesgarriak osotero. (Badakizue idazle askoren obrarik interesgarriena

gutungintza izaten dela edota bere autobiografia. Askotan berri, pertsona bera izan ohi da lan literarioa baino askoz interesgarriago).

Nobelak ospea eman zion poeta

Diru aldetik gaizki zebilela eta (ezkondurik eta hainbat seme-alabarekin) «Yo, Claudio» eta «Claudio el dios y su esposa Mesalina» nobela historikoak idatzi zituen 1934ean diru pittin bat lortzearen. (Badirudi gaur egun berriz jarri dela modan nobela historikoa: M. Yourcenar eta Gore Vidal-en lanei faltsutasun kutsua nabari diet eta ez, aitzitik, Graves-en lanei. Gainera, honek nobela hauek hogeit eta hogeitamar urte lehenago idatziak zituen).

T.E. Lawrence (Lawrence de Arabia ezaguna) Graves-en lagun minena izan zen. Honek haren biografia idatzi zuen eta gainera hark eskuizkribu orijinalak erregalatu zizkion diru aldetik lasaixeago ibili zedin. T.E. Lawrence hau 1935ean hil zen motor istripu batez. Graves-ek oso maite zuen laguna zen. Orduan esan zuen Graves-ek: «Gizon bat hiltzen denean, hiltzat zeukeat eta ez nauk sekula aheneka hasten; azken bost urteotan landu dudana beharrezko fermutasuna duk». Gauza bera egin zuen bere seme maiteena gerratean hil zitzaionean: egunkarian irakurri ikus dezakegu nola lerro bat besterik ez dion eskeintzen

eta, aldiz, egun hortan bertan orrialde pilo bat bere poesia lanari buruz idazten du.

Arrakasta handia izan zuen «Yo, Claudio» nobela idatzi ondoren. Hauxe adierazi zuen orduan: «Nire benetako lana orain, eta betidanik izan da, poesigintza da».

«Ez diat sekula haundinahirik izan, ene lana ahal dudana hobekien egitea baizik: honen sari bakarra helburu berberak dituzten lagunen onarpena delarik baina lehiakidetasuna sekula kontutan eduki barik».

«Enan, etzazu ezer eskatu, etzazu ezerespero.

Apurrekin iraun, ez badira zuretzat ere

Barreiatuak izan (dama farrez dago) txoriztat baino.

Lapurren janean bada ere, uxatu

Egiten du ahuldura, ez du gizenitzen berak

Apurtzen duen ogiaz, amodioaren

Egi bakartia gurtua den bitartean, eta haren hitza bahitua».

Klasikoen ezagule fina

1936-eko gerra hasi zenean alde egin zuen Graves-ek eta hortik zehar ibili zen 1946era arte. Orduan, hainbat maite zuen herrira, berriro Deia-ra itzuli zen bertatik gehiago ez higitzeko asmoz.

Gogor eta etengabe jarraitu zuen poesia idazten eta poemagintza aztertzen (liburu

mordoa dauka Graves-ek honen gainean, baina bat besterik ez aipatzearen «La diosa blanca» derrigorrezkoa da).

«Kezkaturik egondu naiz poesiaz pentsatzen eta azkenean uste dut norberak zentzu erromantiko batetan oso poetikotzat dauzkan poemak, guzti guztiak eta funtsean aintzinako ilargia gurtzearekin harremanatuak daudela».

Beti hari berberari jarraiki, iritzi eta uste bereziak defendatu zituen bizitza osoan Graves-ek. Gauzak zuzen zuzenean esango zituen beti: «Esateko modua, esatea duk».

Klasikoen mundua sakonki landu zuen (ikerketetan, itzulpenetan), baita erlijio-gaiak ere zein sufismoak nola heterodoxiak ikuitzen dituztenak. (Irakurri beharrezkoak: «El sufismo», «King Jesus», «Los mitos griegos»). Onddo eta aluzinojenoei ere sekulako teoriak asmatu zituen.

«Paulo (hemen San Pablo deitu izan zaio) izan zen, Hitler-ekin batera, historian zehar azaldutako pertsonarik nazkagarri eta higuinagarriena; baina Hitler behin bakarrik izandako emegaria izan bazen, Paulo berriz, hiruzplau aldiz izan zen enegari».

«Sexoaren prezioa heriotza duk».

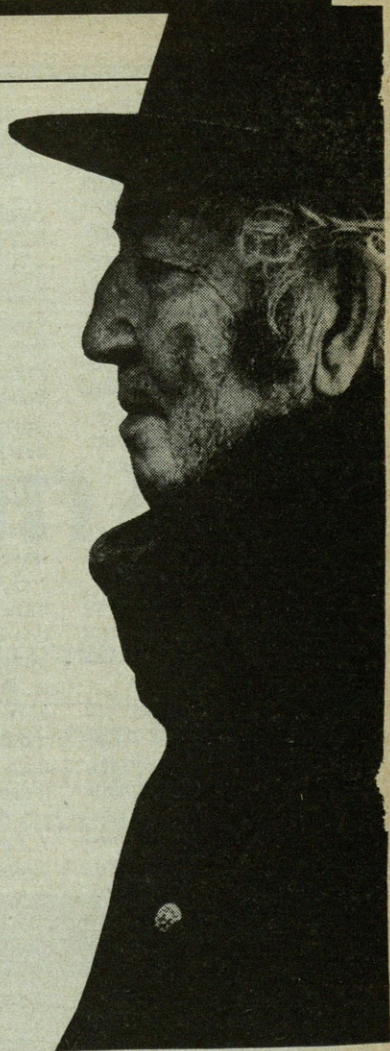
«Poesiaren garai beltza landu beharra dago, 'beltza' jakituraren sinonimoa dela jakinik».

«Frantzian egin den poesia guztia Rimbaud-enaz salbu (Rimbaud mirakulu bat izan bait zen) erretorika hutsa duk».

Poeta 'falsuen' etsai errukigabea

Oso eritzi berezi eta apartekoak izan zituen R. Graves-ek poesian. Mende honetan, Europako poeta guztiak oso kaxkarrak iruditzen zitzaizkion eta ez hori bakarrik, areago oraindik, oso kaxkarrak eta maularkoak, gezurtiak, engainatzaileak. Ameriketara lau poeta soilik miresten zituen: hauek ziren: Laura Riding, E.E. Cummings, Robert Frost eta John Crowe Ransom. Adibidez, Robert Lowell ez zitzaion batere laket.

«Poemaren 'arakatze kontzienteak' poetaren gustokoa

izan behar du: poemak ez baitu soilik izan behr arazo baten erabakitze gogoko eta onestua, ez hori bakarrik, baita irakurleari ere ukitu beharko dio duinki. Irainik gaiztoena 'poeta falsua' izatearena da. 'Poeta falsua' bere arazo emozionalak erabakitzen dituen poeta da, bere bereko satisfaziorako bakarrik baina ez beste inorentzako, baina 'poesia falsua' poesiaren galmen eta hondamena da. Aintzinako sazerdotea trantzean edo ukilarrian sartzen zen moduan ezin sarturik 'poeta falsua' trantze-giro bat imitatzen hasten den poeta da, drogaren laguntza ere beharrezko balitz, eta beste norbaiten ametsa erakartzen du pittin bat aldatzearen, eta bere erantzun orakularrak benetazko sorgin-doktoreen ezpainetatik harturiko hitzetan bilduz».

Robert Graves-en «poeta falsu»aren paradigma W.H. Auden izan zen: «poeta sintetiko bat, zeinak seguraski ez zuen inoiz terro orijinalik idatzi, bere bizitza osoan».

«W. H. Auden iruzur bat da. Hots, poeta sintetiko bat, ia dena plajiatzen duena. Oso ezaguna ez den beste norbaiten lana hartzen du, balioko zer-bait, eta plajiatu egiten du. G. Bernard Shaw-i toleskeria apurbat nabaritzen zaio, errazki iruzur bihurtzen dena». «Hontan J. Joyce dugu adibide nabariena». «Yeats espiritualista bat zen eta hau, poeta zaren-ean, baliogabeko zerbait da. Iruzur bat da».

Poeten naturgaineiko glamour hori

«D. H. Lawrence benetako nahaste-borrastea da. Iruzurra pertsona gisa, eta noski, poeta faltsua».

«E. Pound 'ignoramus' bat izan zen, latinez aditzak berak ere gaizki erabiltzen zituen. Latinez zeukan maila 0 azpikoa zen».

«Keats-ek bazuen bai, nor-malki 'glamour' hitzak ezagut-zen den naturgaineiko argi erro-mantikoz gauzak ikusteko ahalmen hori, beste batzuek onddoen laguntzaz lortu izan dutena. Coleridge, Shakespeare, Spenser eta beste batzuk izan zuten ahalmen hori. Neuk ere izan dut, eta trantze edo ukilari hortan idatzitako poe-mak glamourgai diren irakur-leak ukitzeko gauza dira, poe-tak ikusi zuenaren bersortze batetan. Coleridge-rekin oso nabaria zen, noski, esate bate-rako 'Mariñel zaharra' edo 'Christabel' poemetan noiz 'trantzean' zegoen eta noiz ez zegoen. Poeta gehientsuenek 'glamour'- 'trantze'- 'ukilari' hortarako ahalmena galdu egi-ten dute oso goiz; ene kasuan iraun egin du noizbehinkako bi-sitari gisa orain arte, beraz oraingoz dextente dakit gai hauetaz».

Bere bizitza osoa eskaini zion Graves-ek poesiari eta poesiaren erregina den Jainkosa zu-riari, haren zerbitzu eta manu-pera jarritz, bizia musaren es-utan lagatuz, «poeta faltsu» ez diren orok egiten duten gi-sara. Beti ibilizen Graves haren atzetik, orain hil den une hone-tan geu, poesizaleok, gaizki geratu gara, umezurtz, norae-zean, aspalditik bait genbiltzan Gravesen bideari jarraiki na-hiean.

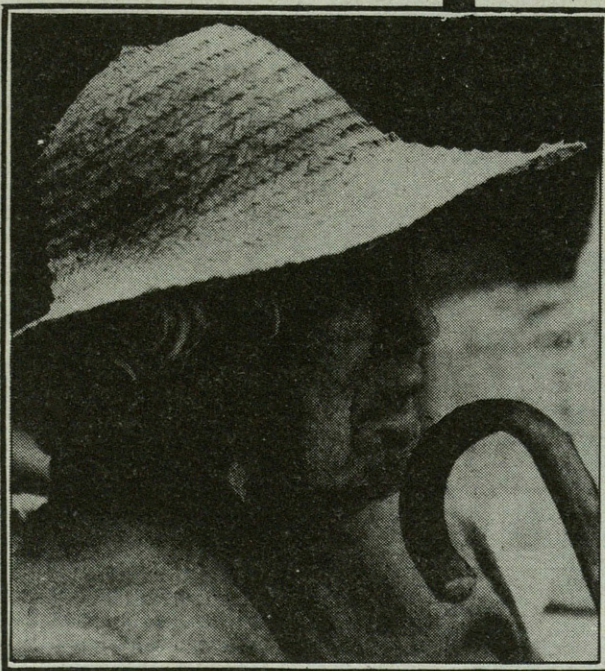
Mende honetako poetarik onenetakoa

Noizbait bukatu behar artikulu hau beste hainbat puntu ukit-zeke geratzen zaigula jakin arren. Beste baterako utziko dugu Gravesen gainean egini-ko lan patxaroso eta sakonagoa (baita Ezra Pound-i zor diogun beste bat ere). Hala ere amaitu aurretik askotan aipatu izan den gai korapilotsu bati ekingo diogu, eta honekin bukatuko.

1946ean Ezra Pound poeta Pisa-ko hirian zeukaten preso, traidoretzat harturik, amerika-rrek burdinezko kaiola triste batetan giltzapeturik. T.S. Eliot-ek idazle ezagun guztiei gutun bat bidali zien, firma be-lia. Pound lehen bait lehen as-ka-tu zezaten. R. Graves-i ere bidali zion gutuna eta hara he-men honen erantzun famatua (eta aski latza gainera):

«Ene Eliot maitea:

Egoera desagoki batetan aurkitzen naiz Pound arazo ho-rreren aurrean. Bat nator zurekin esaten duzunean poetok 'ma-soniko' era batetan elkarri la-gunduz elkartu behar dugula eta gogoan dut nola Milton-en,

zeinak oso eritzi kaxkarra zeu-kan Davenant-ekiko, urkamen-ditik salbatu zuen poeta bat ze-lako: gero Davenant-ek buelta-tu egin zion kunplimentua iz-a-nik. Baina 1911.etik Pound le-henengoz irakurri nuenetik, eta 1922.etik T.E. Lawrence-n ge-leian lehen eta azkeneko aldiz ikusi nuenetik, ez dut sekula poetatzat hartu eta behin eta berriro 'poeta' izenpea ukatu egin diot Pound-i.

Guztiz bestelakoa zatekeen zu izan bazina. Pertsonalki joan nintekeen Epai Gorengoraino ezen nahiz eta argi egon zure poema batzuk besteak baino dirudala gustoko, zu egiazki eta ukaezinki, 'poeta' bait zara.

Ezereztatua nago baina ha-rriturik Pound-i eman dioten zi-gorra ikusteaz: zure herikide-o-hiak betidanik izan dira basa-tiago traidoreekin zure gaur egungo herikideak baino, eta hau hagiüz txarra da. Baina be-netako poetek sufrimendurik latzenak pairatu izan dituzte beti duintasunez eta kuriaz.

Neure gogora baletor lerro sinple bat edota Pound-en 'stanza' bakar bat eder edo egiazkotzat har nezakeenik, edo soilik egiazkotzat bakarrik, orduan berehalaxe izenpetuko nuke zure dokumentua, baina hori egitea 'izen bat' delako sinpleki neure eritzien kontra-koa litzateke.

Barka egidazu. Neu ere nadin seberitate berberaz epaitua Az-ken Egunean».

Orain dela bi egun hil zaigu poeta eskerga eta gizon maite hau Mallorca-ko Deian 90 urte zituelarik. Ez ahal dugu inoiz ahaztuko hark erakutsi eta go-zaerazi digun guztia! Hura Jainkosaren ingurura hurbidu den unean hemen utzi gaitu geure idolotzar eta jainko za-harkituen zurrunbiloan murgil-durik.

«Gabon, jainko zaharrok, arauten hain abailduak Zuen betazalastunak jasotzeko maskorrak erabili zenituztenak, Lur honetako gobernari gisa be-hin onartu bazintuztegun ere Duela ehun belaunaldi eta ha-mar gehiagoz, Aldatu zaigu aldartea: lerre da-nola duzue orain ahoa».

**Joxemari
ITURRALDE**

Hernaniko «Ttanttaka» taldearen estreinoa

«Ondo lo egin»

Pasa den larunbatean Hernanin izan ginen. Bertako sala iraunkorrean obra bat aurkezten zen, ohi den bezala. Bestetik, Ttanttakakoek lanean jo ta ke ari ziren obra berriari azken ikutuak ematen. Batzuk hemen pintatzen, besteak han josten, beste batzuk berriz mikro berri batzuk probatzen, haririk gabekoak, jostailu politak. Eskailera bat hartu eta hantxe Garbirekin hitzegiteko parada aurkitu genuen.

Argia.— Ze neurritan eragin du taldearen dinamika Hernaniko sala iraunkorra eratzeak?

Tt.— Oraingoz nahiko ondo gabiltza, ez dugu emanaldi askorik izan eta, ez gara Euskaditik irten.

A.— Eta muntaia berriari zer eragozpen ekarri dizkio?

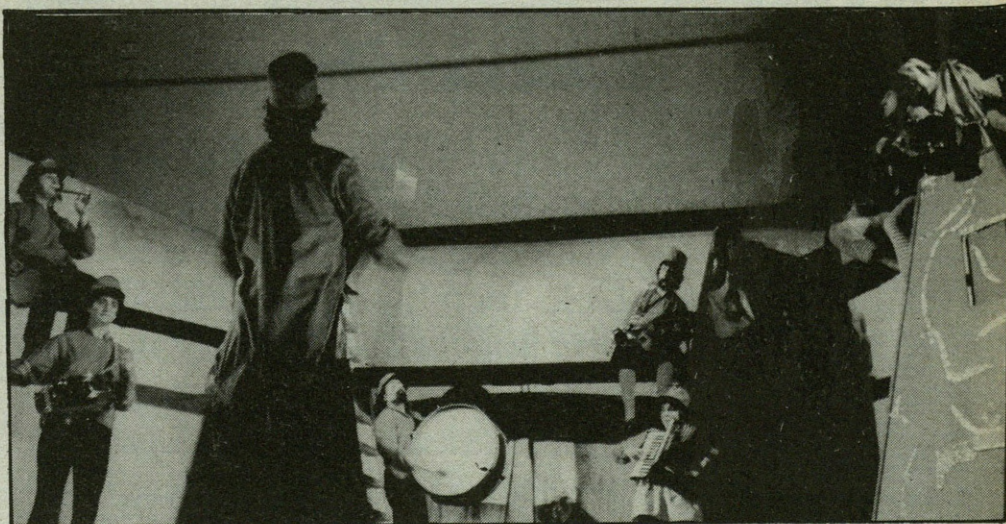
Tt.— Muntaia hau bukatu behar genuen abuzturako. Baina Mikel Antzarekin lan egiten hasi ginen. Gero egon ginen hilabete geldirik. Gero beste arazo batzuk izan ditugu, eta azkenik, orain estrenatzen dugu, baina ez salagatik edo tailerragatik.

A.— Idazle batekin lan egiteak era batera markatuko zuen antolaketa. Hori aldatzerakoan aldatu al zen muntaia planteiatzeko erra?

Tt.— Garai hartan ideia barrikarrik zegoen. Gero gidoia geuk egin dugu inprobisazioen bidez. Euskaraz egiteko Manu Narvaezen laguntza izan dugu beste batzuren artean. Hasieran pentsatu genuen dena euskaraz prestatzea. Baina gu, denok euskaraz inprobisatzeko nahiko txarto ginen.

A.— Zertaz doa «Ondo lo egin»?

Tt.— Haur baten ametsak dira, eta nola influenziatzen duen helduen munduak bere bizian, eskolan...

A.— Eta zer da narrazioa, edo esketxak, edo...

Tt.— Testo gutxi eta martxa asko.

A.— Eta hori zuen lanetan konstante bat da?

Tt.— Bueno, ez. Ez dugu inoiz pentsatzen aurretik: «hemen testo gutxi». Baina gero hola izaten da.

A.— Publiko konkretu bati zuzentzen diozue muntaia, edo irekiago ikusten?

Tt.— Hau prestatzen hasi ginean, nik haurren munduaz kriston pajak. Gero hasi gara eta ia guretzat den zerbait bihurtu da. Gag batzuk argi ikusten dugu helduentzat di-

rela, ez dakit, haurrentzat ondo daude, gustatzen zaizkie erorketak, txorradak esatea, beste umore bat da. Hau prestatu dugunean ez dugu hori bilatu, a propos behintzat. Gehiago dira gure ikuspegiak, ideiak gai hortaz. Gero ikusiko dugu helduentzat den, edo haurrentzat, eta nola hartzen duten batzuk eta besteak.

A.— Behar bada, azken galderra. Zergatik egiten duzue haurrentzat antzerkia?

Tt.— Bueno, orain arte egin ditugu bi lan, bat haurrentzat eta beste bat kalerako, hau

helduentzat. Gertatzen da jendeak pentsatzen duela kalean egiten diren gauzak haurrentzat direla, eta ez da beti hola. Haurrak ikusten dute eta ondo pasa, baina ez dute ulertzen. Hau, «Ondo lo egin» haurrentzat da. Egia da saldu behar dugula, eta arrazoi bat hori da. Baina niri gustatuko litzaidake helduentzat egitea ere. Edo, hobe, agian niretzat, ez? Nik ulertzen ditudan gauzak, ze gero ikusten duzu mundu hau beste gauza bat dela.

E.O.

Bilboko 27. Nazioarteko zinema labur eta dokumentala

Norabide berriak bilatzen

Iazkoa ikusirik aurtan aldatu ala bere dinamika propioaz hiltzea zen aukera, eta lehen bidea aukeratu egin da. Manu Pagola zuzendaritzatik bota eta laukote berria iritsi da zuzendaritzara: J.A. Mingolarra, Santos Zunzunegi, Bakedano eta Ernesto del Río. Hauek estiloa eta dinamika aldatzekotan Gran Via zinetokira eraman dute lehiaketa, eta saio osagarriak Ayala eta Museora. Honetaz gain eta promozio gisa zabalpeneko eta bukatzeko festak, modeloen pasea, liburu en aurkezpenak eta abar bultzatu dituzte.

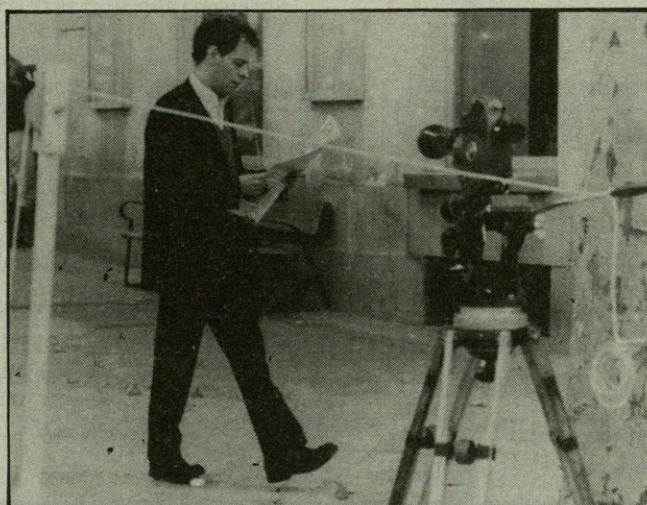
Dena den ez dute lortu ikuslegoa handitzerik. Bestalde zinezale xehearenganako atentzioa ez dela oso ona izan aipatu behar. Lehiaketa osoan lehendabizi ez da aurkezpen bakar bat ere izan, ez eta zabalpen egunean sari banaketarik. Aurtengoz lehendabizi (azken urteotan behintzat) ez dira sariak publikoki banatu, eta klausura egunean hurbildu zenak orritxo baten bitartez jakin behar izan zuen epaimahaiaren erabakia. Sariak Sociedad Bilbainan banatu ziren gonbidatuen aurrean eta publiko barik.

Holako gauzak ez diote inongo mesede egiten festibulari; azken batetan eratzten eta ordaintzen dutenen arteko zuloa handitu besterik ez dutelako egiten.

Euskal Herrian Bilboko Zinemaldia izatea oso garrantzitsua delakoan gaude, hor botatzen diren filme gehienak ezin bait dituzu beste inon ikusi eta baita zine giroa berotu eta bultzatzen dutelako. Horregaitik uste dut imaginazio eta eraketa hobexegoa mereziko lukeela.

Ikusteko aukera izan duguna

Filmeak orokorki nahiko maila eskasa izan dute, ani-

Larunbat honetan bukatu da Abenduak 2an hasia zen Bilboko Nazioarteko Zinema Labur eta Dokumentalaren 27. lehiaketa. Urte honetan itxurazko hainbat aldaketa izan omen diren arren ezin esan zinealdi hau azken urteotako krisitik ateratzen hasi denik. Azken orduko aldaketak, egunero itxaron behar hurrengo egunean zer egongo ote den jakiteko, filme txar ugari eta zenbait on ere promozio faltan izan den Zinealdi honetan.

maziokoak salbu. Atal hau Ekialdeko filme onez josirik egon da, sari nagusiak ere Sobietar Batasuneko filme bik eta Bulgariako **Progress** izenekoak hartu dituztelarik.

Lehiaketara aurkeztu dituzten filmeetaz gain beste ziklo parateloak ikusteko modua izan dugu: Quebec, Robert Balse, Lejt Marcussen, Albert Kahn, Orson Welles, Frant-

ziako zinema (zenbait zuzendari famaturenak), Noel Burch, Estatu Espainoleko saio informatiboa, Nicaragua-ko noticiario-ak, Tokioko prozesua eta Karel Zeman.

Filme hauetara oso kide gutxi joan da oro har Nicaragua-ko eta saioaren bat gehiago salbu. Ordu berean izanik hautatu behar izaten zen batzutan hiru zinemaren artean, eta horrela gertatu da kalitate handiko ziklo hauek bigarren mailan geratzea tamalez.

Euskal zinema

Aurtan euskal zinemaren kritika egin ordez filme eza kritikatzeko aitortu behar. Donostian filmatutako filme bakar bat besterik ez da lehiaketan ikusi **Patás en la cabeza** izenekoak Julio Medem Lafontena. Bestalde aspalditik espero genituen **Hamaseigarren** aidanez eta **100 Metro** ikusi ditugu. **Hamaseigarren** aidanez A. Lertxundirena, nobelaren ildo beretik doa, herri ruraletako bizitzaren izpitu pikareskoa. Antzeste ezezagunekin eta medio guttirik egindako historia honi piper falta zaio. Ez dio zinemari gauza berri handirik eskaintzen, baina ikuslego zati handi bati gustatu egingo zaio telebistan agertzen denean.

100 metro zinema bete egin zuen, baina ez zuen espero zitekeen maila eman. Denbora filmikoan eta erritmoan jauzi itzelak daude, eta ageri diren flash backak oso irrealak dira gehienetan. Zuzendaritza aldetik leku guztietatik apurtzen da filme hau, eta Patxi Bisquerten antzezpen zoragarriak ematen dio koerentzia apur bat kontakizunari. Filme hau militante politikoei gustatuko zaie oso zinezaleak ez badira; zinefiloei ez.

Iñaki Goitioltza

URTEKARIA

Gure kulturaren ikuspegi egoki bat edukitzeko eskueran behar duzun liburua. Bere 320 orrialdeetan aurkituko dituzu:

- 12 hilabeteotako pertsonaiak.
- Luis Mari Bandresekin eta Joxe Azurmendirekin elkarriketa luzeak.
- urtebetez euskal kulturak bizi izan dituen gertakizunen kronologia.
- sail bakoitzarentzako balantze bana.
- kultur munduan urteak eman dituen polemikarik mamitsuenak.
- euskarari buruzko legeen bilduma eta azterketa sakona.
- euskal kulturaren agenda.

Euskal Kulturaren URTEKARIA 85

HARPIDEDUNENTZAT MERKEAGO

Jadanik kalean 1.000 pezetatan salgai dagoen URTEKARIA 85 hau, merkeago eskaintzen die ARGIAk bere harpidedunei. 800 pezetatan hartu ahal izango duzu etxean, harpideduna bazara, «contra reembolso» modura ordainduz.

Urtekaria etxean jaso nahi baduzu, bete eta bidal iezaguzu ondoko txartela.

IZEN-DEITURAK _____

HELBIDEA _____

HERRIA _____

HERRIALDEA _____

Harpidedun zenbakia _____

JAKINTZARAKO BIDEAK

Ba omen zen, ba, behin aleman bat, gizonezkoa... Hizkuntzak ikasten eta, oso saiaturia, behintzat gizon hori... Eta harrituta omen zeuzkan denak.

— Aizu, galdegin zion behin batek—, eta nola konpontzen zara hizkuntzak hola ikasteko? Hain azkar eta hola...

Alemanak bere sekretoak azaldu zion: — Begira, egunero-egunero hamar hitz berri ikasten... ditut.

Hamar egun, ehun hitz. Hogeita-mar egun, hiruehu hitz... Ehun egun mila hitz... eta denak — burua seinatutaz alemanak argitudenak, hementxe ipurdia...

EZIN OHETIK JEIKI

Astlehena iritsi da eta amak ezin semea ohetik jeiki erazi.

— Baina seme! Ordua duk jaikitze! — Benga, oraintxe bertan, gora! — Zergatik, ama? Zergatik? — Zergatik? Hiru arrazoi emango dizkiat: Ikastolarà joan behar duelako, 49 urte ditualako eta zuzendaria haizelako.

ERDI SANTUAK

Joan da Beasaingo kuadrila bat txango bat eginez Nafarroa aldera. Iruñeara iritsi eta gidariak, zenbait leku ikusgarri erakusten dizkie. Monumentutik monumentura, eta elizatik elizara. Horietako batetan hau gertatu omen zitzaion.

Sartzen dira eta gidariak:

— Eta hemen, San Krispin duzue, gerritik gora besterik ezkulpitu ez bazuten ere.

— Alajaina! Erraza zian horrek santu izatea gerritik gora bakarrik! Azpian zeudek komeriak!

ZAHARREN KONTUAK

Haur batek aitona bat ikusten du negarrez, etxerako bidean:

— Zer gertatzen zaizu?

— Jo egin naute.

— Jo? eta Nork?

— Aitak.

— Zure aitak?

— Bai atonari errita egin diodalako.

ASTOEN KONTUAK

Zer egin dezake asto eme batek, asto ar batekin?

— Astakeriak!

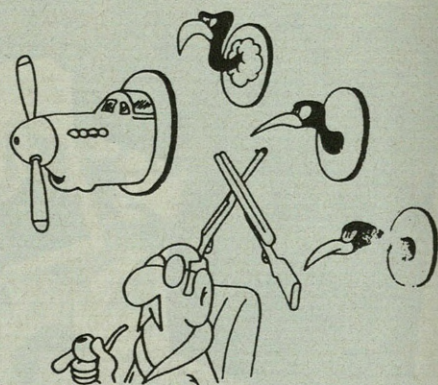
HITZAK DIRA HITZAK...

Dituz larri eta azkenean Mikel aspaldiko lagun bati dirua eskatzera joatea ausartzen da. Etxean sartu eta ordu erdiko solasaldiaren ondoren esaten dio:

— Begira, Ramon. Batere dirurik gabe nago, eta ehun mila pezeta eskatzera etorri naiz.

— Ehun mila pezeta? Hori diru asko da. Zer garantia ematen didazu, betirako ez ditudala galduko jakiteko?

— No! Gizon ondratu baten hitza!

— Beno, ba orduan lehenbizi gizon ondratu hori aurkez ieza dazu eta gero hitzegingo dugu.

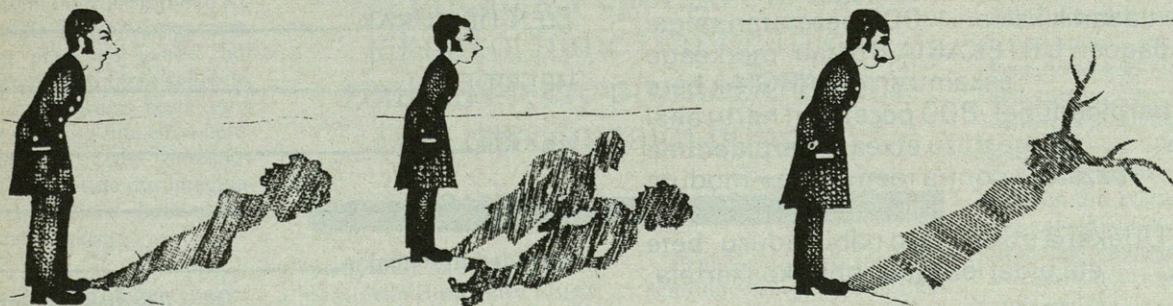
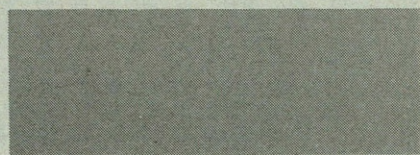
ESPERANTZARIK EZ

Diru kontukin ari garenez, aspaldian Gernikan gertatuko kasua adieraziko dizuet.

Bertako familiarik aberatsenetako osaba mutilzaharra hiltzear dago. Bere inguruan hiru ilobak, medikuak esango duenaren zai:

— Zer dio, mediku jauna? Esperantzarik ba al da?

— Esperantzarik? Batere ez! Salbatu egingo diat.

WŁODZIMIERZ ROSTKOWSKI

GORA GURE ESPERANTZA!

GALDAKAOKO B.E.

Denon aurrean bertsolariok
jo behar dugu turuta,
hasieratik odola dugu
haserre ta berotuta,
Guk euskaldunok euskara beti
gure arnasa dugu ta,
hemen aurkitzen gara berriro
hizkuntza honek deituta.

Euskaldunontzat gure euskara
dugu hizkuntza jatorra,
arbaso eta guraso zaharrei
horretan diegu zorra,
aurka direnek merezi dute
beti erantzun gogorra,
euskaldun denok elkar gaitezen
ta eutsi daigun enborra.

Gure hizkuntza momentu hontan
aurkitzen zaigu hiltzeaz,
hil eta gero alferrik dira
hainbeste malko ta negar,
Jende ugari ikasten dabil
herri honetatik zehar,
ordu mordoa sartzen dute ta
gainera ordaindu behar.

Kalean zehar, orain euskera
ez da entzuten hain eraz,
naiz ta agertu hainbeste jende
abertzaleen itxuraz;
zoritxarrean horrelakoak
aukitzen ditugu erraz
euskeraz egin esan umeei
ta eurek beti erdaraz.

Euskalerrian euskera dugu
hizkuntza nazionala
horregatikan defenda behar
nahiz eta utzi azala.
Galtzen badugu euskera orain
hilko gara berehala,
Franco pasa zen baina oraindik
mantentzen du bere itzala.

Udaletxeak ta Jaurlaritzak
traba eta kalbario
Euskara bultza egin behar ta
bihurtu dira arerio.
Hauteskundetan euskera aipatu
baina erdera jario,
horrelakoak euskarentzat
ez du batere balio.

Guk telebistan jarri genduen
egun batez hainbat xede,
baina hasiak dirade hortik
dantzatzen hainbeste lege,
ez genuke nahi erderaz hitzik
entzun bertan inoiz ere
ta jakin gura dugu behingoan
norantza doan ETEBE.

Telebistaren zabalkuntzeaz
etorri zitzaigun txanda,
anuntzioak ere euskaraz
izango zuten demanda,
baina dirua beti bezala
eragilea izan da
ta lehio hortatik egiten dute
erdarazko propaganda.

Zu Gobernua hemen daukazu
utzi diguzun lehorra
adarren batzuk faltatu arren
sendoa dauka enborra,
ikusi behar duzu gaur nor den
bizkor ta buru gogorra,
nahi ez baduzu ere euskera
da arnasa ta altxorra.

Hamargarren bertsoa dugu ta
gelditu behar da martxa,
denok batera hemen abesten
atera dugu arantza.
Herri zahar honek bere indarrez
egingo du aurrerantza,
egunen baten lortuko da ta
gora gure esperantza!

OHARRA: Bertso hauek AEKk antolatutako
«Mural Eguna» zela eta jarri eta kantatu zituzten
Galdakaon.

Alde, alde hemendik!

ARTASO

GUARDIA Civilaren metodoak ezagutzen ditugularik, euskaldunok poztu egin gintuen Mikel Zabaltzak eskuartetik ihes egina ziela jakiteak. Non eta Endarlazan, muga gertu dik. San Fermin egunez Joseba Sarrionandiak eta Iñaki Pikabeak espetxetik alde egitea lortu zutela enteratu ginean bezala. Nor ez zen alaitu?

Baina Zabaltzak ez du ihes egiteko zoririk izan, eta horren konstatazio mingotsa egunen buruan heldu zaigu, marea bezala, poliki bezain geldiezin. Eta hor dabil jendea bilaka, mendian, errekan, han gorputzik aurkituko ez dela ziur egon arren.

Endarlazan, Orbaizetatik Donostiako auzo batera jaitsi zen mutil gazte baten bila. Karlisten arma fabrika ondoan jaioa, bizitzera Komunitate Autonomora joandako nafartarra, Gipuzkoa eta Nafarroa béreizten dituen zubi aldamean dagoen koartelaren ondoan, ihesi doanaren amets den Iparralderako mugatik gertu. Luma hartu dudanean hori pasa zait burutik lehendabizi, eta alde batera baztertu dut, gorrotoa baino sortzen ez duen hilketa baten kontura literatura merkeegia egitea zitekeelakoan.

Dena kasualitatea izan al da, nafartarra, Endarlazan, une honetan? Behar bada. Noizbait gertatu beharra zeukan, izan ere. Joseba Arregi egurrez hil zutenean sortu ziren istiluek argi ibiltzeko agintzen zieten polizia eta guardia civilai. Baina kontuz ibilita ere, hainbeste bainera, hainbeste boltsa, hainbeste elektrodo, hainbeste muturreko eta kolpe, hainbeste euskalduni... eta bat hil egin dute. Ez bakarrik ikaratu, txiritilatu, lehertu, hil egin dute azkenean.

AMORRUA ari da, bai, hedatzen eta gogortzen gure artean. Eta amorruek nonbaitetik lehertzea eskatzen du, ez artikuluetako fribolitateetan sartzea. Amorruek nekez garamatza luma bat hartzera, eta behin hartuz gero ez da erreza faltsukeri itxurarik egin gabe pasatzea.

Zer idatzi nezake, ordea, ezagutzen ez

nuen (edo ez dudan, horra desagertzearen zalantza beldurgarria) Mikel Zabaltzaz, zer idatzi daiteke egunen poderioz mantsoka-mantsoka iresteke denbora eman digun hilketa batez?

Orduan konturatzen zara amorrua baino gehiago beldurra lortu dutela sartzea gure artean, gure barruetan. Mikel Zabaltza diozu, eta Joxi eta Joxearen oroitzapen ikaragarria datorkizu burura. Baionan zakurrak balira bezala akabatu zituzten lau gazteak, autotik irteteko ere denborarik eman gabe garbitu zuten Didier, lau gazteri bizia kentzeko Pasaian prestatu zuten xedera hura, kontroletan hil direnak... basora eraman eta koxkabiletan elektrodoak jarrita hautsi dituzten hainbeste gazte.

Astiroegi joan dira, bai, gauzak, inor harridura itxurak eginaz fariseo moduan bere soinekoak urratzen hasi dadin. Ondorioak ateratzeko ausardia eduki behar da, eta konponbideen txerkan hastekoa.

EUROPAREN atarian desagertu da Zabaltza, Endarlazako muga ondoan eta Europako Ekonomi Elkartera sartuko gaituen urtarrierako egun gutxi falta zirela. Eta Europako atarian gaude, gure gainean Hirugarren Munduko errepresio motak erabiltzen diren garaiotan. Gidari politikoak (Santi Brouard) hiltzea libre dela oroiterazten digun utzehurrena osatu eta biharamonean «desagertu» dute sospetxoso bat.

Argentina aipatu da, eta esajerazio bat dela egin da arrapostu. Errepresioaren neurrian behar bada, baina estiloan hainbesteko esajerazioa ote? Dosis aski kontrolatuetan, baina hirugarren munduko tresnak erabiltzen ditu euskaldunon kontrako zapalketak.

Argentinan bezala Estatu Espainolean arazoan konponketa, azterketa eta eztabaida politikoari kendu eta ejertzitoari enkargatzen zaio, eta militarki subertsioa (edo subertsio beldurra) «konpondu» denean militarrei operazioa oso merke ateratzen zaie. Argentinan militarrei egin berri zaien epaiketak bezala Arregi eta Almeriako hiru gazteak hil zituztenek eta 81eko otsaileko konspirazioa antolatu zutenenak nola libratu di-

ren ikusi besterik ez dago.

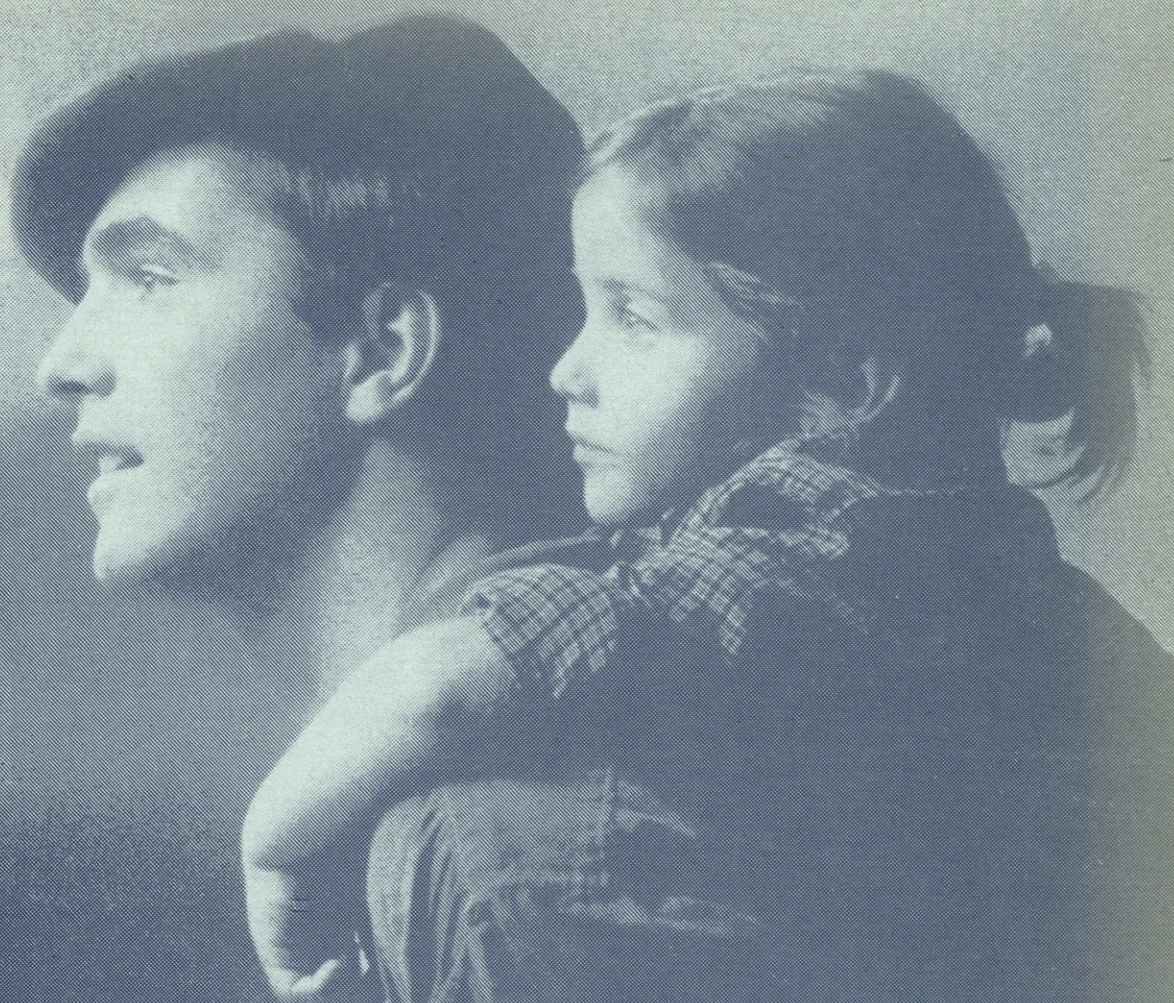
Aurrerago jo behar genuke, ordea, eta hasi behar genuke eztabaidatzen ea zein neurritan Europa bera ez ote den «hirugarrenmundutiartzen» ari. Alemaniako borroka antiterroristak, Italiako konspirazio fazistak, eta batez ere Irlandan eta Turkian militarrek kupidarik gabe burutu dituzten estrategiek, Europako demokraten erreflexio sakon bat merezi lukete.

EUSKAL Herria nora daramagun eta nora doakigun aztertzeko garai egokia dirudi. PNVko Gipuzko Buru Batzarrak ere bere dokumentu berri batean eskatzen omen du «helburu politikoetan sakondu beharra». Bistakoa da horretarako Euskal Herria, eta Estatu Espainolari dagokionez Hegoaldea, marko batean artikulatzeko beharra azkar konpondu beharrezkoa dela, Nafarroaren eta beste hiru probintzien arteko urruntze gero eta nabarmenagoa geldi eraziz.

Baina helburu politikoaren artean ez dugu ahaztu behar beste hau ere: polizia espainolak hemendik alde egitea eta lurralde hautean dagoen ejertzitoa nolabait kontrolatzea, baldintza urjentea dela. Hau, egia esan, ez da formulazio politiko bat, azken urteotan gure artean gertatu direnek euskaldun gehienoi sortzen diguten komentzimendua baino.

Hori lortzeko Guardia Civilaren militarizazioaren kontrako boto sinbolikoa ematea baino estrategia serioagoa eskatzen du. Beldur naiz, hala ere, Zabaltzaren eskandalorearen ondoren Barriónuevo eta Cassinellori «lana hobeto egiteko» eskatzea soilik egingo ote zaien. Arregi hil zutenean protesta gehiegitxo egin ondoren Tejerazoa etorri zela gogoratuz. Eta hurrengo Zabaltzari leku aparteren batean jarriko diote zita, akabatuko dute eta pistola bat ipiniko diote eskuetan. Nork egingo du protesta orduan?

Zabaltza ere guardia civil batzuen «gehiegikeria» baten beste anekdota bat bihurtzeko bidean dago. Baina guri zer axola zaizkigu Ejertzitoarekin dauden tratuak? Guk Zabaltza bizirik behar genuen. Guk bizi egin nahi dugu, eta etxe-koak geu garenez, «horiek» dira sobran daudenak. Alde hemendik!

GAZTEA. BIZIA. ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

CAJA LABORAL

Iartalo, Kukubiltxo eta Galtzagorrien
ibilketak eta biribilketak

JAIZKIBEL
zinemarentza

ARABENDUAREN

13

Distribuida por
ARABA FILMS

zuzendaria: Juanha Sarasola
gidoia: Koldo Izaguirre
musika: OSKORRI

KALABAZZA TRIPONTZIA

esta película ha sido subvencionada por el Ministerio de Cultura Gipuzkoako Foru Aldundia eta Inagutzaren eta Euskal Telebistaren laguntzarekin

ARETO KOMERTZIALETAN